

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา

พ.ณ.ณ.ศ.ช. ๑.เมือง อ.ชลบุรี ๒๐131

รายงานวิจัย

การจัดทำผังพิสัยการวิจัยระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ในอนุภาคตะวันออก

ชัชชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

ชัยณรงค์ เกเรียนวน

14 ส.ย. 2549

20 89 85

BK002477

สนับสนุนการวิจัยโดย

ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก (ศวรส.๑) ม.บูรพา

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (ศวรส.)

2549

มอบให้สำนักหอสมุด

จาก ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก

คำนำ

การจัดพิมพ์วิทยการวิจัยระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก เป็นการวิจัยภายใต้กรอบจุดมุ่งหมายและนโยบายของศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก(ศวรส.อ.) มหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวคือ เป็นการศึกษาเพื่อการวางแผนวิจัยตามนโยบายเรื่อง “ระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรม” ของ ศวรส.อ. ที่มีเป้าหมายของการมีชีวิตที่ดีตามแนวคิดใหม่ คือ สุขภาวะ

กระบวนการวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้โดยอาศัยรูปแบบประชาธิปไตยแนว “ร่วมปรึกษาหารือ” ได้แก่ การนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสุขภาพและอุตสาหกรรมจากภาคราชการ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน มาร่วมกันไตร่ตรองเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจึงมาจากองค์ความรู้ทางวิชาการและองค์ความรู้ของท้องถิ่นผสมผสานกัน

การวิจัยนี้จะเป็นไปได้เลย ถ้าไม่มีการริเริ่มและขับเคลื่อนของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา ไอศิริ ผู้จัดการศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก

เมษายน 2549

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภูมิ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของการวิจัย	1
ผู้รับผิดชอบโครงการ	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กระบวนการดำเนินงานวิจัย	5
ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ	6
การนำเสนอผลการวิจัย	6
บทที่ 2 การสำรวจองค์ความรู้	
การวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การวิจารณ์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับงานวิจัยในอนาคต	18
บทที่ 3 สถานการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมและสุขภาวะในอนุภาคตะวันออก	
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม	19
อุตสาหกรรมดั้งเดิมของอนุภาคตะวันออก	21
การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในพื้นที่อนุภาคตะวันออก	22
การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกในพื้นที่อนุภาคตะวันออก	23
แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกในอนาคต	30
บทที่ 4 แผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก	
กลยุทธ์การวิจัยด้านยุทธศาสตร์และทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก	34
กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาอนุภาคตะวันออก	37
กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก	41
กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อสุขภาวะของคนในอนุภาคตะวันออก	43
กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการสุขภาพของภาคประชาชนในการพัฒนาอนุภาคตะวันออก	47

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
สรุปแผนงานวิจัย	51
แนวทางการวิจัยและภาคีวิจัย	55
การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย	60
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1	66
ภาคผนวกที่ 2	74
ภาคผนวกที่ 3	77

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

2.1 ร้อยละเอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามจังหวัด

7

3.1 สถิติอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกปี พ.ศ.2547

27

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

	หน้า
2.1 จำนวนงานวิจัยจำแนกตามจังหวัดในอนุภาคตะวันออก	9
2.2 จำนวนงานวิจัยจำแนกตามเนื้อหาของการวิจัย	10
2.3 จำนวนงานวิจัยจำแนกตามผังพิสัยการวิจัย	12
2.4 จำนวนงานวิจัยจำแนกตามช่วงเวลาในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก	13
2.5 จำนวนงานวิจัยแบ่งตามประเภทงานวิจัย	14
4.1 แผนงานวิจัยโครงการวิจัยระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก	33

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของการวิจัย

ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพานั้น มีภารกิจหลักในการสร้างงานวิจัยที่มุ่งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและภาคีท้องถิ่นในอนุภาคตะวันออก นโยบายการทำงานของศูนย์ในปัจจุบันได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านทิศทางและขอบเขตการวิจัยในอนุภาคตะวันออกไว้ประเด็นหนึ่ง ก็คือ เรื่องระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรม(สุนันทา ไอศิริ และคณะ; 2548 : 59-60) แต่ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัยของรัฐ การจัดการงานวิจัยของศูนย์ฯจึงจำเป็นต้องประสานกับการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาอนุภาคตะวันออกของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นโยบายดังกล่าวของรัฐบาลชุดปัจจุบันนั้น มุ่งใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการมาเป็นกรอบในการพัฒนา (สมเจต เตรคัพ ,2548 : 19)

รัฐบาลได้ดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอนุภาคตะวันออกโดยแบ่งพื้นที่การดำเนินงานเป็น 2 กลุ่มจังหวัดในทั้งหมด 9 จังหวัด คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 5 จังหวัด หรือ "เบญจบูรพา" ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สระบุรีและสมุทรปราการ กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกตามพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก 4 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด (สุนันทา ไอศิริ และคณะ; 2548 : 9)

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกทั้ง 9 จังหวัด จะพบว่าอนุภาคตะวันออกได้กลายเป็นเขตอุตสาหกรรมที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองจากพื้นที่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ดังจะเห็นได้จากตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ในปี พ.ศ.2547 พบว่าอนุภาคตะวันออกมีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าหนึ่งในสามของการลงทุนทั้งประเทศและก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในอนุภาคถึงมากกว่าหนึ่งในสามของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ มีการจัดตั้งนิคม/เขต/สวน/ชุมชน อุตสาหกรรมมากที่สุดของประเทศถึง 37 แห่ง และมีโรงงานอุตสาหกรรมสมัยใหม่รวมหมื่น โรงงาน(<http://www.industrythailand.com>;สำนักพัฒนาพื้นที่,2548 : ภาคผนวกสรุปความก้าวหน้า 1 - 13)

แต่ในขณะเดียวกันเราจะพบอีกว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก มิได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่นเนื่องจากมีผลด้านลบที่ขัดแย้งกับความเจริญปรากฏออกมาให้เห็น คือ ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมได้กลายเป็นหัวใจจักรอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก แต่กลับต้องแย่งชิงทรัพยากรจากภาคเกษตรกรรม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของอนุภาคตะวันออก ต้องแลกด้วยผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทำให้สภาพชุมชนเมืองไม่น่าอยู่มากขึ้น และ

ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงขึ้น กลับพบว่าคนมีความสุขลดลง นอกจากนี้การจ้างงานที่สูงขึ้นในอนุภาคส่วน มีได้ตอบสนองต่อการมีงานทำของคนในท้องถิ่น เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ของโรงงานนั้นเป็นแรงงานต่างถิ่นและแรงงานแฝงอยู่ในแต่ละจังหวัด เป็นต้น

ความขัดแย้งของการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผลมาจากโครงสร้างของการพัฒนาอุตสาหกรรม โครงสร้างการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ถูกบังคับให้เกิดขึ้น (forced industrialization) จากส่วนกลาง โดยคนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา อุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพิงเงินทุนและเทคโนโลยีจากนอกประเทศ (dependent industrialization) ทำให้จำเป็นต้องเปิดรับ โรงงานอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษ (dirty industry) ภายใต้นโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐ ดังนั้นผลที่ตามมาคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคมที่แก้ไม่ตกในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัจจุบัน(กฤษ เพิ่มทันจิตต์ และสุธี ประศาสนเศรษฐ์ 2527; สุริชัย หวันแก้ว และคณะ ; 2540)

จากการสำรวจองค์ความรู้ พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประวัติความเป็นมายาวนานพร้อมๆกับการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมระดับประเทศในยุคพัฒนาที่เริ่มตั้งแต่ช่วงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการขับเคลื่อนหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2503 ที่จังหวัดสมุทรปราการ ในฐานะพื้นที่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร การพัฒนาอุตสาหกรรมของสมุทรปราการในช่วงดังกล่าว ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าที่เน้น การก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเบาเป็นหลัก เช่น โรงงานทอผ้า ฟอกหนัง (สัมภาษณ์ วันชัย อ่องเอี่ยม, ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2548; ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549)

ต่อมาเมื่อมีความพยายามยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อผลักดันประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยกำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรมเมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และปูพื้นฐานให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 6 อนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ถูกวางบทบาทให้เป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ ในฐานะตัวจักรการสร้างเศรษฐกิจเติบโตทางเศรษฐกิจ (engine of growth) ของประเทศ โดยการเน้นอุตสาหกรรมหลัก เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี การกลั่นน้ำมัน เหล็ก เคมีภัณฑ์ และยานยนต์ (เสนาะ อุนากูล, 2528 : 33-34 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2528 : 11; ผาสุก พงษ์ไพจิตร)

หลังวิกฤตเศรษฐกิจของไทย ปี 2540 รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ภายใต้อำนาจของคณะกรรมการเศรษฐกิจได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้กรอบนโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน (DUAL TRACK ECONOMY) ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในด้วยนโยบายประชานิยม และการอาศัยบริษัทข้ามชาติเพื่อการส่งออกอุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ

คู่ขนานได้ส่งเสริมให้อนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์ การเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมอาหาร การจัดตั้งศูนย์ (HUB) ต่างๆ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549 ; 2547)

กล่าวโดยภาพรวมแล้ว อุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทสำคัญในฐานะตัวขับเคลื่อนประเทศไทยจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมกลไกในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็คือ การเป็นตัวจักรสร้างเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่วัดจากการเพิ่มรายได้ประชาชาติ โดยมีปัจจัยหลักของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้แก่ บทบาทของทุนชาติ การมีแรงงานราคาถูก และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549 : สำนักพัฒนาพื้นที่, 2548 : 1)

การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเอาเงินเป็นเป้าหมายเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น มลพิษทางน้ำ อากาศและเสียง ขยะพิษอุตสาหกรรม อุบัติภัยจากการผลิตและการคมนาคมขนส่ง โรคระบบทางเดินหายใจ ความเครียดและความวิตกกังวล โรคจากความสัมพันธ์ทางสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชน (เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, 2546) ปัญหาผลกระทบเหล่านี้ดูเหมือนจะขยายวงกว้างขึ้นจากจังหวัดที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเข้มข้น (เช่น จังหวัดสมุทรปราการ หรือระยอง) ไปสู่จังหวัดที่อุตสาหกรรมกำลังขยายตัว (เช่น ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี)

เราจะพบว่าผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะเรื่องการเจ็บป่วยเท่านั้น แต่ผลกระทบดังกล่าวมีขอบข่ายกว้างขวางไปถึงภาวะการอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน (well-being) ดังนั้นในงานวิจัยนี้จะเสนอผลในแนวคิดใหม่ คือ สุขภาวะแทนที่แนวคิดสุขภาพ (health) เนื่องจากแนวคิดสุขภาพสามารถครอบคลุมปรากฏการณ์ความเป็นจริงที่ซับซ้อนกว่าได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2547) แนวคิดสุขภาพ หมายรวมถึงภาวะการอยู่เย็นเป็นสุขที่เป็นภาวะองค์รวมทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางปัญญาหรือจิตวิญญาณของคน ครอบครัว ชุมชนหรือสังคม ดังนี้ (อำพล จิตดาวัฒน์, 2546 ; เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง : 2546)

1. สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาสุขภาพทางกายที่เราพบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ

2. สุขภาวะทางจิต หมายถึง การมีสุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข การพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพทางจิตสำคัญ เช่น ปัญหาความเครียด ความวิตกกังวล ความหวาดระแวง

3. สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของคน ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ระบบเศรษฐกิจพอเพียงและสังคมที่มีความยุติธรรม เสมอภาค ภารดรภาพ และสันติภาพ การพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพทางสังคมที่สำคัญ เช่น การเกิดอุบัติเหตุ โรคเอดส์

4. สุขภาวะทางจิตวิญญาณ หมายถึง ภาวะของการเข้าถึงศาสนธรรมหรือสิ่งสูงสุดซึ่งเป็นภาวะที่ทำให้เกิดความสุขอันประณีตล้ำลึก ปัญหาสุขภาวะทางจิตวิญญาณจากการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม เช่น การฆ่าตัวตายและการทำร้ายตัวเองที่สูงขึ้น

ในกระบวนการจัดการให้บรรลุสุขภาวะทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคมและจิตวิญญาณในที่นี่จะใช้ระบบการจัดการที่เรียกว่า ระบบสุขภาพ (สำนักงานปฏิรูปสุขภาพ, 2546 : 75-77) ดังนั้นเพื่อสร้างสุขภาพของประชาชนในอนุภาคตะวันออกในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรม ในฐานะที่เป็นสถาบันผลิตความรู้ของอนุภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพาโดยศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก(ศวรส.อ.) จึงสมควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหของการพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกโดยอาศัยการสร้างความรู้ การเผยแพร่และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างสุขภาพของประชาชนในอนุภาคตะวันออก

ในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบสุขภาพในอนุภาคตะวันออกนั้นจำเป็นต้องมีแผนงานที่กำหนดกลยุทธ์ ประเด็นวิจัยและทรัพยากรเพื่อได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องต่อความต้องการและความรุนแรงของปัญหา ดังนั้นผู้วิจัยจึงรับภารกิจการจัดทำผังวิสัยการวิจัย (research mapping) เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ โดยอาศัยการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) การวิจัยเชิงนโยบายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของอนุภาคตะวันออกต่อไป

2. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์	หัวหน้าโครงการ
นายชัยณรงค์ เครือนวน	ผู้ช่วยนักวิจัย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงพรมแดนความรู้ (state of the art) ของระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก
2. เพื่อทราบถึงสถานการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมและสุขภาพในอนุภาคตะวันออก
3. เพื่อกำหนดแผนงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะนำไปสู่สุขภาพของประชาชนในอนุภาคตะวันออก
4. เพื่อกำหนดแผนงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสุขภาพรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

4. กระบวนการดำเนินงานวิจัย

ในการดำเนินโครงการวิจัยจัดทำผังพิสัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัย จะกำหนดขั้นตอนและกิจกรรมการทำงาน ในช่วง 6 เดือน (สิงหาคม-มกราคม 2549) ดังนี้

1. การสำรวจเอกสารเพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี วิถีวิทยา, ข้อค้นพบ และภูมิหลัง นักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบสุขภาพของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1)

2. การวิเคราะห์สถานการณ์ในภาคสนามเพื่อสำรวจสภาพความเป็นจริงของการพัฒนาอุตสาหกรรมและสุขภาพของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบัน การวิเคราะห์สถานการณ์ดังกล่าวจะอาศัยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการเสวนากลุ่มเฉพาะ (focus group discussion) ในภาคสนาม โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (ตามรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ตามหลักการผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนแตกต่างกัน

2.1 การสัมภาษณ์เจาะลึกมุ่งศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก(key informant) ภาครัฐการภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนทั้งในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือและส่วนกลางที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการจัดการสุขภาพ(ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3)เช่น

- นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรือตัวแทน
- อุตสาหกรรมจังหวัด
- ประธานสภาอุตสาหกรรมหรือหอการค้าจังหวัด
- นักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาติ
- ผู้นำกลุ่มประชาสังคม
- ตัวแทนนิคมอุตสาหกรรมภาครัฐและภาคเอกชน

2.2. การเสวนากลุ่มเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบสุขภาพของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการทางธุรกิจ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการอิสระ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้นำชุมชน (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3)

3. การประชุมนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญของสถาบันวิชาการทั้งในและนอกอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อประเมินผลการสำรวจเอกสารและสถานการณ์รวมถึงการระดมสมองเพื่อกำหนดแผนงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบสุขภาพโดยได้จัดสัมมนาเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2549

4. การประชุมผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยทั้งในภาครัฐการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนเกี่ยวกับแผนงานงานวิจัยเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นวิจัยโดยจัดสัมมนา เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2549

5. การจัดทำแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือฉบับสมบูรณ์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การจัดทำผังพิสัยการวิจัยจะช่วยกำหนดกลยุทธ์และประเด็นวิจัยที่สอดคล้องต่อระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก ดังนั้นการจัดทำวิจัยตามกลยุทธ์และประเด็นวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้ใช้งานวิจัยทั้งในภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน
2. การจัดทำผังพิสัยการวิจัยจะช่วยระดมนักวิจัยและทรัพยากร การบริหารงานวิจัยได้อย่างมีเอกภาพอันจะนำไปสู่การบรรลุผลสัมฤทธิ์แผนวิจัยได้อย่างราบรื่น
3. การจัดทำผังพิสัยการวิจัยจะช่วยให้เกิดกระบวนการบริหารวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย นักบริหารงานวิจัยและประชาชนในท้องถิ่นอนุภาคตะวันออก
4. การจัดทำผังพิสัยการวิจัยจะนำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณสุขเพื่อสุขภาพ โดยอาศัยกระบวนการทำวิจัยเชิงนโยบาย

6. การนำเสนอผลการวิจัย

รายงานผลการวิจัยจัดทำผังพิสัยการวิจัยเรื่อง “ระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก” จะนำเสนอเนื้อหาออกมาเป็น 5 ส่วนคือ

บทที่ 1 บทนำ จะนำเสนอความสำคัญของการจัดทำผังพิสัยการวิจัย วัตถุประสงค์และเป้าหมายการวิจัย กระบวนการดำเนินงานวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะรับจากการจัดทำผังพิสัยการวิจัย

บทที่ 2 การสำรวจองค์ความรู้ จะนำเสนอพรหมแดนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบสุขภาพในอนุภาคตะวันออกพร้อมกับการวิเคราะห์และวิจารณ์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อเสนอแนะบางประการ

บทที่ 3 สถานการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมและสุขภาพในอนุภาคตะวันออก จะนำเสนอภาพอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก รวมถึงผลกระทบที่มีต่อสุขภาพ การนำเสนอสถานการณ์ดังกล่าวจะโยงไปสู่การกำหนดประเด็นกลยุทธ์การวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก

บทที่ 4 แผนงานวิจัย จะนำเสนอกลยุทธ์และประเด็นวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก การนำเสนอจะมีการลำดับความสำคัญของประเด็นวิจัย โดยจะแบ่งออกเป็น ประเด็นวิจัยเร่งด่วนที่เป็นประเด็นนำร่อง (starting point) ประเด็นวิจัยที่ต้องทำในระยะสั้น ประเด็นวิจัยที่ควรทำในระยะกลาง และประเด็นที่น่าทำในระยะยาว

บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ จะนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัย ๆ ได้แก่ กลยุทธ์และประเด็นวิจัยหลักของแผนงานวิจัยและเสนอแนะเรื่องแนวทางการวิจัย ภาควิชาและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

การสำรวจองค์ความรู้ในที่นี้ หมายถึง การสำรวจเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก เอกสารวิชาการในที่นี้ หมายถึง งานศึกษาที่อยู่ในรูปแบบของการค้นคว้าอิสระ (independent study) ซึ่งใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น งานนิพนธ์ ปัญหาพิเศษ ภาคนิพนธ์ สารนิพนธ์ แต่เอกสารวิชาการไม่อาจถือว่าเป็นงานวิจัยเต็มรูปแบบใช้ระเบียบวิธีวิจัยบางขั้นตอนหรือหลายขั้นตอนแต่ก็ยังไม่ครบกระบวนการ เช่น การสำรวจวรรณกรรมด้านแนวคิดทฤษฎี งานสำรวจที่ขาดการทดสอบเครื่องมือ ส่วนงานวิจัยในที่นี้ หมายถึง งานศึกษาที่ใช้กระบวนการวิจัยเต็มทุกขั้นตอน อย่างเป็นระบบแม้จะมีคุณภาพที่ดีหรือเลวก็ตาม งานวิจัยในที่นี้จึงหมายถึง วิทยานิพนธ์ปริญาโทและปริญาเอกหรืองานวิจัยที่เทียบเท่า งานวิจัยส่วนตัว งานวิจัยของสถาบันการศึกษา รวมงานวิจัยของหน่วยงานปฏิบัติต่างๆ

จากการสำรวจเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก” ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการสำรวจองค์ความรู้ออกเป็น 3 ข้อคือ

1. การวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การวิจารณ์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับงานวิจัยในอนาคต

1. การวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามรายจังหวัด

เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำแนกตามจังหวัดในภาคตะวันออกจำนวน 9 จังหวัด สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ร้อยละเอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามจังหวัด

จังหวัดอนุภาคตะวันออก	จำนวนงานวิจัย(เรื่อง)	ร้อยละ
จังหวัดสมุทรปราการ	55	28.50
จังหวัดชลบุรี	51	26.42
จังหวัดระยอง	46	23.61
จังหวัดฉะเชิงเทรา	20	10.52

จังหวัดอนุภาคตะวันออก	จำนวนงานวิจัย(เรื่อง)	ร้อยละ
จังหวัดปราจีนบุรี	8	4.14
จังหวัดนครนายก	6	3.10
จังหวัดจันทบุรี	3	1.60
จังหวัดตราด	3	1.60
จังหวัดสระแก้ว	1	0.51
รวม	193	100

จากตารางที่ 2.1 พบว่าจังหวัดที่มีเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คือ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 55 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี 51 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.42 และจังหวัดระยองจำนวน 46 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 23.61 ตามลำดับ สาเหตุที่จังหวัดสมุทรปราการมีงานวิจัยมากที่สุด เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีประสิทธิภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมยาวนานในอนุภาคตะวันออก คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2503 เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2507 จังหวัดชลบุรีนั้นเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและมีนิคมอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมากทำให้มีงานวิจัยออกมามาก่อนข้างมาก ส่วนจังหวัดระยองนั้นถือตัวแบบของในการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้ระบบนิคมอุตสาหกรรมก็มีผลกระทบต่อสุขภาพมาก นอกจากนี้ตัวอย่างในการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยองได้มีผู้ที่สนใจเลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นกรณีมาก การศึกษา ส่วนจังหวัดอื่นนั้นๆ พบว่า มีจำนวนวิจัยค่อนข้างน้อยเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี นครนายก จันทบุรี ตราดและสระแก้ว

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าจำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องน่าจะมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาและระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมของแต่ละจังหวัด

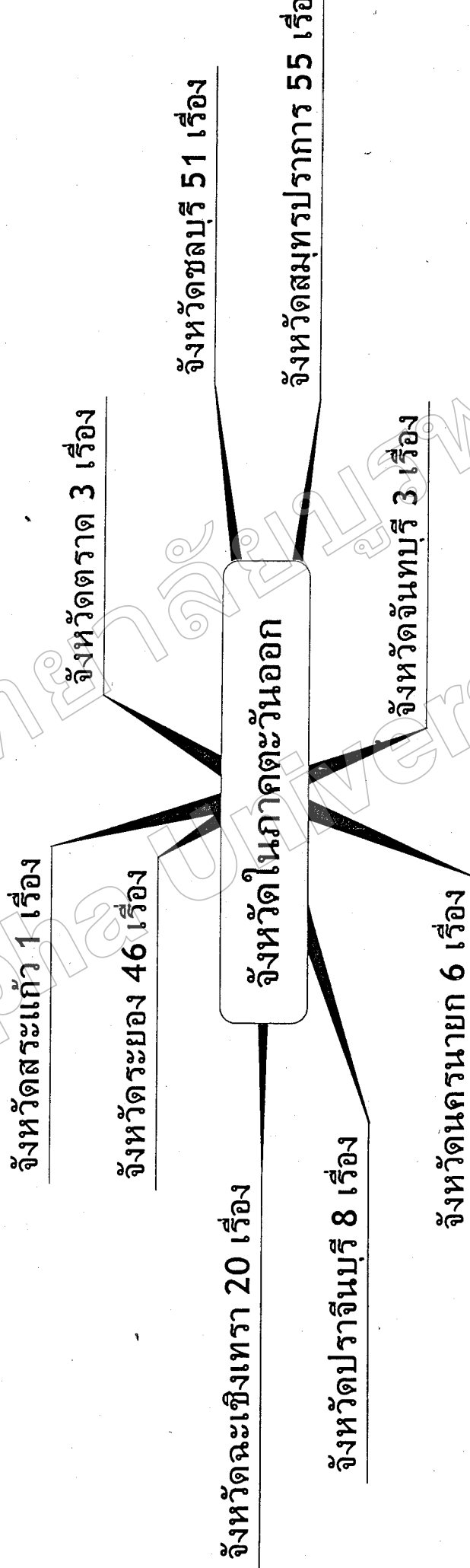
1.2 เอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามเนื้อหาของการวิจัย

เมื่อใช้เกณฑ์เนื้อหาของการวิจัยมาจำแนกเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเราสามารถแบ่งกลุ่มงานวิจัย ได้ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ตามแผนภูมิที่ 2.2 คือ

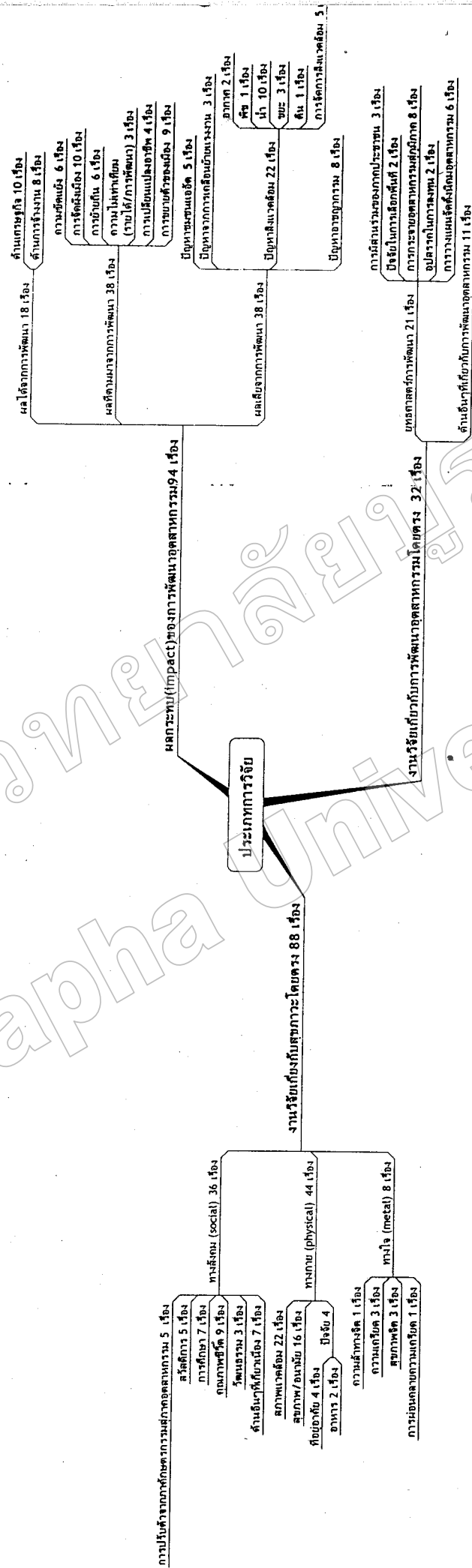
2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยตรง มีจำนวน 32 เรื่อง หรือคิดเป็น 14.82 % โดยส่วนใหญ่ (18 เรื่อง) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมกระแสหลัก โดยให้ความสนใจเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเพียง 3 เรื่อง

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบสุขภาพโดยตรงมีจำนวน 88 เรื่องหรือคิดเป็น 41.24 % โดยแบ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพทางกาย ทางสังคม และทางจิตจำนวน 44 เรื่อง 36 เรื่อง และ 8 เรื่อง ตามลำดับ ทั้งนี้จะพบว่าไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตวิญญาณเลย

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามจังหวัดในอนภาคตะวันออก

แผนภูมิ 2 แสดงจำนวนงานวิจัยฐานข้อมูลเบื้องต้นของอาจารย์

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ(impact)ของการพัฒนาอุตสาหกรรมมีจำนวน 94 เรื่องหรือคิดเป็น 43.94 % โดยจากแผนภูมิที่ 2 พบว่า เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและการย้ายถิ่น 21 เรื่อง และเกี่ยวข้องกับการขยายตัวของเมือง 19 เรื่อง ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับน้ำ

ตัวเลขการสำรวจดังกล่าวข้างต้นได้สะท้อนถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมว่าแม้จะนำมาซึ่งรายได้ที่สูงขึ้นและก่อให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น แต่การพัฒนา อุตสาหกรรมก็ได้ส่งผลกระทบในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม ชุมชน วัฒนธรรม คุณภาพชีวิตตลอดจนถึงสุขภาพของประชาชน ดังนั้นจึงพบงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบและระบบสุขภาพมากถึง 85%

1.3 เอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามผังพิสัยการวิจัย

ผังพิสัยการวิจัยเรื่อง “ระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก” ได้แบ่งกลุ่มกลยุทธ์การวิจัยออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนั้นเราสามารถจำแนกประเภทของเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังแผนภูมิที่ 2.3 ต่อไปนี้

3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์และทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกมีจำนวน 21 เรื่องหรือคิดเป็น 12.07 % และจากแผนภูมิที่ 3 พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญต่อการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาระแสหลัก ดังนั้นจึงทำให้การศึกษาเกี่ยวกับทางเลือกในการพัฒนาอุตสาหกรรมน้อยอยู่

3.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม สาธารณูปโภค การศึกษาที่อยู่อาศัย 21 เรื่อง คิดเป็น 12.07 % จากแผนภูมิที่ 3 จะพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและทางสังคมใกล้เคียงกัน

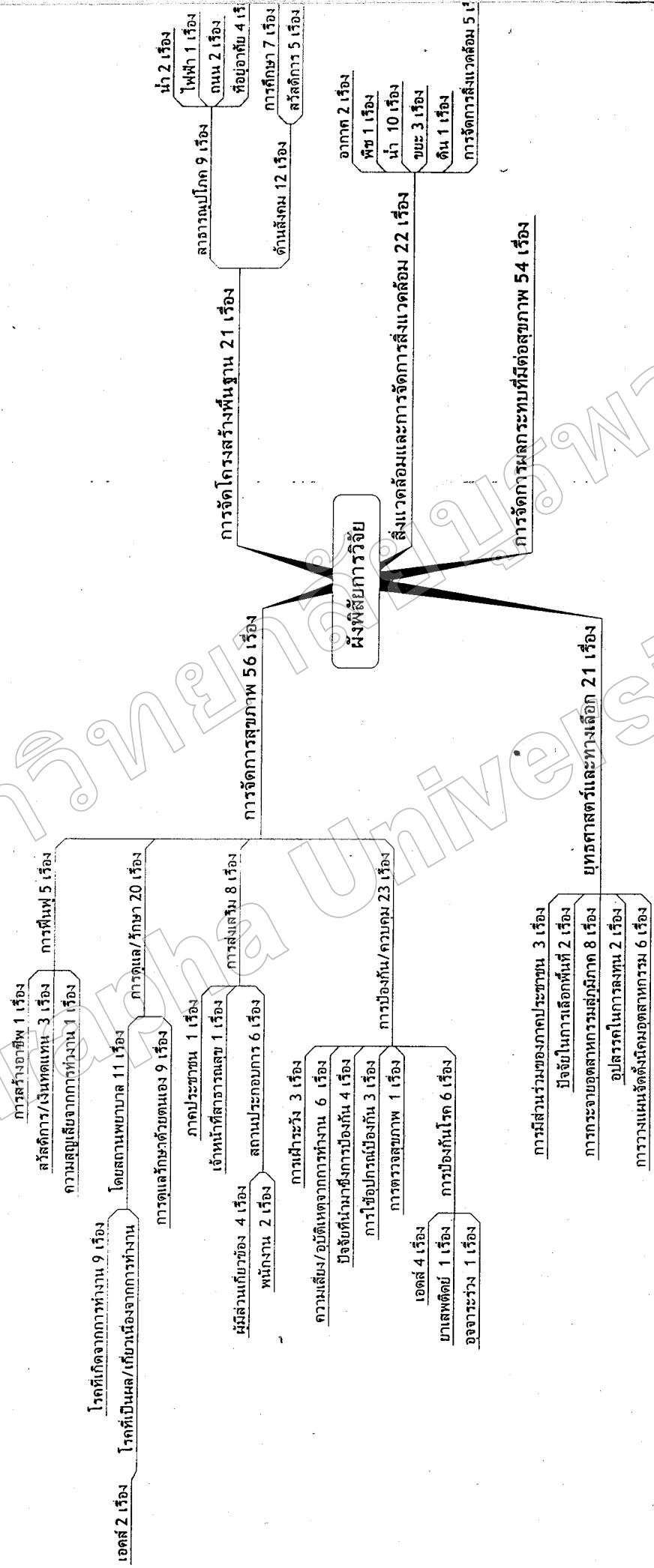
3.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะพิษอุตสาหกรรมมีจำนวน 22 เรื่องหรือคิดเป็น 12.65 % จากแผนภูมิที่ 3 พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาถึงเรื่องน้ำถึง 10 เรื่อง ดังนั้นจึงเป็นแนวโน้มที่สอดคล้องกับสถานการณ์ส่วนใหญ่

3.4 เอกสารและงานวิจัยที่ข้องเกี่ยวกับการจัดการระบบสุขภาพ จำนวน 56 เรื่องหรือคิดเป็น 32.18%จากแผนภูมิที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการป้องกัน/ควบคุม แต่ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพค่อนข้างน้อย

3.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีต่อสุขภาพ จำนวน 54 เรื่องหรือคิดเป็น 31.03 %

1.4 เอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามเวลาในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

จากแผนภูมิที่ 2.4 พบว่างานวิจัยมีการพัฒนาเชิงปริมาณมากขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ช่วงก่อนดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งมีแค่เพียง 3 เรื่องมาเป็นโครงการในระยะที่หนึ่ง (พ.ศ.2525-2538) มีอยู่ 78 เรื่องและโครงการในระยะที่สอง (พ.ศ.2539-2548) มีจำนวน 116 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2539 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2540 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2541 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2542 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2543 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2544 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2545 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2546 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2547 2 เรื่อง

การพัฒนาอุตสาหกรรม 14 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2539 6 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2541 9 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2542 13 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2543 12 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2544 7 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2545 7 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2546 6 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2547 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2548 1 เรื่อง

ระบบสหภาวะ 62 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2539 9 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2540 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2541 4 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2542 7 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2543 4 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2544 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2545 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2546 5 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2547 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2548 2 เรื่อง

ผลที่ตามมา 40 เรื่อง

ปี พ.ศ. 2525 - 2538 78 เรื่อง

ช่วงเวลาการวิจัย

ปี พ.ศ. 2539 - 2548 116 เรื่อง

การพัฒนาอุตสาหกรรม 12 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2527 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2532 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2535 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2536 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2537 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2538 2 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2525 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2528 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2529 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2531 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2533 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2534 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2536 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2537 5 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2538 3 เรื่อง

ระบบสหภาวะ 19 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2525 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2527 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2528 4 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2529 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2531 2 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2532 4 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2533 7 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2534 3 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2535 5 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2536 4 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2537 6 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2538 7 เรื่อง

ผลที่ตามมา 47 เรื่อง

การพัฒนาอุตสาหกรรม 2 เรื่อง

- ปี พ.ศ. 2521 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2522 1 เรื่อง

ก่อนโครงการ ESB 3 เรื่อง

- ผลที่ตามมา 1 เรื่อง
- ปี พ.ศ. 2518 1 เรื่อง

แผนภูมิที่ 2.5 แสดงจำนวนงานวิจัยแบ่งตามประเภทงานวิจัย

ระบบสุขภาพ 75 เรื่อง
การพัฒนาอุตสาหกรรม 22 เรื่อง
ผลที่ตามมา 82 เรื่อง

งานวิจัยพื้นฐาน 179 เรื่อง

งานวิจัย

ระบบสุขภาพ 3 เรื่อง

การพัฒนาอุตสาหกรรม 7 เรื่อง

ผลที่ตามมา 13 เรื่อง

งานวิจัยเชิงประยุกต์ 23 เรื่อง

1.5 เอกสารวิชาการและงานวิจัยจำแนกตามประเภทงานวิจัย

จากแผนภูมิที่ 2.5 พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ถึง 179 เรื่อง หรือคิดเป็น 88.6% เป็นงานวิจัย, พื้นฐาน คือ มุ่งสะสมองค์ความรู้ทางด้านวิชาการและงานวิจัยประยุกต์เพียง 23 เรื่องหรือคิดเป็น 11.4 % ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจต่อการวิจัยประยุกต์มากขึ้นในอนาคต

2. การวิจารณ์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง*

จากการสำรวจเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตตะวันออก” เราสามารถแบ่งงานวิจัยออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

2.1 งานค้นคว้าอิสระ (independent study)

2.2 วิทยานิพนธ์

2.3 งานวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย

2.4 งานวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจารณ์งานวิจัย ทั้ง 4 รูปแบบผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นถึงจุดที่ควรปรับปรุงของงานวิจัย เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 งานค้นคว้าอิสระ (independent study)

งานวิจัยประเภทการค้นคว้าอิสระในรูปแบบงานนิพนธ์ สารนิพนธ์ ภาคนิพนธ์ และปัญหาพิเศษ เป็นการศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด และเป็นที่ยอมรับทำวิจัยอย่างมากระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาโทในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะระบบการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทที่ยังคงบังคับให้นักศึกษาทำวิจัยนั้น แต่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกทำวิจัย 2 แบบ คือ แผน ก. ที่ทำวิทยานิพนธ์และแผน ข. ทำงานค้นคว้าอิสระ แต่นักศึกษาเกือบทั้งหมดจะเลือกทำงานค้นคว้าอิสระเพราะการวิทยานิพนธ์นั้น เป็นงานวิจัยที่ค่อนข้างยุ่งยากและเสียเวลามากจนไม่ตอบสนองเป้าหมายผู้เรียนในปัจจุบัน คือ มุ่งจบการศึกษาปริญญาโทเร็วที่สุด

งานวิจัยประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการทำวิจัยที่ไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยอย่างครบถ้วนและถูกต้องตามหลักวิชาการ ลักษณะหัวข้องานวิจัยที่ผู้วิจัยสำรวจพบส่วนใหญ่จะเป็นหัวข้อที่ซ้ำๆกันเกี่ยวกับเรื่อง ความพึงพอใจ ทักษะคติ บทบาท และการมีส่วนร่วม สาเหตุที่มีนิสิตเลือกหัวข้อดังกล่าวในการทำงานเนื่องจากงานวิจัยเหล่านี้มีผู้ทำไว้เป็นแบบอย่างไว้มาก ฉะนั้นจึงเป็นการสะดวกต่อการเอาเป็นแบบอย่างในการดำเนินการวิจัย งานค้นคว้าอิสระส่วนใหญ่จะใช้แนวทางการวิจัยในเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวอาศัยการสำรวจด้วยการสอบถามเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

*การวิจารณ์งานวิจัยชิ้นนี้เป็นวิจารณ์เฉพาะงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในเขตพื้นที่อนาคตตะวันออก ที่คณะผู้วิจัยสำรวจพบเท่านั้น มิได้เป็นการวิจารณ์งานวิจัยในภาพรวมของทั้งประเทศ

เก็บรวบรวมข้อมูลและใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ การวิจัยเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สำรวจพบ มีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ การสุ่มตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถามพบงานวิจัยบางงานวิจัย กำหนดขนาดตัวอย่างไม่ได้ใช้หลักการสุ่มตัวอย่างบนฐานทฤษฎีความน่าจะเป็นนอกจากนี้งานวิจัยบางชิ้นขาดความเข้าใจในการใช้เทคนิคในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ถูกต้อง คือ ใช้การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (accident sampling) มาวิเคราะห์เพื่ออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปสู่กลุ่มประชากร ตัวอย่างเช่น การเก็บแบบสอบถามในเรื่องการเสียดายให้แก่รัฐบาล ถ้าบังเอิญไปเจอกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เห็นด้วยกับการเสียดายแต่ด้วยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลก็เข้าไปเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มคนเหล่านี้ทันที ต่อมาเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะพบว่าผลการวิจัยก็คือ ประชากรทั้งหมดไม่เห็นด้วยกับการเสียดาย แต่จากสามัญสำนึกโดยทั่วไปคนในสังคมส่วนใหญ่อาจจะไม่คิดเช่นนั้น เพราะการเสียดายของคนในชาติย่อมมีผลต่อต่อการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นความคิดเห็นจากการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญจึงเป็นตัวแทนของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเท่านั้น ซึ่งไม่อาจที่จะสรุปความคิดเห็นของคนในสังคมทั้งหมดได้

ประเด็นต่อมา คือ การวิเคราะห์ข้อมูล สืบเนื่องมาจากการงานวิจัยประเภทนี้เป็นงานวิจัยในเชิงปริมาณ ดังนั้นจะวิเคราะห์ข้อมูลมักจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เรียกว่า SPSS (the statistical package for the social science) ข้อมูลที่ได้จะออกมาในรูปของสถิติ ในเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ (percentage) ค่าความถี่ (frequency distribution) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติเชิงอนุมาน t-test ANOVA regression analysis เป็นต้น แต่ปัญหาของงานวิจัยเหล่านี้ ก็คือขาดการตีความสถิติที่มีชีวิตชีวา งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอด้วยภาษาสถิติ ในการอธิบายตัวเลขจากการสำรวจ ดังนั้น การตีความในแง่หนึ่งจึงไม่ค่อยให้ประโยชน์ต่องานวิจัย

2.2 วิทยานิพนธ์

งานวิจัยในลักษณะของงานวิทยานิพนธ์นี้ ในทัศนะของผู้สำรวจเห็นว่า มีคุณภาพดีกว่างานวิจัยประเภทการค้นคว้าอิสระเนื่องจากวิทยานิพนธ์มีความถูกต้องและดำเนินงานวิจัยอย่างครบถ้วนตามระเบียบวิธีวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการ เช่น การวิจัยเชิงปริมาณจะมีการตรวจสอบความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ของเครื่องมือ ส่วนการวิจัยคุณภาพก็จะมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ (triangulation) นอกจากนี้กระบวนการสอบทั้งเข้า โคร่งวิจัยและตัวเล่มวิทยานิพนธ์ทำให้วิทยานิพนธ์ถือว่าเป็นงานวิจัยที่มีการตรวจสอบคุณภาพโดยอาศัยชุมชนวิชาการอย่างเห็นได้ชัด

ในทัศนะของผู้วิจัย เห็นว่า งานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ยังมีข้อจำกัดในแง่ของการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ เนื่องจากการวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์มุ่งใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับปริญญาโท ฉะนั้นการวิจัยประเภทนี้จึงไม่ได้คำนึงถึงผู้ใช้งานวิจัยว่าจะสามารถใช้ประโยชน์อะไร ได้บ้างจากงานวิจัยดังกล่าว เพราะฉะนั้นคุณค่าในงานวิจัยประเภทนี้จึงเป็นคุณค่าทาง

วิชาการมากกว่าการนำไปประยุกต์ใช้ กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการเป็นหลักถึงแม้ว่าจะมีการนำเสนอวิธีการ แนวทาง หรือมาตรฐานการแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่ได้จากการวิจัย (Implication) ก็ตาม

ประการต่อมาวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยสำรวจพบส่วนใหญ่เน้นขาดมิติในด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการวิจัย ลักษณะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์เท่านั้น

ประการสุดท้ายแม้งานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์จะทำให้เห็นแง่มุมและรายละเอียดแต่ละด้านค่อนข้างจะชัดเจน แต่การเลือกเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในระดับชุมชน ตำบล หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งกลับทำให้ประโยชน์ที่จะนำไปใช้อยู่ในวงจำกัด ดังนั้นวิทยานิพนธ์จึงไม่ค่อยมีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กล่าวคือ ถ้าขอบเขตการวิจัยถูกจำกัดเฉพาะพื้นที่แล้ว อาจจะทำให้ผู้กำหนดนโยบายเห็นว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะที่ ซึ่งผลกระทบของปัญหาอาจมีต่อบางกลุ่มเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วหน่วยงานที่จะเข้ามารับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา อาจจะเป็นเพียงหน่วยงานในระดับพื้นที่ ซึ่งอาจจะไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย สั่งการ หรือ ตัดสินใจ ลักษณะของการแก้ไขปัญหาจึงอาจจะเป็นการแก้ไขปัญหาให้ได้เฉพาะหน้าเท่านั้น

งานวิทยานิพนธ์อีกประเภทหนึ่งที่มีคุณภาพค่อนข้างสูง ก็คือ วิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอก ในต่างประเทศ งานวิจัยประเภทนี้มีจุดเด่นทางวิชาการคือเป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาสอดคล้องต่อสถานการณ์สังคมปัจจุบัน มีระเบียบวิธีวิจัยที่เข้มงวดทางวิชาการ แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องงานการบริหาร การวิจัยเหมือนกับงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท คือกระบวนการวิจัยขาดการมีส่วนร่วมเชิงการวิจัยแบบปฏิบัติการ (Participatory Action Research : PAR) นอกจากนี้วิทยานิพนธ์ดังกล่าวยังเป็นการวิจัยที่มุ่งการสร้างทฤษฎีเป็นหลัก ประกอบกับการงานวิจัยเหล่านี้ถูกเขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย ทำให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำหรับผู้ที่สนใจหรือผู้ที่จะใช้ประโยชน์งานวิจัย

2.3 งานวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย

งานวิจัยของคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นับได้ว่าเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือทางด้านวิชาการมากกว่างานวิจัย 2 รูปแบบที่กล่าวมาเนื่องจากงานวิจัยประเภทนี้มีแหล่งเงินทุนสนับสนุน และทีมงานวิจัยที่มีความพร้อมมากกว่าอย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้วิจารณ์ งานวิจัยประเภทนี้ก็มีข้อจำกัดในแง่ของการนำไปปฏิบัติเหมือนงานวิจัยประเภทๆ อื่น กล่าวคือ งานวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีจุดประสงค์หลัก 2 ประการโดยทั่วไป คือ การทำวิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการ และการทำวิจัยตามกรอบของผู้ให้ทุนวิจัย ดังนั้นงานวิจัยเหล่านี้จึงมีประโยชน์น้อยต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคม เพราะกระบวนการวิจัยมีลักษณะเป็นการ

เรียนรู้ส่วนตัวที่ขาดความเป็น “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” และเป้าหมายการวิจัยอยู่ในขอบเขตจำกัดของผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ผู้ให้ทุนวิจัยเป็นหลัก

2.4 งานวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม สุขภาวะและอนามัยของประชาชน สิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อม ลักษณะการทำวิจัยเป็นไปใน 2 รูปแบบ คือ การวิจัยโดยใช้บุคลากรในหน่วยงานของตนเอง หรือการให้ทุนสนับสนุนอาจารย์มหาวิทยาลัยทำวิจัย ข้อจำกัดของงานวิจัยประเภทนี้ คือ ผลงานวิจัยที่ออกมาส่วนใหญ่จึงเป็นการทำเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของหน่วยงานของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นการวิจัยจึงมีประโยชน์จำกัดในหน่วยงานที่ทำวิจัยและข้อมูลที่ได้จึงเป็นการมองเพียงมิติเดียวคือในมุมมองของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำให้ขาดมิติความเชื่อมโยงเป็นองค์การรวม ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยในด้านเศรษฐกิจหรือการพัฒนาอุตสาหกรรม จะมองไปที่ตัวเลขทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของการลงทุน จำนวนเม็ดเงินลงทุน ผลประโยชน์ที่ได้จากการลงทุน แต่กลับไม่ได้มองถึงผลกระทบที่ตามมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคุณภาพชีวิต และปัญหาสังคม

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยในอนาคต

จากข้อสังเกตเกี่ยวกับจุดอ่อนของงานวิจัยทั้ง 4 รูปแบบ คืองานค้นคว้าอิสระ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยของอาจารย์ และงานวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัย ของศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก

ประการแรก การทำวิจัยของศูนย์ฯควรเสริมการวิจัยเชิงประยุกต์ คือ ควรจะคำนึงว่างานวิจัยจะสามารถนำผลการวิจัยที่ออกมาไปใช้ในการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขสถานการณ์หรือสภาพปัญหาในพื้นที่ได้อย่างไร

ประการที่สอง กระบวนวิจัยของศูนย์ฯจะต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ การธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน โดยให้กลุ่มคนเหล่านี้ควรเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการของการทำวิจัย การมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจจะเป็นในรูปแบบของการระดมความคิดเห็น การประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การระดมสมองจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รูปแบบสิ่งเหล่านี้ย่อมจะนำไปสู่การสะท้อนปัญหาหรือความต้องการของคนภายในพื้นที่นั้นๆ

ประการที่สาม รูปแบบการทำวิจัยของศูนย์ฯ ควรจะเป็นการทำวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (social research for social action) การทำวิจัยประเภทนี้มีวัตถุประสงค์หลักๆอย่างน้อยสามข้อ คือ การทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เป็นการวิจัยเพื่อจัดการความรู้ที่มีอยู่ ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญ คือ ผลจากการวิจัยน่าจะเป็นพลังที่สำคัญหรือเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

สถานการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมและสภาวะในอนุภาคตะวันออก

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

การพัฒนาอุตสาหกรรมมีความหมายต่างจากคำว่า อุตสาหกรรม กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมโดยอาศัยการผลิตแบบอุตสาหกรรม (Wield, 1988 : 192) ส่วนอุตสาหกรรมหรือการผลิตแบบอุตสาหกรรมมีผู้ให้ความหมายทางวิชาการไว้ 3 ความหมายด้วยกันคือ (Ibid)

1. ความหมายแรก อุตสาหกรรม หมายถึงการผลิตนอกภาคการเกษตรหรือการผลิตที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ที่ดิน ได้แก่ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง และการป่าไม้ (เกรียงศักดิ์ โยธาประเสริฐ, 2517 : 3)

จุดอ่อนของอุตสาหกรรมในความหมายนี้ก็คือเป็นความหมายที่แคบเกินไปจนไม่อาจครอบคลุมเรื่องอุตสาหกรรมเกษตรได้

2. ความหมายที่สอง อุตสาหกรรม หมายถึง การผลิตในสาขาการทำเหมืองแร่ หัตถอุตสาหกรรม (manufacturing) และการพลังงาน หัตถอุตสาหกรรมในที่นี้จะหมายถึงการทำผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากวัตถุดิบ โดยการใช้มือหรือเครื่องมือ หรือเครื่องจักร ดังนั้น หัตถอุตสาหกรรมจึงประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ สิ่งทอ เสื้อผ้าและรองเท้า ผลิตภัณฑ์ไม้ และเฟอร์นิเจอร์ กระจกและแก้วพิมพ์ ปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ อิฐ แก้ว และซีเมนต์ ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ขนส่ง

อุตสาหกรรมในความหมายที่สอง เป็นการเน้นชนิดของผลผลิตเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นความหมายที่ไม่สามารถแยกวิธีการผลิตออกจากกันได้ เช่น การไม่สามารถแยกกระหว่างการผลิตโดยช่างฝีมือขนาดเล็กออกจากการผลิตในโรงงานขนาดใหญ่ได้

3. ความหมายที่สาม อุตสาหกรรม หมายถึง การจัดองค์การการผลิตในรูปแบบเฉพาะอย่างที่สามารถเพิ่มปริมาณสินค้าจำนวนมากได้อย่างต่อเนื่องในสังคม อุตสาหกรรมในความหมายที่สามเป็นความหมายกว้างที่มีได้จำกัดอยู่แค่เฉพาะการผลิตในโรงงาน แต่สามารถครอบคลุมอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมคมนาคมขนส่ง (ระพีพัฒน์ ภาสบุตร, 2537 : 4)

ถ้าใช้อุตสาหกรรมในความหมายที่สามแล้วเราแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมตามเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ ดังนี้ (เพ็งฮ้าง : 5 - 9)

1. ประเภทอุตสาหกรรมตามขนาดการผลิต การแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามเกณฑ์ภาคการผลิตจะพิจารณาจากขนาดของสินทรัพย์หรือเงินลงทุน จำนวนคน งาน ลักษณะและจำนวนเครื่องมือ

เครื่องจักรอุปกรณ์ เทคโนโลยีในการผลิต อย่างไรก็ตามก็ตีหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ สำหรับกรณีของประเทศไทย มีการแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามขนาดการผลิต ดังนี้

1.1 อุตสาหกรรมในครัวเรือน (Home or cottage Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีลักษณะการผลิตขนาดเล็กในบริเวณที่อยู่อาศัย โดยมีแรงงานในครอบครัว ซึ่งมักจะใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพ หรืออาจมีการจ้างแรงงานนอกครอบครัว มาทำงานร่วมด้วย อุตสาหกรรมประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากนัก เทคโนโลยีและเครื่องจักรในการผลิตอาจจะไม่ซับซ้อนแต่ต้องอาศัยทักษะและความชำนาญในการผลิต ผลผลิตที่ใช้ไม่อาจนำไปใช้สอยในครัวเรือนหรือขายผ่านตลาดตัวอย่างเช่น การทอผ้า โดยใช้กี่กระตุก

1.2 อุตสาหกรรมขนาดย่อม (Small-scale Industry) อุตสาหกรรมประเภทนี้ สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันได้ใช้หลักเกณฑ์ทั้งด้านทรัพย์สินและแรงงานมาใช้ประกอบการพิจารณาดังนั้น อุตสาหกรรมขนาดย่อมจึง หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ไม่เกิน 50 ล้านบาทมีแรงงานระหว่าง 10 - 49 คน ตัวอย่าง เช่น การทอผ้าโดยใช้เครื่องทอผ้าในดินแดง

1.3 อุตสาหกรรมขนาดกลาง (Medium - scale Industry) สำหรับประเทศไทย คือ อุตสาหกรรมการผลิตที่มีทรัพย์สินตั้งแต่ 51 - 200 ล้านบาท และมีการจ้างแรงงานระหว่าง 50 - 199 คน ตัวอย่าง เช่น การทอผ้าโดยใช้เครื่องทอผ้าแบบไร้กระสวย (Shuttle less Loom)

1.4 อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (Large-scale Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์มากกว่า 200 ล้านบาท และใช้แรงงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องทอผ้าแบบอัตโนมัติ

2. การจัดแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามขั้นตอนการผลิต

2.1 อุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิ (Primary Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำเอาทรัพยากรธรรมชาติหรือผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป เช่น การทำเหมืองแร่ การขุดเจาะน้ำมัน อุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น

2.2 อุตสาหกรรมขั้นทุติยภูมิหรืออุตสาหกรรมขั้นกลาง (Secondary Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำเอาวัตถุดิบหรือผลผลิตที่ได้จากอุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิมาแปรรูปหรือผ่านกระบวนการผลิตเพื่อเปลี่ยนไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น

2.3 อุตสาหกรรมขั้นตติยภูมิหรืออุตสาหกรรมบริการ (Tertiary Industry) หมายถึง เกี่ยวกับการจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้บริการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนอุตสาหกรรมสองประเภทแรกให้สามารถดำเนินการไปด้วยความสะดวก เช่น การธนาคาร การค้า โรงพยาบาล

3. การจัดแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามลักษณะการผลิตขั้นสำเร็จรูป

โดยมีหลักพิจารณาจากน้ำหนักของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ผลิตได้ รวมทั้งเงินทุน เครื่องจักร อุปกรณ์ และเทคโนโลยีซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ ดังนี้

3.1 อุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักร เงินลงทุนและแรงงานจำนวนมากในการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีระดับสูงในการผลิต ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ผลิตได้จะมีน้ำหนักมาก เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมเครื่องจักร

3.2 อุตสาหกรรมเบา (Light Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่ผลิต ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่น้ำหนักเบาโดยใช้เครื่องจักร เงินทุน แรงงาน และเทคโนโลยีระดับต่ำ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ

4. การจัดแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามลักษณะสินค้าที่ผลิต

4.1 อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าทุน (Producer - Goods Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปอื่น ๆ ต่อไป เช่น การผลิตชิ้นส่วนรถยนต์เพื่อใช้ในการประกอบรถยนต์

4.2 อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อการบริโภค (Consumer - Good Industry) หมายถึง อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อใช้ในการบริโภคโดยตรง มิได้ผลิตเพื่อใช้เป็นสินค้าขั้นกลางหรือวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอย่างอื่น เช่น อาหารกระป๋อง เสื้อผ้าสำเร็จรูป

2. อุตสาหกรรมดั้งเดิมของอนุภาคตะวันออก

ก่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกปรากฏอุตสาหกรรมดั้งเดิมอยู่แล้ว อุตสาหกรรมดั้งเดิมในที่นี้ หมายถึง การแปรรูปวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปภายใต้การครอบงำของสังคมเกษตร (Wield, 1992 : 188) ดังนั้นอุตสาหกรรมดั้งเดิมจึงมีรูปแบบต่าง ๆ คือ อุตสาหกรรมในครอบครัว หัตถกรรมช่างฝีมือ และอุตสาหกรรมรายย่อย (เลนิน, 2527, 49)

อุตสาหกรรมดั้งเดิมของอนุภาคตะวันออกนับตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา เป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่สถาปนาขึ้นโดยคนจีนอพยพ คนจีนกลุ่มนี้มีวิถีคิดแบบผู้ประกอบการที่มีความรู้ต่าง ๆ เช่น การเดินเรือ การต่อเรือ การประมง การค้าขาย ดังนั้น เมื่อมาตั้งฐานในเขตชายฝั่งทะเลตะวันออก ชาวจีนอพยพเหล่านี้จึงได้ดำเนินการประกอบการอุตสาหกรรมตามลักษณะพื้นฐานวัตถุดิบของอนุภาคตะวันออก (วิช ปุณ โณทก, 2547, 122)

อุตสาหกรรมที่มีคนจีนอพยพเป็นผู้ประกอบการหลัก ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น โรงหีบน้ำตาล โรงน้ำปลา อู่ต่อเรือ เป็นต้น

หลังสนธิสัญญาบาวริง ในปี พ.ศ. 2398 ระบบทุนนิยมโลกในยุคล่าอาณานิคม มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก กล่าวคือ สนธิสัญญาบาวริง ได้ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตรรูปแบบใหม่ในอนุภาคตะวันออก เช่น โรงสีข้าว โรงเกลือ (ธงชัย จิรวินวัฒน์, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2548)

หลังจากการสร้างถนนสุขุมวิทอุตสาหกรรมเกษตรของอนุภาคตะวันออกก็ยังคงมีพลวัตอยู่จนถึงปัจจุบันแม้จะได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของทุนนิยมแห่งชาติและโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก พลวัตของอุตสาหกรรมเกษตรในปัจจุบันได้ปรากฏมาเป็นโรงงานสมัยใหม่ เช่น โรงปลา

ปน โรงน้ำแข็ง โรงงานอาหารกระป๋อง โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง โรงงานห้องเย็น (อาคม ภูดิภัทร, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2548 : ธงชัย จิรวินวัฒน์, สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2548 : พฤติชาติ เชื้อไทย, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

3. การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในพื้นที่อนุภาคตะวันออก

การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในอนุภาคตะวันออกเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2504 ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าของไทยเป็นการขยายตัวของหัตถอุตสาหกรรมภายในเพื่อตอบสนองตลาดภายในประเทศและแทนที่การนำเข้าสินค้าสำเร็จจากต่างประเทศ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542 : 317)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าขึ้นอยู่กับกรอบทฤษฎีการพัฒนาประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Theory) ทฤษฎีการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจตั้งอยู่บนความเชื่อว่าการเพิ่มพูนรายได้แก่ประชาชนจะนำไปสู่การพัฒนาทางสังคม ทางการเมือง และบุคคลในเวลาต่อมาโดยธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจแต่เฉพาะเรื่องการผลิตมวลรวมของชาติ (Gross National Product) ให้เป็นไปอย่างรวดเร็วโดยใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นตัวจักรสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Engine of growth) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533)

การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าเริ่มขับเคลื่อนตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2503 โดยได้ผนวกจังหวัดสมุทรปราการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาที่เน้นกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของการเติบโต (Growth pole) ดังนั้นสมุทรปราการจึงเป็นจังหวัดอนุภาคตะวันออกกลายเป็นพื้นที่เขตปริมณฑลของกรุงเทพฯ ในการพัฒนาอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในสมุทรปราการเป็นอุตสาหกรรมเบาที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีในระดับต่ำ เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานฟอกหนัง การมุ่งเน้นอุตสาหกรรมดังกล่าวเนื่องจากอุตสาหกรรมเบาจะช่วยทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพขึ้นและสอดคล้องกับความไม่พร้อมของสมุทรปราการในการผลิตสินค้าด้วยทุนขนาดใหญ่รวมถึงการใช้เทคโนโลยีระดับสูง นอกจากนี้โรงงานในสมุทรปราการช่วงนี้ถือว่าเป็นอุตสาหกรรมในขั้นเริ่มต้น (Infant industry) ซึ่งหมายถึงอุตสาหกรรมที่รัฐต้องเข้ามาคุ้มครองเพื่อสามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศโดยรัฐจะเข้ามาแทรกแซงผ่านการให้ภาษีศุลกากรและอภิสิทธิ์ในการลงทุนต่าง ๆ เช่น การตั้งกำแพงภาษี การควบคุมการนำเข้า การงดเว้นอากรขาเข้าเครื่อง การยกเว้นภาษีเงินได้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542 : 317 - 318 ; วันชัย อย่างเอิบ, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าของไทยได้พัฒนามาลำดับจนถึงจุดอิ่มตัว เนื่องจากการมีตลาดภายในแคบเกินไป ดังจะเห็นได้จากการเกิดปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินเนื่องจากต้องนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักรเพื่อการผลิต การที่อุตสาหกรรมดังกล่าวดูดซับแรงงานได้น้อยทำให้เกิด

ปัญหาว่างงาน รวมถึงการกระจุกตัวของโรงงานเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ทำให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้รวมถึงปัญหาชุมชนแออัดในเมือง (ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542 : 318)

4. การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกในพื้นที่อนุภาคตะวันออก

สถานการณ์ถึงจุดอ้อมตัวของการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม เริ่มต้นตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 เป็นต้นมาได้มีการวางมาตรการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมแต่มาตรการดังกล่าวสามารถพัฒนามาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งออก ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยในปี พ.ศ. 2525 นั้นรัฐบาลเปรม ติณสูลานนท์ ได้เพิ่มสิทธิประโยชน์แก่สินค้าอุตสาหกรรมส่งออก เช่น การยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบเติมพิทัก การยกเว้นภาษีเงินได้ตั้งแต่ 3 - 8 ปี การอนุญาตให้บริษัทที่ได้รับส่งเสริมที่ดินเป็นของตนเอง นำบุคลากรจากต่างประเทศเข้ามาได้ และให้สามารถโอนเงินกำไรออกนอกได้ การใช้มาตรการผ่อนคลายการควบคุมเงินตรา การลดค่าเงินบาทหรือปรับอัตราแลกเปลี่ยนให้ลอยตัว และการสนับสนุนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542 : 318)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกถูกใช้เป็นเครื่องจักรสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีวิสัยทัศน์ที่พึงปรารถนาของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries = NICs) วิสัยทัศน์ดังกล่าว คือ กำหนดเป้าหมายให้ไทยเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรมภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และเป็นประเทศอุตสาหกรรมภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2526 : 11)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้วางบทบาทพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศเพื่อการกระจายพื้นที่การเติบโตทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพฯ และเป็นประตูเชื่อมโยงการพัฒนาไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมถึงภาคเหนือ เนื่องจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีข้อได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมหลายประการคือ (เพ็งอ่าง, 18)

“ก๊าซธรรมชาติที่จะใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักในขั้นแรกนั้นได้มีการพัฒนาและวางท่อใต้ทะเลจากหลุมก๊าซในอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่บริเวณมาบตาพุดแล้วประกอบกับลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวยให้ก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ได้ มีที่ดินติดทะเลขนาดใหญ่เพียงพอที่จะขยายเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่อไปได้ในอนาคต มีแหล่งน้ำจืดเพียงพอและสามารถควบคุมปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีโครงสร้างพื้นฐานหลักซึ่งค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้วทั้งระบบถนน ระบบไฟฟ้า มีท่าเรือพาณิชย์สัทธิบ และสนามบินอยู่ตะเภาก็สามารถใช้งานได้ทันทีในอันที่จะช่วยสนับสนุนการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ในช่วงระหว่างการก่อสร้างเพื่อพัฒนาพื้นที่เป้าหมายทั้งบริเวณแหลมฉบังและบริเวณมาบตาพุดรวมทั้ง

๓๕๒. ๑๐๕๖๕๘

๘๕๖ ๑

๓๐

208985

สามารถพัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคมได้ง่าย และประการสำคัญก็คือ พื้นที่เป้าหมายอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากเกินไปจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะแรก"

ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกให้เป็นเครื่องจักร สำหรับการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นกลุ่มเทคโนโลยีด้าน การวางแผนพัฒนาคาดว่า การพัฒนาอนุภาคจะมาถึงจุดที่เศรษฐกิจขยายตัวในอัตราสูงอย่างสม่ำเสมอ (take-off) ภายในปี 2544 โดยจะมีผลตอบแทนการลงทุนภายใน (Internal rate of return) เท่ากับร้อยละ 11.5 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525 : 15, 121) ดังนั้นรัฐจึงได้มีการวางแผนพัฒนาภูมิภาคทางด้านอุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศไทยคือ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Shimomuna, n.d. : 3)

ภายใต้กรอบวิสัยทัศน์ 50 ปีดังกล่าวเทคโนโลยีได้วางแผนให้อนุภาคตะวันออกในอนาคตกลายเป็นประตูการค้าสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ทันสมัยที่สุดของโลก (เสนาะ อุณาอุล อัจจากเพ็ญโหม แซ่ตั้ง, 2546 : 7) โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2548 ได้มีการดำเนินการมาแล้วเป็น 2 ระยะ คือ โครงการระยะที่ 1 ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2537) และโครงการระยะที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 - 2548 โครงการฯ ในช่วง 2 ระยะที่ผ่านมามีฐานะและบทบาทสำคัญต่ออนุภาคตะวันออก คือ (สำนักงานพัฒนาพื้นที่, 2548 : 1)

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development) เป็นแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจแนวใหม่ของประเทศที่เริ่มต้นในทศวรรษ 2520 โดยเน้นการจัดโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมที่ทันสมัยในระดับนานาชาติ พร้อมทั้งให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนในประเทศและต่างประเทศและอาศัยข้อได้เปรียบด้านแรงงานราคาถูกที่มีฝีมือ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

โครงการในระยะที่ 1 มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา โดยมีพื้นที่เป้าหมาย คือ มาบตาพุดและแหลมฉบัง เนื่องจากพื้นที่มาบตาพุดเป็นบริเวณที่มีท่าอากาศยานชาติจากอ่าวไทยชั้นฝั่ง ก๊าซธรรมชาติดังกล่าวเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมีอันเป็นอุตสาหกรรมหลักที่จะนำประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ส่วนพื้นที่บริเวณแหลมฉบังเป็นบริเวณที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกอันจะเป็นเมืองท่าสมัยใหม่ของประเทศ(สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530 : 50)

ผลการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกตามโครงการระยะที่ 1 จากการประเมินโดยภาครัฐ พบว่า ประสบความสำเร็จทางการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวมเพิ่มขึ้นประมาณ 3.8 เท่า ในขณะที่รายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 141,437 บาทต่อคนต่อปี เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยทั้งประเทศที่มีเพียง 61,355 บาทต่อคนต่อปี (เพ็ญโหม แซ่ตั้ง, 2546 : 15)

แต่โครงการในระยะที่ 1 ต้องประสบปัญหาด้านการพึ่งพิงภายนอก เช่น การเป็นบริวารของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะการต้องใช้ท่าเรือคลองเตย การพึ่งพิงเครื่องจักร อุปกรณ์และวัตถุดิบจาก

ต่างประเทศ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและมลภาวะสูงขึ้น เช่น ผลกระทบต่อชายหาดท่องเที่ยว การสูญเสียป่าชายเลนและปัญหาด้านสังคม เช่น การไม่สามารถสร้างชุมชนเมืองใหม่ เพราะแรงงานมีฝีมือได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานในดาวที่ภาคตะวันออก

อย่างไรก็ดีภาครัฐบาลก็ได้สรุปว่าโครงการในระยะที่ 1 ประสบความสำเร็จเป็นด้านหลัก ดังนั้น จึงได้วางแผนต่อในโครงการระยะที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ.2538-พ.ศ.2548 โครงการระยะที่ 2 เป็นการขยายผลในเชิงปริมาณมากขึ้น เช่น การเร่งรัดโครงการท่าเรือ การรุกสู่ภาคอีสานและประเทศอินโดจีน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 : 14) การพัฒนาตามโครงการฯ ระยะที่ 2 ได้ขยายพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนาเพิ่มเป็น 8 จังหวัดในอนุภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราดและสระแก้ว (สำนักพัฒนาพื้นที่, 2548 : 2-16)

ผลจากการพัฒนาโครงการในระยะที่ 2 พบว่าในช่วงปี พ.ศ.2524 - พ.ศ.2537 ยังคงประสบความสำเร็จด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจในพื้นที่ขยายถึง 3 เท่า ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวถึง 3.2 เท่า และมีการจ้างงานทางตรงและทางอ้อมประมาณ 460,000 คน(เพ็ญอ้าง 1-2)

ถ้าพิจารณาถึงสถานภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมของ 9 จังหวัดในอนุภาคตะวันออกจะพบข้อมูลดังตารางที่ 3.1 คือ

ในเก้าจังหวัดของอนุภาคตะวันออกสามารถแบ่งระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามเกณฑ์รายได้จังหวัด คือ กลุ่มจังหวัดอุตสาหกรรมซึ่งมีรายได้อุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 50 ของรายได้ ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดปราจีนบุรี

กลุ่มจังหวัดอุตสาหกรรม 5 จังหวัดยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 เขต คือ พื้นที่ศูนย์กลางความเจริญดั้งเดิมของประเทศ ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ และพื้นที่เขตอุตสาหกรรมของประเทศ (Industrial Heartland) ได้แก่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ประกอบด้วย จังหวัดระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี พื้นที่เหล่านี้คือฐานอุตสาหกรรมหลักของประเทศเนื่องจากทั้งสี่จังหวัดในปี พ.ศ.2546 นั้นมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และอัตราการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ยร้อยละ 6.50 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 26)

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดเกษตรกรรมซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตร (การทำนา ทำสวน ทำไร่ ประมงและป่าไม้) ก็คือจังหวัดจันทบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดตราดและจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยสามารถให้ข้อมูลสถานภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมของแต่ละจังหวัดในอนุภาคตะวันออกได้ ดังนี้

1. จังหวัดสมุทรปราการ อุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบันสามารถสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดถึงร้อยละ 80 และทำให้สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวสูงสุดของประเทศ (สัมภาษณ์ ประภาส อัมพรรัตน์, อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ, 18 พฤศจิกายน 2548)

สมุทรปราการจึงถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมสูงสุดในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พิจารณาจากจำนวนโรงงานแรงงานและเงินลงทุนอุตสาหกรรม (ดังตารางที่ 3.1)

จากทำเลที่ตั้งของจังหวัดสมุทรปราการทำให้จังหวัดได้เปรียบในการคมนาคมขนส่งเมื่อมีการ
เปิดสนามบินสุวรรณภูมิในอนาคต ดังนั้นรัฐจึงมีการวางแผนที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมของ
สมุทรปราการจากอุตสาหกรรมเบา เช่น สิ่งทอ ฟอกหนัง ไปสู่อุตสาหกรรมที่ต้องใช้บริการศูนย์โลจิสติกส์ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์กระดาษ (ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : 27)

2. จังหวัดระยอง จังหวัดระยองได้ถูกกำหนดเป็นเมืองอุตสาหกรรมหลักที่จะนำประเทศไทย
ไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมเหล็ก ดังนั้น
ภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นภาคที่สร้างรายได้เป็นอันดับหนึ่งแก่จังหวัดระยองและมีอัตราการขยายตัวอย่าง
ต่อเนื่องมาตลอด (เพ็ญอ้าง : 11,13) จากตารางที่ 2 จะพบว่าระยองเป็นจังหวัดที่มีรายได้ผลิตภัณฑ์มวล
รวมจังหวัดเป็นอันดับที่ 2 ของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือรองจากสมุทรปราการ คือ 277,896.15 ล้านบาทในปี
2547

3. จังหวัดชลบุรี อุตสาหกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สร้างรายได้มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด
ชลบุรี โรงงานอุตสาหกรรมหลักในจังหวัดในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรม
การเกษตรอุตสาหกรรมก่อสร้างและอุตสาหกรรมแปรรูปไม้อุตสาหกรรม (เพ็ญอ้าง : 3)

จากตารางที่ 3.1 จะพบว่าอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรีมีสถานภาพสูงอันดับที่ 2 ในอนุภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือรองจากจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณาจากจำนวนโรงงาน เงินทุน และจำนวนคนงาน

4. จังหวัดฉะเชิงเทรา อุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทราได้สร้างรายได้ให้แก่จังหวัดเกินกว่า
ร้อยละ 50 มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 เป็นต้นมาหลังจากนั้นอุตสาหกรรมได้ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นทุกปี
ยกเว้นช่วงประสบวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 ที่มีผลต่อทำให้อุตสาหกรรมฉะเชิงเทราชะงักลงช่วงหนึ่ง
(เพ็ญอ้าง : 6)

อุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรกของจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ อุตสาหกรรมแปรรูป
โลหะ อุตสาหกรรมเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่งและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อโลหะ (เพ็ญอ้าง : 7)

ในอนาคตอุตสาหกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราจะขยายไปสู่อุตสาหกรรมหนักมากขึ้น เนื่องจา
การย้ายฐานการผลิตของโรงงาน โตโยต้าจากอินโดนีเซียมาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยมูลค่าการลงทุนกว่า 2
หมื่นล้านบาท โรงงานรถยนต์ดังกล่าวจะทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องและขึ้นส่วนอีกจำนวนมาก
(สัมภาษณ์ ธีรชิต ปิ่นเจริญ, นักธุรกิจ 3 พฤศจิกายน 2548)

5. จังหวัดปราจีนบุรี อุตสาหกรรมเป็นภาคที่สร้างรายได้เป็นอันดับ 1 แก่จังหวัดปราจีนบุรี
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 โดยคิดเป็นร้อยละ 34.07 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด อุตสาหกรรมหลักในช่วงนี้
ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงงานหน่อไม้ โรงงานกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ (ศูนย์
จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : 28-29)

ตารางที่ 3.1 สถิติอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2547

จังหวัด	การผลิต (พิจารณาตามรายได้)	อุตสาหกรรมหลัก	จำนวนโรงงาน (แห่ง)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด(ล้านบาท) ข้อมูลปี 2545	เงินลงทุน (ล้านบาท) ข้อมูลปี 2547	จำนวนคนงาน
1. สมุทรปราการ	อุตสาหกรรม	สิ่งทอ/อาหาร/เครื่องแต่งกาย	7,785	365,730.73	514,614.57	530,467
2. ชลบุรี	อุตสาหกรรม	เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์/ท่องเที่ยว	3,413	268,622.47	238,108.58	242,620
3. ระยอง	อุตสาหกรรม	การปิโตรเคมี/เคมีภัณฑ์	1,950	277,896.15	129,253.14	131,039
4. ฉะเชิงเทรา	อุตสาหกรรม	การแปรรูปโลหะ/เครื่องมือ อุปกรณ์การขนส่ง/ผลิตภัณฑ์ โลหะ	1,517	95,298.87	150,222.79	152,102
5. ปราจีนบุรี	อุตสาหกรรม	การแปรรูปเกษตรกรรม/ กระดาษ	805	51,297.72	38,305.92	39,630
6. จันทบุรี	เกษตรกรรม	การแปรรูปเกษตรกรรม	763	22,480.70	7,755.09	8,794
7. ตรัง	เกษตรกรรม	การแปรรูปเกษตรกรรม	624	13,627.74	4,216.02	5,198
8. สระแก้ว	เกษตรกรรม	การแปรรูปเกษตรกรรม	475	20,057.26	9,313.36	10,172
9. นครนายก	เกษตรกรรม	การแปรรูปเกษตรกรรม	343	12,696.45	9,856.55	10,406

ที่มา : ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพา ; <http://www.industrythailand.com>

หลังจากมีการขยายเส้นทาง 304 และการกำเนิดเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3 ในจังหวัด
ปราจีนบุรี ทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตสมัยใหม่ เช่น โรงงานอุปกรณ์ไฟฟ้า
โรงงานรองเท้าและเสื้อผ้า โรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ดังนั้นในปี พ.ศ.2547 จะพบว่า การผลิต
อุตสาหกรรมได้เพิ่มสัดส่วนรายได้ของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นร้อยละ 52.20 (สัมภาษณ์ สีนาค ชัมภ
รัตน์, อุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี, 17 พฤศจิกายน 2548 ; ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

6. จังหวัดจันทบุรี เศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีมีรายได้สูงสุดอยู่ที่ภาคการเกษตรเป็นหลัก
เช่น สวนผลไม้ การประมง รองลงมา ได้แก่ การค้าอัญมณีและการค้าชายแดน (สัมภาษณ์ วันชัย ชี
โนกุล, อุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี, 27 ตุลาคม 2548; ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี, 24 ตุลาคม
2548)

อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดจันทบุรีเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
เช่น อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมยางพารา อุตสาหกรรมปลาบ่น
อุตสาหกรรมแปรรูปผักและผลไม้กระป๋อง อุตสาหกรรมเก็บรักษาเมล็ดพืชด้วยไซโลและ
อุตสาหกรรมผลิตยางแท่ง (ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก, มปป : 20)

7. จังหวัดตราด ในปี พ.ศ. 2547 รายได้ของจังหวัดส่วนใหญ่ร้อยละ 35.1 ยังขึ้นอยู่กับ
ภาคการเกษตร เช่น การประมง สวนผลไม้ รองลงมา ได้แก่ สาขาการค้าปลีกค้าส่ง ร้อยละ 20.6
สาขาบริการคิดเป็นร้อยละ 14.3 ส่วนอุตสาหกรรมสร้างรายได้มูลค่าร้อยละ 8.5 จึงอยู่ในอันดับที่ 4
ของจังหวัด

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดตราด เป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิต
ทางการเกษตร ได้แก่ โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานปลาบ่น โรงงานผลิต น้ำแข็ง โรงงานน้ำปลา
(เพิ่งอ้าง : 25)

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมที่กำลังได้รับความสนใจในจังหวัดตราด ได้แก่ โรงงานแปรรูป
ผลไม้และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (สัมภาษณ์สุรพงษ์ ภูติภัทร์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน
ตำบลจังหวัดตราดและกรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตราด , 10 พฤศจิกายน 2548)

8. จังหวัดสระแก้ว สระแก้วเป็นจังหวัดที่มีรายได้มาจากการเกษตร (ข้าว มันสำปะหลัง
อ้อย ข้าวโพด) การท่องเที่ยวและการค้าโดยเฉพาะการค้าชายแดน (สัมภาษณ์ประเสริฐ โสทธิพิพัฒ
พงศ์ รองประธานหอการค้าจังหวัดสระแก้ว , 10 พฤศจิกายน 2548 ; จิระพันธ์ ปรีชาวิทย์,
อุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว 10 พฤศจิกายน 2548)

การพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสระแก้วถือว่าอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ใน
อนุภาคตะวันออก จากตารางที่ 3.1 จะพบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรม 343 โรง โดยมีเงินลงทุน
9,856.55 ล้านบาทและมีคนงาน 10,406 คน อุตสาหกรรมที่มีอยู่ของจังหวัดสระแก้วเป็น
อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานดอกไม้ โรงงานมัน

ต่ำปะหลัง ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ในปัจจุบันมีจำนวน 361 โรงงาน นอกจากนั้นเป็นงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 6 แห่ง ซึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร 4 แห่ง และโรงงานอื่นอีก 2 แห่ง(ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก,มปป : 32)

9. จังหวัดนครนายก รายได้ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครนายกมาจากภาคเกษตรกรรมและการค้าส่ง-ค้าปลีกเป็นหลัก โดยภาคอุตสาหกรรมสร้างรายได้เพียงอันดับห้าของจังหวัด คือ ในปี พ.ศ. 2548 จังหวัดนครนายกมีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 260 โรง เงินลงทุน 6,988,977,683 ล้านบาทและมีคนงาน 10,584 คน (ข้อมูลอุตสาหกรรมจังหวัดนครนายก ปี พ.ศ. 2548, สัมภาษณ์ สุเทพ พลิวลาผล หัวหน้าฝ่ายโรงแรมอุตสาหกรรมจังหวัดนครนายก, 17 พฤศจิกายน 2548)

โรงงานอุตสาหกรรมในอดีตของจังหวัดนครนายกเกือบทั้งหมดเป็น โรงสีข้าว แต่ในปัจจุบันโรงสีข้าวลดลง เพราะอิทธิพลจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดนครนายกซึ่งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นนครนายกต้องประสบกับทุนขนาดใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้าโลตัส ห้างสรรพสินค้าแมคโค (สัมภาษณ์วิวัฒน์ อิงตระกูล ประธานหอการค้าจังหวัดนครนายก, 17 พฤศจิกายน 2548)

โรงงานอุตสาหกรรมในปัจจุบันของนครนายกส่วนใหญ่ยังเป็นอุตสาหกรรมผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนั้นเป็นอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมผลิตโลหะ อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล และอุตสาหกรรมสิ่งทอ(ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก,มปป : 33)

อย่างไรก็ดี การดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 2 ได้ขยายปัญหาผลกระทบในพื้นที่อนุภาคตะวันออกมากขึ้น ด้วยได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การประสบปัญหาการแข่งขันทางเศรษฐกิจจากสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก ความตกต่ำของภาคเกษตรกรรม ปัญหาด้านการท่องเที่ยว อุบัติภัย อาชญากรรมและปัญหาอาเสพติดที่สูงขึ้น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การขยายตัวของมลพิษ ปัญหาขยะจากชุมชนและโรงงาน การขาดแคลนน้ำอุปโภคและบริโภค (เพ็ญอ้าง : 2-20)

เมื่อสรุปผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกตามเกณฑ์และแนวคิดของสุขภาวะ เราสามารถแบ่งผลกระทบจากการพัฒนาอนุภาคตะวันออก ออกเป็น 4 มิติใหญ่ คือ

1. ผลกระทบต่อสุขภาวะทางกาย พบว่า โครงการฯส่งผลกระทบต่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ น้ำเสียง รวมทั้งขยะพิษอุตสาหกรรม ดังนั้นในพื้นที่ซึ่งมีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมสูงจึงมักเกิดปัญหาโรคที่เกี่ยวกับมลพิษ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนังและเนื้อเยื่อใต้ผิวหนัง โรคฝุ่นหิน (Silicosis) โรคฝุ่นฝ้าย (Byssinosis) (สมชาย จากศรี ,2546 ; สัมภาษณ์ อนันต์ พันธุ์เอก ; 22 พฤศจิกายน 2548)

2. ผลกระทบต่อสุขภาพทางจิต พบว่า วิธีชีวิตแบบอุตสาหกรรมที่มาจากโครงการฯ ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจของคนในอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ความเครียด ความผิดปกติทางจิตและปัญหาาระบบประสาท ปัญหาจิตใจเหล่านี้เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น อุบัติภัยจากการทำงานไม่เหมาะสม (เดชรัตน์ สุขกำเนิดและคณะ, 2546)

3. ผลกระทบต่อสุขภาพทางสังคม พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมีสหสัมพันธ์ทางตรงหรือทางอ้อมต่อการเกิดปัญหาทางสังคม คือ อุตสาหกรรมอาจส่งผลโดยตรงให้เกิดความไม่ปกติสุขทางสังคมหรืออาจส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองที่เป็นปัญหา โดยอ้อมไปมาสู่ความไม่ปกติสุขของสังคมในอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน เช่น มีการเกิดอุบัติเหตุจากการคมนาคมขนส่งและกระบวนการผลิต ปัญหาอาชญากรรมที่สูงขึ้น ยาเสพติดเรื้อรัง ปัญหาโรกระบบสืบพันธุ์ (เพ็งอ้าง)

4. ผลกระทบต่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมของโครงการฯ ในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานอย่างเข้มข้นจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพทางจิตวิญญาณ เช่น อัตราการฆ่าตัวตายและการทำร้ายตัวเองที่เพิ่มสูงขึ้น (เพ็งอ้าง)

5. แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต

การพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา อยู่ภายใต้การวางแผนของเทคโนโลยีการเข้าราชการมาโดยตลอด แต่เมื่อรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้เข้ามาวางยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจเติบโตของตนเอง ที่เรียกว่า นโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน (Dual Track Economy) ยุทธศาสตร์ของรัฐของทักษิณมีสาระสำคัญ คือ (พันศักดิ์ วิญญรัตน์, 2547 ; 2, 17 ทักษิณ ชินวัตร, 2549; ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549)

1. การกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศโดยการใช้มาตรการประชานิยม
2. การหารายได้จากอุตสาหกรรมส่งออกโดยการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบคู่ขนานได้เข้ามามีบทบาทในภาคปฏิบัติต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่กรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 บทบาทของเศรษฐกิจคู่ขนานทำให้ในสถานการณ์ปัจจุบันจึงไม่มีความจำเป็นต้องวางโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกในระยะที่ 3 ต่อไปเนื่องจากสามารถใช้นโยบายของรัฐบาลไทยรักไทยโดยผ่านแผนการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้ระบบผู้ว่าแบบบูรณาการได้ (สัมภาษณ์ชุดการณ์ ลัมพสาระ, รองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม 4 มกราคม 2549) ผลที่ตามมาจะพบว่าคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีฐานะของมติของคณะกรรมการฯ เทียบเท่ากับมติของคณะรัฐมนตรี ในปัจจุบันได้ลดบทบาทในการวางแผนอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้และประสานงานการปฏิบัติแผน โดยการไม่มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่เลย (สัมภาษณ์สม

เจต เศรษฐ, รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 17 มกราคม 2549)

ยุทธศาสตร์การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจแบบคู่ขนานเป็นกรอบกำหนดทิศทางกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกภายใต้ทฤษฎีการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจตามที่เคยมีมาตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจคู่ขนานมีลักษณะสำคัญ คือ การเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

ทิศทางและผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกในอนาคตคาดว่าจะมีแนวโน้มหลากหลายมาตรการภายใต้เอกภาพของการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ

1. การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตและการส่งออกอุตสาหกรรมรถยนต์ของเอเชีย (Detroit of Asia) อันเป็นการเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักมากขึ้น (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2548)
2. การพัฒนาเป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมพลังงานและอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ได้มาตรฐานสากลและสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก (เพ็ญอ้าง)
3. การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตและการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและการประมง (เพ็ญอ้าง)
4. การพัฒนาสนามบินสุวรรณภูมิให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางอากาศของภูมิภาค (AIR-HUB) คือ เป็นท่าอากาศยานสมัยที่มีขนาดใหญ่รองรับผู้โดยสารได้ถึง 100 ล้านคนต่อปี นอกจากนี้จะมีการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและระบบโลจิสติกส์จากทุกภาคของประเทศมาเชื่อมโยง ผลที่ตามมาก็คือ เกิดการขยายตัวของพื้นที่ท่าอากาศยานเป็นเมืองสุวรรณภูมิที่สามารถรองรับกิจกรรมต่อเนื่องการบินและธุรกิจต่างๆที่เกิดขึ้น ต่อเนื่องจากการเป็นศูนย์กลางการบินพาณิชย์และการท่องเที่ยวของภูมิภาคและของโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 31)
5. การพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบตะวันออก-ตะวันตก (EAST WEST ECONOMIC CORRIDOR) เพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านและเศรษฐกิจโลก โดยเน้นแนวเขตเศรษฐกิจ กาญจนบุรี-สุพรรณบุรี-อ่างทอง-อยุธยา-สระบุรี-นครนายก-ปราจีนบุรี-สระแก้ว-อรัญประเทศ แนวเขตเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกาญจนบุรีสู่ทวายและออกสู่ทะเลของพม่า ส่วนด้านตะวันออกสามารถเชื่อมโยงจากอำเภออรัญประเทศไปยังพระตะบอง-กรุงพนมเปญกับกัมพูชาและต่อเนื่องไปยังโฮจิมินห์ซิตี้และท่าเรือวังเตาของเวียดนามได้ (เพ็ญอ้าง)

แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกดังกล่าว จึงยังคงส่งผลกระทบต่ออนุภาคในลักษณะที่เรียกว่า “รายได้ดี สิ่งแวดล้อมมีปัญหา ปัญหาสังคมขยายตัว” ดังนั้นปัญหาสุขภาพของประชาชนน่าจะขยายตัวรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

บทที่ 4

แผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

ในแผนงานระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิจัยตามกลยุทธ์ที่สอดคล้องต่อสภาพความเป็นจริง ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ยุทธศาสตร์และทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 2 การจัดโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อสุขภาพของคน

ใน อนุภาคตะวันออก

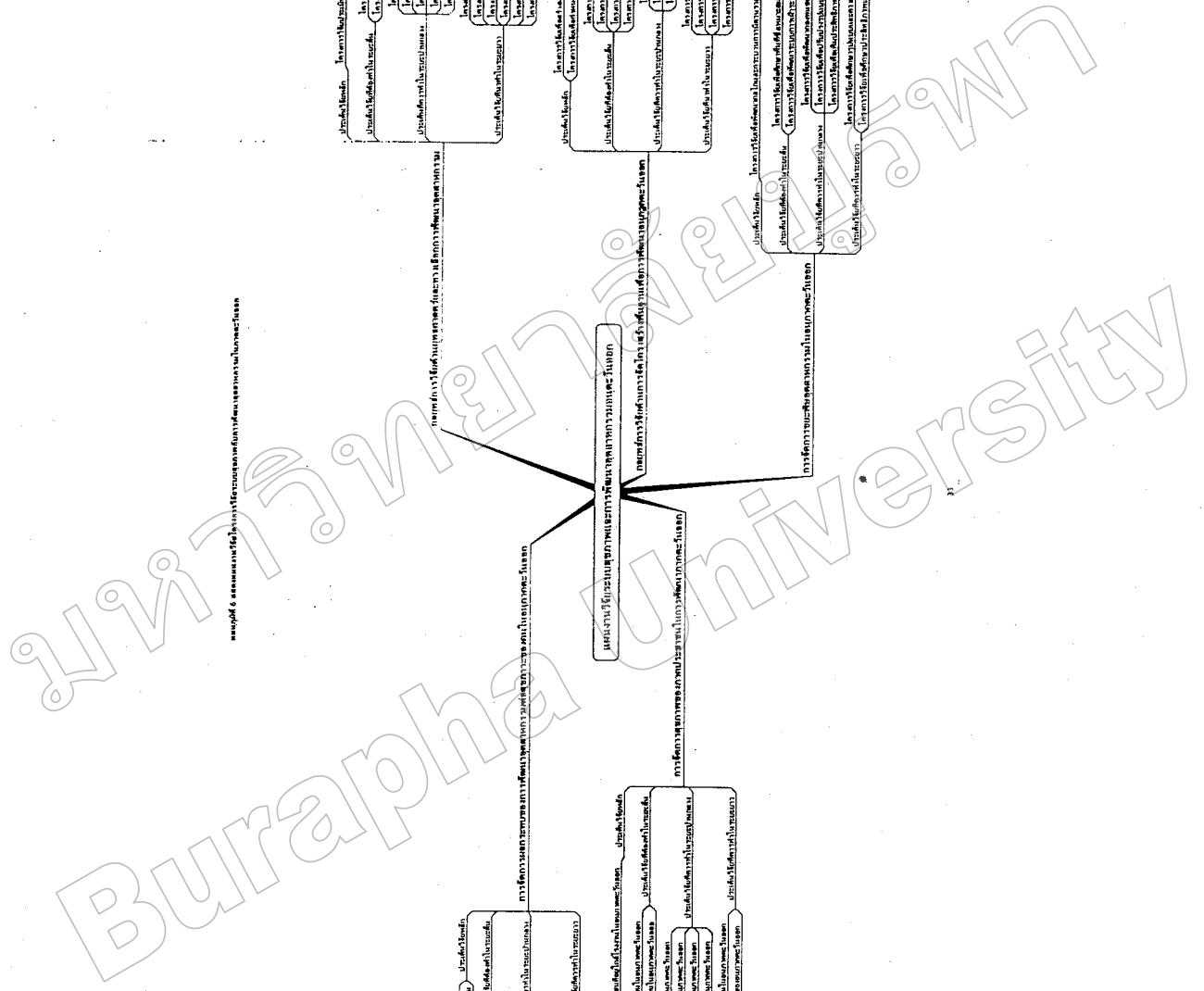
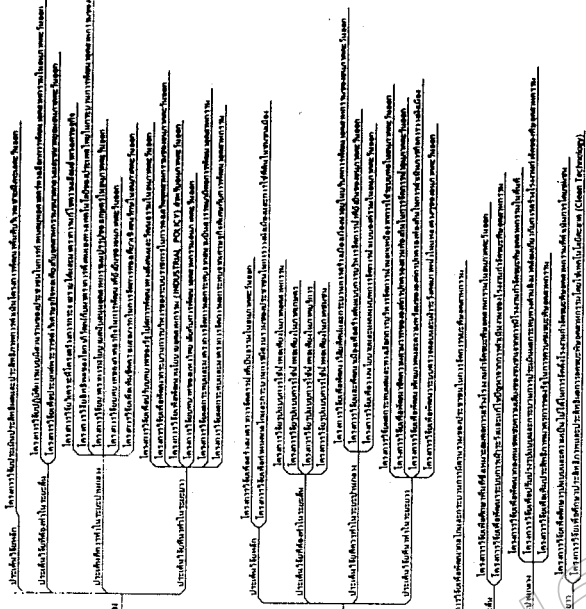
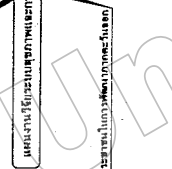
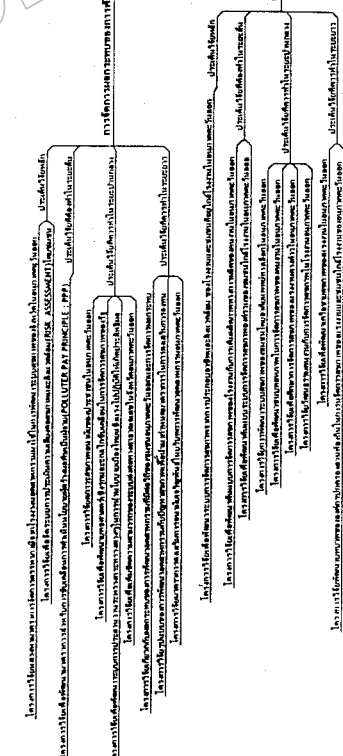
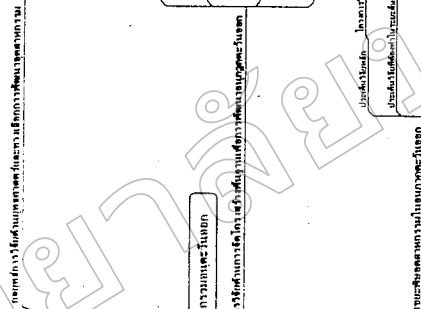
กลยุทธ์ที่ 5 การจัดการสุขภาพของภาคประชาชนในการพัฒนาอนุภาคตะวันออก

ในประเด็นการวิจัยตามกลยุทธ์ทั้ง 5 จะพิจารณาการดำเนินการวิจัยในรูปโครงการ (project) และชุดโครงการ (program) ตามลำดับการจัดการความสำคัญของประเด็นวิจัยโดยจะพิจารณาถึงความรุนแรงของปัญหาและความต้องการเร่งด่วนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ดังนั้นเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญในที่นี้จึงคำนึงถึงคุณค่าหรือการได้ประโยชน์ของทุกฝ่าย (win-win solution) และความยุติธรรมทางสังคม (social fairness) กล่าวโดยสรุปแล้วในการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นวิจัยในแต่ละกลยุทธ์จะกำหนดระดับความสำคัญดังนี้

1. ประเด็นวิจัยหลักเฉพาะหน้า หมายถึง ประเด็นวิจัยที่มีความสำคัญสูงสุด ดังนั้นจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยทันที
2. ประเด็นวิจัยที่ต้องทำในระยะสั้น หมายถึง ประเด็นวิจัยที่มีความสำคัญมากต้องมีการจัดการให้ดำเนินการวิจัยภายใน 1 ปี
3. ประเด็นวิจัยที่ควรทำในระยะปานกลาง หมายถึง ประเด็นวิจัยที่มีความสำคัญรองลงมา ควรจัดให้มีการวิจัยให้แล้วเสร็จภายใน 3 ปี
4. ประเด็นวิจัยที่น่าทำในระยะยาว หมายถึง ประเด็นวิจัยที่มีความสำคัญซึ่งน่าจะดำเนินการวิจัยให้แล้วเสร็จภายใน 5 ปี

อย่างไรก็ดีในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยอาศัยองค์ความรู้จากการวิจัยนั้น แนวทางวิจัยที่สอดคล้องต่อเป้าหมายดังกล่าว ก็คือ การวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) การวิจัยเชิงนโยบายมีผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะอย่างมากในฐานะที่เป็นนาร่อง (starting point) ได้แก่ ประเด็นวิจัยหลักเฉพาะหน้ารวมถึงประเด็นหลักที่ต้องทำในระยะอันสั้นด้วย

จากแผนภูมิที่ 4.1 ผู้วิจัยได้กำหนดกลยุทธ์และประเด็นวิจัยของแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก ดังนี้

1. กลยุทธ์การวิจัยด้านยุทธศาสตร์และทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก

ผลการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกนั้นมีเหตุปัจจัยหลักมาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับประเทศ เป็นสำคัญยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมาตั้งอยู่บนทฤษฎีการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ (growth theory) กล่าวคือ กระบวนการพัฒนามีเป้าหมายการอยู่ที่การสร้างความเร็วเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งวัดโดยรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวม และใช้อุตสาหกรรมเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ(วิวัฒน์ชัย อัตถากรณ์,2533) วิสัยทัศน์ของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกที่ถูกกำหนดโดยนักวางแผน คาดหวังว่า ภายใน 50 ปีอนุภาคตะวันออก จะมีสภาพเป็นประตูการค้า (gateway) ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่งของโลก(เสนาะ อุนากุล,2531 อ้างจากเพ็ญ โคม แซ่ตั้ง,2546:7)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกในระยะแรกเน้นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า ตั้งแต่ทศวรรษ 2500 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้จังหวัดสมุทรปราการได้เริ่มจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเบา (light industry) ที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมทอผ้า และโรงงานฟอกหนัง อุตสาหกรรมดังกล่าว มีผลต่อมลพิษทางน้ำ อากาศและเสียงดัง อย่างเห็นได้ชัด ต่อมาเมื่ออุตสาหกรรมในประเทศอืดตัว สมุทรปราการจึงปรับยุทธศาสตร์ไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เช่น อุตสาหกรรมอยู่ในภาวะขาลงดังจะเห็นได้จากการย้ายฐานการผลิตไปที่อื่นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของมลภาวะ การขาดแคลนแรงงานและราคาที่ดินที่สูงขึ้นในจังหวัด(สัมภานันท์ วันชัย อ่องเอี่ยม ,ประธานสภาอุตสาหกรรมสมุทรปราการ 18 พฤศจิกายน 2548 ; ประภาส อัมพรรัตน์, อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ, 18 พฤศจิกายน 2548)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของอนุภาคตะวันออกในระยะต่อมา เป็นผลมาจากความพยายามในการผลักดันให้ไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อรองรับการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้นำไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2526 : 11)

โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ผ่านมาได้ดำเนินการมา 2 ระยะ คือระยะที่ 1 ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จนถึง พ.ศ. 2527 และระยะที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 ถึง 2548

โครงการฯ ในระยะแรกมีพื้นที่เป้าหมายใน 2 จังหวัด คือ ระยองและชลบุรี ได้ขยายพื้นที่และเป้าหมายเพิ่มเป็น 8 จังหวัดของอนุภาคตะวันออก ซึ่งรวมถึงจังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด และสระแก้ว (สำนักพัฒนาพื้นที่,2548 : 2-16)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมความเค็มโตของโครงการพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล
ตะวันออก ได้นำมาซึ่งผลทางเศรษฐกิจของอนุภาคตะวันออก เช่นในปี พ.ศ.2546 อนุภาคตะวันออก
8 จังหวัดยกเว้นจังหวัดสมุทรปราการ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ 14.8 ของประเทศโดยมีอัตราการ
ขยายตัวระหว่างปี 2543-2546 ร้อยละ 11.2 ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวเศรษฐกิจของประเทศ และมี
รายได้ต่อหัวสูงเป็น 2 เท่าของค่าเฉลี่ยทั่วประเทศคือมีรายได้ 204,745 บาทต่อปี (สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2548,2-3) แต่ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม
ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในอนุภาคตะวันออกทั้งทางกาย ทางจิต ทาง
สังคมและจิตวิญญาณ เช่น ในกรณีจังหวัดระยองได้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง
แนวโน้มการเป็นโรคมะเร็ง ภาวะการแปรปรวนทางจิตและพฤติกรรม โรคระบบสืบพันธุ์
อุบัติเหตุน้ำท่วมเพิ่มขึ้นของอัตราการฆ่าตัวตายและการทำร้ายตัวเอง (เดชรรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ :
2544)

ดังนั้นในปัจจุบันซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกยังคงอยู่ภายใต้กรอบการ
พัฒนากระแสหลักเช่นเดิม จึงสมควรมีการวิจัยเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมที่
ผ่านมาในอดีต แนวโน้มผลกระทบในอนาคตและการแสวงหาทางเลือกของการพัฒนาที่ผ่านมาใน
อดีต แนวโน้มผลกระทบในอนาคต และแสวงหาทางเลือกของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เหมาะสม
ดังนี้

ก. ประเด็นวิจัยหลัก

1. โครงการวิจัยประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่
บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

ชุดโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลได้ (COST-BENEFIT
ANALYSIS) ในความหมายกว้างเพื่อประเมินผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เป็นตัวเงินได้
และไม่เป็นตัวเงิน ดังนั้นการวิเคราะห์จึงครอบคลุมทั้งมิติสุขภาพ สภาพการทำงาน สิ่งแวดล้อม
และการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร,2549)

การวิจัยประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณ
ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นประเด็นวิจัยหลักที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกเนื่องจาก (เพ็งอ้อ)

1.1 เป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยขยายกรอบแนวคิดและเครื่องมือ
การวิเคราะห์ที่ใช้ในรัฐบาลปัจจุบันแต่ใช้ภาษาเดียวกัน

1.2 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลได้จะเป็นพื้นฐานการสร้างผังพิสัยการวิจัยเพื่อปรับปรุง
แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไปได้ เช่น การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับประเทศในแถบสแกนดิเนเวียอาจ
ทำให้เห็นทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับสังคมไทย

ข. ประเด็นวิจัยที่ต้องทำในระยะสั้น

2. โครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนท้องถิ่นในอนุภาคตะวันออกโดยตรงไม่ว่าจะเป็นสุขภาพทางการ ทางจิต ทางสังคมและทางจิตวิญญาณ แต่อุตสาหกรรมก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ประชาชนในอนุภาคตะวันออกจึงมีความชอบธรรมที่จะเป็นผู้มีบทบาทในการแสวงหารูปแบบอุตสาหกรรมที่พึงปรารถนาสำหรับอนุภาคตะวันออก กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีการถอดบทเรียนจากสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เพื่อนำมาใช้กับทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ (วิวัฒน์ วรรังสิกุล, 2548 : เนาเวิร์ตน์ พลายน้อย, 2548)

3.โครงการวิจัยเพื่อประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของอนุภาคตะวันออก

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 ได้ถูกนำมาทดลองด้วยพระองค์เองและทรงเสนอเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เกษตรทฤษฎีใหม่ในฐานะเป็นลักษณะหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหาของเกษตรกรรายย่อยโดยการผลิตเพื่อยังชีพ การรวมกลุ่มแปรรูปและการเพิ่มอำนาจต่อรองในตลาดแต่มีคำถามที่ตามมาก็คือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมได้หรือไม่

อภิชัย พันธเสนและคณะ(2546) ได้ศึกษาถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับภาคอุตสาหกรรมโดยการนำเสนอหลักการที่จะนำไปใช้ชุดหนึ่ง ดังนั้นในฐานะที่เศรษฐกิจพอเพียงคงเป็นทางเลือกของการพัฒนาทุนนิยม จึงควรมีวิจัยรูปแบบอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับอนุภาคตะวันออก

ค.ประเด็นวิจัยระยะที่ควรทำในระยะปานกลาง

4.โครงการวิจัยวิเคราะห์โครงสร้างการกระจายรายได้และมาตรการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

5.โครงการวิจัยอิทธิพลของโลกาภิวัตน์กับมาตรการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีของประเทศไทยในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก

6.โครงการวิจัยมาตรการนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปของเกษตรกรในอนุภาคตะวันออก

7. โครงการวิจัยบทบาทของภาครัฐกิจในการพัฒนาที่ยั่งยืนของอนุภาคตะวันออก

8.โครงการวิจัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนุภาคตะวันออก

ทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมตามประเด็นวิจัยที่ควรทำในระยะปานกลางดังกล่าวอยู่บนองค์ความรู้แนวคิดการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมมุ่งการกระจายรายได้ แนวคิดการพึ่งตนเอง การพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร การพัฒนาที่ยั่งยืนและแนวคิดนิเวศนิยมตามลำดับ ดังนั้นจึงสมควรวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมต่อบริบทภาคตะวันออก

ง. ประเด็นวิจัยที่น่าทำในระยะยาว

- 9. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายอุตสาหกรรม (INDUSTRIAL POLICY) สำหรับอนุภาคตะวันออก
- 10. โครงการวิจัยเพื่อปรับบทบาทของรัฐไปสู่การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมในอนุภาคตะวันออก
- 11. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารของระบบราชการในการส่งเสริมอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก
- 12. โครงการวิจัยบทบาทของมหาวิทยาลัยกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก
- 13. โครงการวิจัยผลกระทบและมาตรการจัดการผลกระทบจากสนามบินสุวรรณภูมิต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก
- 14. โครงการวิจัยผลกระทบและมาตรการจัดการผลกระทบจากเศรษฐกิจพิเศษกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

ประเด็นวิจัยที่น่าทำในอนาคตระยะยาวเป็นการเน้นการปรับบทบาทของรัฐระบบราชการ การวางแผนและมหาวิทยาลัยเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมทางเลือกในข้อ ค. นอกจากนี้ควรแสวงหามาตรการรองรับการดำเนินงานสนามบินสุวรรณภูมิในฐานะถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งอากาศยานนานาชาติ (Global Transpask) และการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นนโยบายรัฐบาลที่จะมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในอนุภาคตะวันออก (กลุ่มเสนา เฉพาะที่จังหวัดสมุทรปราการ, 18 พฤศจิกายน 2548, สัมภาษณ์ บรรจง เขียวพงศ์, อุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา, 3 พฤศจิกายน 2548, สัมภาษณ์ สมควร นกหงษ์, ประธานหอการค้าจังหวัดชลบุรี, 2 พฤศจิกายน 2548)

2. กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาของอนุภาคตะวันออก

ตั้งแต่การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนกรนำเข้าในจังหวัดสมุทรปราการเมื่อ 45 ปีก่อน มาจนถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออกในจังหวัดระยองและชลบุรีตามแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) จะพบว่าปัญหาาร่วมกันประการหนึ่งคือการที่รัฐไม่ได้จัดสร้าง

โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมให้พร้อมต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมรวมถึงการจัด
มาตรการรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ทันต่อสถานการณ์ได้ กล่าวคือ
การเติบโตของอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแรกนั้นเป็นไปตามขบวนการเนื่องจาก
การจัดตั้งโรงงานของภาคธุรกิจเอกชนโดยไม่มีกรวางแผนสนับสนุนของรัฐแต่อย่างใด ผลกระทบ
ที่ตามมาจากการเติบโตดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบันก็คือการเกิดปัญหาน้ำเสียจนไม่สามารถจัดระบบ
กำจัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพและทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื้อรังในสมุทรปราการ การใช้น้ำจาก
บ่อบาดาลจนแผ่นดินทรุด ปัญหาขยะล้นเมืองและการวางแผนในการใช้ที่ดินอย่างสับสน (ดวงกมล
ชัยมงคล, 2534 ; กลุ่มเสวนาเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ, 18 พฤศจิกายน 2548)

ส่วนการเติบโตของอุตสาหกรรมในโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกได้
พยายามจัดตั้งโรงงานเข้าไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม เพื่อสามารถควบคุมดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อม
และการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ได้ อย่างไรก็ตามก็พบว่าในโครงการฯ เองนั้นรัฐบาลได้
ดำเนินงานโรงงานและกำลังก่อสร้างโรงงานก่อนที่จะมีการวางแผนเสียอีก (เพ็ญ โคม แซ่ตั้ง, 2548
: 10, 11, 91)

ในขณะที่การจัดโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในโครงการพัฒนาฯ ชายฝั่งทะเล
ตะวันออก (เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำ ที่ดิน ท่าเรือ) มีลักษณะให้อภิสิทธิ์แก่ภาคธุรกิจ เพื่อส่งเสริม
บรรยากาศการลงทุน เช่น การจัดระบบโทรศัพท์ที่ไม่ขาดแคลนในนิคมอุตสาหกรรมที่เรียกว่า
เขตเศรษฐกิจพิเศษทางการสื่อสาร (special telecommunication) หรือการสร้างมาตรการให้ไฟฟ้าตก
หรือดับ (zero outage time) (สำนักงานพัฒนาพื้นที่, 2548 : ภาคผนวก) แต่ชุมชนอยู่ใกล้นิคมมา
ตาพูดในจำนวน 25 ชุมชนมีเพียง 2 ชุมชนเท่านั้นที่มีบริการน้ำประปาเข้าถึงเต็มที่ (เพ็ญ โคม แซ่ตั้ง
: 2546 : 52)

ส่วนการจัดโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม (เช่น สถาบันการศึกษา สถานบริการสาธารณสุข)
ไม่ได้ดำเนินการสร้างให้เพียงพอรองรับปัญหาสังคมที่ขยายตัวมากขึ้นในอนุภาคตะวันออก
(สัมภาษณ์ ปรัชญา สมลาภา, ประธานหอการค้าจังหวัดระยอง ; สัมภาษณ์ สีนัด ขัณฑ์รัตน์,
อุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี, 17 พฤศจิกายน 2548)

จากการประเมินปัญหาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาของอนุภาคตะวันออกโดย
ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมต่างมีความเห็นพร้อมต้องกันว่า เรื่อง
น้ำ เป็นปัญหาที่มีผลกระทบรุนแรงและเกี่ยวโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคในอนุภาคตะวันออก
(สัมภาษณ์ สันติ บางอ้อ, รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 9
มกราคม 2549 ; สัมภาษณ์ ชูตาภรณ์ ลัมพสาระ, รองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมฝ่ายนโยบายและ
ยุทธศาสตร์, 4 มกราคม 2549 ; สัมภาษณ์ จ.ส.อ.ศักดิ์ดา ทองประเสริฐ, กรรมการลุ่มน้ำบางปะกง, 3
พฤศจิกายน 2548)

ปัญหาเรื่องน้ำในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันได้กลายเป็นปัญหาวิกฤติเนื่องจากแย่งชิงน้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร ภาคบริการและภาคชุมชน ภาวะวิกฤติน้ำพัฒนามาจากปัญหาฝนขาดช่วงตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2547 จนถึงต้นฤดูฝน พ.ศ. 2548 จนทำให้การขาดแคลนน้ำและกลายเป็นปัญหาแย่งชิงน้ำในที่สุด การเกิดปัญหาดังกล่าวเป็นสัญญาณเตือนที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ปัญหาขาดแคลนน้ำกลายเป็นปัญหาแย่งชิงน้ำ เนื่องจากน้ำกลายเป็นทรัพยากรที่มีจำกัดและเป็นสินค้าที่นำมาซื้อขายกันแบบทุนนิยม ปัญหาแย่งน้ำในจังหวัดระยองและชลบุรี ได้พัฒนาเป็นปัญหาในระดับภาคเมื่อรัฐใช้นโยบายผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำต่าง ๆ ในอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การผันน้ำจากจันทบุรีไประยอง หรือการผันน้ำจากฉะเชิงเทราไปชลบุรี ก่อให้เกิดการชุมนุมประท้วงของคนท้องถิ่น (ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออกเฉียงใต้, 2548, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

สถานการณ์แย่งชิงน้ำในปี 2548 ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ในอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วย กล่าวคือ การบริหารจัดการน้ำ โดยภาครัฐบาลนั้นยังมีลักษณะของการใช้อำนาจสั่งการจากส่วนกลาง โดยตรงและมีนโยบายเข้าข้างภาคอุตสาหกรรมอย่างเด่นชัด ท่าทีของภาครัฐบาล ดังกล่าวทำให้ปัญหาแย่งชิงน้ำมีความรุนแรงยิ่งขึ้น ส่วนการบริหารจัดการน้ำโดยภาคธุรกิจเอกชนผ่านการใช้ระบบท่อได้ถูกวิจารณ์ว่าจะนำไปสู่การผูกขาดน้ำและการต้องซื้อน้ำราคาแพงในอนาคต และการจัดการน้ำโดยคณะกรรมการลุ่มน้ำ เช่น ลุ่มน้ำบึงปะกง ลุ่มน้ำอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ ไม่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากคณะกรรมการอยู่ภายใต้การครอบงำของข้าราชการ และนักการเมือง (สัมภาษณ์ หาญณรงค์ เขาวลิศ, 7 กันยายน 2548)

กล่าวโดยสรุปแล้วการบริหารจัดการน้ำอยู่ภายใต้การครอบงำของระบบทุนนิยมเนื่องจากรัฐราชการและนักการเมือง ในปัจจุบันก็อยู่ภายใต้การกำกับของทุนใหญ่นั้นเอง การบริหารจัดการน้ำบนฐานของระบบทุนนิยมย่อมนำไปสู่การแย่งชิงเรื่อจริงหรือไม่ก็ต้องซื้อน้ำในราคาแพง

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องน้ำของอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่นี้จะต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์การใช้แบบทุนนิยมมาสู่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการใช้น้ำและสันติสุขในสังคม

การวิจัยเรื่องน้ำทั้ง 10 ประเด็นถือว่าเป็นประเด็นที่อยู่ในระบบเดียวกันจึงมีความสำคัญต่อกันระหว่างประเด็น การจัดลำดับความสำคัญในที่นี้จึงใช้เกณฑ์ความจำเป็นในการนำความรู้มาใช้ก่อนหรือหลังเป็นสำคัญ

อีกประเด็นหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ การใช้ที่ดินของชุมชนเมืองหรือการวางผังเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนุภาคตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การแย่งชิงพื้นที่เขียวของโรงงาน การไม่กำหนดหรือล้มเลิกพื้นที่ แบ่งกับชนระหว่างโรงงานและชุมชน การถมทะเลเพิ่มเติมจนเกิดปัญหาระบบนิเวศน์ (เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, 2548 : 31, 67, 112) ดังนั้นการผังเมืองจึงอาจมองเป็นการแย่งชิงที่ดินระหว่างโรงงานและชุมชนโดยตรง

การแข่งชิงที่ดินจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อชุมชนในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจำเป็นต้อง
ทำการศึกษาวิจัยเพื่อนำความรู้มาใช้จัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

การวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองในที่นี่จะกำหนดประเด็นวิจัยที่สำคัญ 2
ประเด็น คือ การวิจัยเรื่องวิสัยทัศน์และกระบวนการสร้างเมืองนำอยู่ในบริบทการพัฒนา
อุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการวิจัยเรื่องการกำหนดกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการวางผังเมือง

การวิจัยเรื่องน้ำและการผังเมืองจะได้รับการจัดลำดับความสำคัญในการบริหารวิจัย ดังนี้

ก. ประเด็นวิจัยหลัก

1. โครงการวิจัยเพื่อสร้างมาตรการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. โครงการวิจัยเพื่อกำหนดกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองและการใช้ที่ดินในชุมชนเมือง

ข. ประเด็นวิจัยที่ต้องทำในระยะสั้น

3. โครงการวิจัยรูปแบบการใช้น้ำพอเพียงในภาคอุตสาหกรรม
4. โครงการวิจัยรูปแบบการใช้น้ำพอเพียงในภาคเกษตร
5. โครงการวิจัยรูปแบบการใช้น้ำพอเพียงในภาคบริการ
6. โครงการวิจัยรูปแบบการใช้น้ำพอเพียงในภาคชุมชน

ค. ประเด็นวิจัยที่ควรทำในระยะปานกลาง

7. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์และกระบวนการสร้างเมืองนำอยู่ในบริบทการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
8. โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างต้นแบบการบริหารจัดการน้ำที่ยั่งยืนของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
9. โครงการวิจัยเพื่อวางนโยบายและแผนแม่บทการจัดการน้ำแนวองค์รวมในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ง. ประเด็นวิจัยที่นำทำในระยะยาว

10. โครงการวิจัยผลกระทบและทางเลือกการบริหารจัดการน้ำนอกเหนือจากการใช้ระบบท่อในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
11. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
12. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานภารกิจวางผังเมือง
13. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำในแหล่งต่าง ๆ ของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

การพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกได้สร้างผลผลิตที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ก็คือ ขยะพิษอุตสาหกรรม (hazardous waste) จากกระบวนการผลิตสมัยใหม่

ขยะพิษอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกช่วงแรกเกิดขึ้นมาพร้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในจังหวัดสมุทรปราการ โรงงานของสมุทรปราการในช่วงดังกล่าวมุ่งการผลิตอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ เช่น สิ่งทอและฟอกหนัง ดังนั้น โรงฟอกหนัง โรงฟอกย้อม โรงงานทอผ้า โรงงานปลาป่น เหล่านี้จึงมักปล่อยน้ำเสียเนื่องจากในช่วงแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรมในสมุทรปราการมีการจัดตั้งโรงงานโดยรัฐไม่เข้ามาช่วยวางแผนระบบน้ำเสียถึงแม้ในเวลาต่อมาโรงงานจะถูกบีบให้สร้างระบบบำบัดแต่โรงงานก็มักจะเปิดใช้เนื่องจากกลัวเสียค่าไฟฟ้าเพิ่ม (กลุ่มเสวนาเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ, 18 พฤศจิกายน 2548; วันชัย อ่องเอี่ยม, 18 พฤศจิกายน 2548)

ต่อมาในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกได้ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมหนักมากขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมหนัก ก็ได้ก่อให้เกิดขยะพิษอุตสาหกรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง จากอุตสาหกรรมประเภทปิโตรเคมี การกลั่นน้ำมัน เคมีภัณฑ์และปุ๋ยเคมี อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น อุตสาหกรรมดังกล่าว ได้สร้างขยะพิษอุตสาหกรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น ตะกอนปนเขื่อน โลหะหนัก น้ำมันเสื่อมสภาพ คราบน้ำมัน ตัวทำลายเสื่อมสภาพรวมถึงของเสียจำพวกกรดและด่าง (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2545 : 1)

ปัญหาขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเกิดขึ้นจากการขาดการวางแผนในการสร้างศูนย์กำจัดแต่แรกเริ่มการก่อสร้างโรงงาน ดังนั้น ขยะพิษอุตสาหกรรมจึงตกค้างสะสมมากขึ้นจนกลายมาเป็นอันตรายต่อสุขภาพและอาชีพของประชาชนได้ เช่น ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานผ้า และฟอกหนังในสมุทรปราการที่สะสมมาหลายสิบปีจนส่งผลเสียต่อการประมงน้ำจืด การประมงน้ำเค็มและการทำนาของชาวบ้านจำนวนมาก (กลุ่มเสวนาเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ, 18 พฤศจิกายน 2548; มนตรี คงเจริญ, 2536. เสาวลักษณ์ ศิริวรรณ, 2542) ส่วนโรงงานที่มาบตาพุดพบว่ามีมลพิษตกค้างของขยะพิษอุตสาหกรรมอย่างผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดระยอง การลักลอบดังกล่าวได้นำมาซึ่งความหวาดกลัวต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป (เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, 2548 : 55 - 56)

หลังจากที่มีกระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหามลพิษอุตสาหกรรมจากภาคประชาชนทางรัฐจึงได้เริ่มผลักดันให้มีการจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะโดยการลงทุนของเอกชนเป็นหลักและรัฐเป็นผู้สนับสนุนโดยการเข้าหุ้นด้วย เจนโก้ (Genco) หรือ บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมเป็นบริษัทที่ผูกขาดการกำจัดขยะพิษอุตสาหกรรมรายหลักของประเทศ แต่การดำเนินงานของเจนโก้ต้องประสบปัญหาการหาพื้นที่สร้างโรงงานเนื่องจากได้รับการต่อต้านจาก

ชุมชนตามหลักการปิดการให้พื้นที่ (Not in My Backyard = NIMBY) (ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ; 2545 : 2)

ดังนั้น คณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2539 จึงมีมติให้เงินกู้กำจัดขยะพิษ ทางนิคมฯ ได้จัดพื้นที่ให้เงินกู้ได้ระยะแรกจำนวน 62 ไร่ และระยะที่สองในปัจจุบันอีก 86 ไร่ แต่ความจำเป็นในการหาพื้นที่ก่อสร้างโรงงานถาวรนั้นควรมีจำนวนที่ดินไม่น้อยกว่า 500 ไร่เป็นปัญหาที่ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ปัญหานี้จึงนำไปสู่ความพยายามของผู้ประกอบการรายอื่นที่พยายามสร้างโรงงานกำจัดขยะพิษอุตสาหกรรมในจังหวัดต่างๆ เช่น บริษัทรีไซเคิล เอ็นจิเนียริง จำกัด จังหวัดชลบุรี บริษัทเทคโนโลยี จำกัด จังหวัดฉะเชิงเทรา (เพ็งอึ้ง : 3,75)

ภายใต้ข้อจำกัดที่เงินกู้ยังไม่สามารถจัดตั้งโรงงานสมบูรณ์แบบได้ทำให้เกิดโรงงานกำจัดขยะที่สร้างปัญหาให้กับชุมชนมากขึ้น เช่น โรงงานโพรเฟสแซนเนลลวสที่จังหวัดสระแก้วได้ถูกชาวบ้านลงชื่อกว่า 1,000 ครอบครัวและชุมชนประท้วงเนื่องจากรับความเดือดร้อนจากกลิ่นขยะและสารเคมี (ไทยรัฐ 14 ธันวาคม 2548 : 12)

ขยะพิษอุตสาหกรรมจึงเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถจัดการได้ทำให้อนุภาคตะวันออกยังคงต้องเสี่ยงต่ออันตรายต่อสุขภาพและอาชีพของประชาชน เช่น พบว่าในจังหวัดระยองมีขยะพิษอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในปัจจุบันถึง 18,750 ตัน ต่อปี (วัลภา ศรีสุภาพและคณะ ; 2547 : 76)

ดังนั้น การจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกยังต้องประสบปัญหาที่ดำรงอยู่คือ (วัลภา ศรีสุภาพและคณะ ; 2547)

1. การลักลอบนำขยะพิษอุตสาหกรรมไปทิ้งตามสถานที่ต่างๆ
2. โรงงานดำเนินการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมไม่ถูกต้องวิชาการทำให้เกิดความเสียหายต่อความปลอดภัย เช่น มีการเก็บกากของเสียอันตรายไว้ในบริเวณโรงงานโดยการปกคลุมและมีการปนเปื้อนลงสู่ลำน้ำใต้ดินหรือแหล่งน้ำของชุมชน
3. การขาดมาตรการตรวจสอบและเฝ้าระวังจากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ
4. ปัญหาความร่วมมือระหว่างทางราชการ ผู้ประกอบการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. มาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนเรื่องขยะพิษอุตสาหกรรมยังไม่รุนแรงพอ
6. การขาดฐานข้อมูลที่มีความเชื่อถือในระดับภาคและจังหวัด
7. ปัญหาขยะพิษอุตสาหกรรมมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการร้องเรียนของประชากรในจังหวัดชลบุรีและระยองมากขึ้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและนักวางแผนด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมและสุขภาพจึงเห็นพ้องต้องกันว่าขยะพิษอุตสาหกรรมเป็นปัญหาที่มีความรุนแรง ปัญหาที่จำเป็นต้องหาแสวงหาความรู้เพื่อจัดการแก้ไขให้ลุล่วงไป (สัมภาษณ์ สมเจตน์ เตรคุณ , รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ; 17 มกราคม 2549 ; สัมภาษณ์ นิวัฒน์ พันธุ์ , วุฒิสมาชิกจังหวัดระยอง ; 30 เมษายน 2547)

ดังนั้นการวิจัยปัญหาขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกจึงเป็นกลยุทธ์การวิจัยที่มีความสำคัญต่อประชาชนในจังหวัดอนุภาคตะวันออก การจัดประเด็นวิจัยทั้ง 8 ประเด็นที่ได้มีการจัดลำดับความสำคัญในที่นี้อยู่ในเนื้อหาของระบบเดียวกันแต่ลำดับความสำคัญต่างกันตามระดับความจำเป็นในการใช้ความรู้ในภาคปฏิบัติ ดังนี้

ก. ประเด็นวิจัยหลัก

1. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนากลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรม

ข. ประเด็นที่ต้องทำในระยะสั้น

2. โครงการวิจัยเพื่อศึกษาพื้นที่ซึ่งเหมาะสมต่อการสร้างโรงงานกำจัดขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

3. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาจากการดำเนินงานของโรงงานกำจัดขยะพิษอุตสาหกรรม

ค. ประเด็นที่ควรทำในระยะปานกลาง

4. โครงการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมาตรการของรัฐในการควบคุมขยะพิษอุตสาหกรรม

5. โครงการวิจัยเพื่อปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการสร้างโรงงานกำจัดของพิษอุตสาหกรรม

6. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนากองทุนชดเชยความเสี่ยงของชุมชนจากการมีโรงงานกำจัดขยะพิษอุตสาหกรรมในพื้นที่

ง. ประเด็นที่น่าทำในระยะยาว

7. โครงการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะพิษอุตสาหกรรมที่ดำเนินการโดยชุมชน

8. โครงการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการลดขยะพิษอุตสาหกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology)

4. กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการผลกระทบการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีต่อสุขภาพของคนในอนุภาคตะวันออก

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเราสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกเป็นเวลาถึง 45 ปีที่ผ่านมาแล้ว ส่งผลกระทบเชิงลบต่อชีวิตของคนในอนุภาคตะวันออกอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบจากอุตสาหกรรมเบาในจังหวัดสมุทรปราการ (เช่น โรงงานทอผ้า ฟอกหนัง) หรืออุตสาหกรรมหนักในจังหวัดระยอง (เช่น โรงงานปิโตรเคมี การกลั่นน้ำมัน เหล็ก และเคมีภัณฑ์) จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ในภาคสนามจะพบว่า

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวสามารถแบ่งตามแนวคิดสุขภาพะออกเป็น
มิติต่างๆ ได้ดังนี้

(1) **ผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย** พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ
และระยองก่อให้เกิดโรคที่มาจากมลพิษทางอากาศ น้ำ และเสียงดัง งานวิจัยและการสัมภาษณ์ใน
ปัจจุบันมีหลักฐานของการเกิดโรคจากอากาศเสียอย่างชัดเจน ได้แก่ โรกระบบทางเดินหายใจหรือ
โรคผิวหนังและเนื้อเยื่อใต้ผิวหนัง ตัวอย่างเช่น โรงงานในจังหวัดสมุทรปราการทำให้เกิด โรคฝุ่น
หิน (Silicosis) จากอุตสาหกรรมที่ใช้ซิลิกา โรคฝุ่นฝ้าย (Byssinosis) จากโรงงานทอผ้า (สัมภาษณ์
อนันต์ พันธุ์เอก ; 22 พฤศจิกายน 2548) ส่วนในจังหวัดระยองบริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด
พบว่า มีอุบัติการณ์ของโรกระบบทางเดินหายใจรวมถึงโรคผิวหนังและเนื้อเยื่อใต้ผิวหนังสูงกว่า
ปกติ (สมชาย จากศรี ; 2546)

(2) **ผลกระทบต่อสุขภาพจิต** พบว่า การเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดปัญหา
ความเครียด ความผิดปกติทางจิตและระบบประสาทเพิ่มขึ้นจากปัจจัยเสียงต่อวิถีชีวิตของประชาชน
เช่น อุบัติภัยจากการทำงานที่ไม่เหมาะสม (เดชรัตน์ สุขกำเนิดและคณะ , 2544)

(3) **ผลกระทบต่อสุขภาพะทางสังคม** พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมมีสหพันธ์ทั้งทางตรง
และโดยอ้อมต่อการเกิดปัญหาสังคม กล่าวคือ อุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของ
ท้องถิ่นหรือส่งผลกระทบโดยทางอ้อมจากการที่อุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเมือง
มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงก่อให้เกิดความไม่ปกติสุขทางสังคมต่างๆ เช่น การเกิด
อุบัติเหตุจากคมนาคมขนส่งและกระบวนการผลิต อาชญากรรมสูงขึ้น ยาเสพติดเรื้อรัง โรคเอดส์ที่
สูงขึ้น การเพิ่มของโรกระบบสืบพันธุ์ร่วมปัสสาวะ (เพ็งอ้าง)

(4) **ผลกระทบต่อสุขภาพะทางจิตวิญญาณ** พบว่าในจังหวัดที่มีการเร่งรัดพัฒนา
อุตสาหกรรม เช่น ระยอง มีอัตราผู้ป่วยด้วยอาการฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตัวเองสูงสุดในประเทศไทย
ช่วงปี 2527-2541 (เพ็งอ้าง)

จากผลกระทบเชิงลบของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อสุขภาพะของประชาชนทั้งทางกาย
ทางจิต ทางสังคม และจิตวิญญาณดังกล่าว เป็นสิ่งที่กำลังขยายตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น
จึงเป็นสิ่งที่ต้องมีการจัดการแก้ไขหรือบรรเทาผลกระทบให้ลดลงรวมถึงการหาทางออกป้องกัน
ปัญหาผลกระทบมิให้เกิดขึ้นมาอีก การจัดการให้เกิดสุขภาพะหรือการจัดการระบบสุขภาพรองรับการ
พัฒนาอุตสาหกรรมจึงเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญเร่งด่วนและควรกำหนดประเด็นวิจัยที่สอดคล้อง
ต่อกลยุทธ์ตามลำดับความสำคัญที่จะส่งผลต่อการจัดการผลกระทบมากน้อยตามลำดับดัง
รายละเอียดดังนี้

ก.ประเด็นวิจัยหลัก

1. โครงการวิจัยเพื่อแสวงหามาตรการจ้ดสรรภาษีจากโรงงานอุตสาหกรรมมาใช้ในการ
พัฒนาระบบสุขภาพของจังหวัดในอนาคตตะวันออก

2. โครงการวิจัยเพื่อจัดระบบการประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (RISK ASSESSMENT) โดยชุมชนใกล้โรงงานอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก

ข.ประเด็นวิจัยที่ต้องทำในระยะสั้น

3. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการสำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย (POLLUTION PAY PRINCIPLE : PPP)

การวิจัยเรื่องมาตรการจัดสรรภาษีข้างต้น ต้องอยู่บนฐานคิดของหลักความยุติธรรมที่รัฐจะต้องชดเชยแก่ท้องถิ่นอนุภาคตะวันออกที่ได้รับผลกระทบจากข้อเสียของการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม สุขภาพและการสูญเสียชีวิต ในขณะที่รัฐ กลุ่มทุนและคนต่างถิ่นได้ประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก เช่น

บริษัท ที่ปรึกษาคูเปอร์และไลแบรนต์ได้วิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของโครงการพัฒนาพื้นที่ของชายฝั่งทะเลตะวันออกที่จะตกแก่กลุ่มทุนเอกชนในอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ร้อยละ 11.5 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525)

รัฐส่วนกลางได้ประโยชน์จากการเก็บภาษีจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลักโดยส่งงบประมาณกลับสู่ท้องถิ่นในสัดส่วนที่ไม่เป็นธรรม เช่น กรณีจังหวัดชลบุรีมีผู้ให้สัมภาษณ์ประมาณการณ์ว่า รัฐได้ภาษีจากชลบุรี ปีละประมาณ 1.3 แสนล้าน ภาษีก่อนนี้มาจากภาษีสุღการประมาณ 6 หมื่นล้านบาท จากบริษัท ไทยออยล์ และบริษัท เอสโซ่ แห่งละประมาณ 2 หมื่นล้านบาท (สัมภาษณ์บุญเลิศ น้อมศิลป์, นายกเทศมนตรีแหลมฉบัง ; 5 กันยายน 2548) นอกจากนี้ยังพบอีกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เป็นผู้เก็บภาษีจากโรงงานอุตสาหกรรม (สัมภาษณ์ภิญโญ ตันวิเศษ, นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ; 7 ตุลาคม 2548)

การจ้างงานของอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกส่วนใหญ่ตกเป็นของแรงงานมีทักษะ (skilled labor) จากภาคอื่น คือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือ และแรงงานขาดทักษะ (unskilled labor) จากต่างชาติ (เช่น เขมร พม่า) และ ภาคอีสาน (สัมภาษณ์มาลัย ลมอ่อน, ประธานกลุ่มสหภาพแรงงานภาคตะวันออก ; 16 พฤศจิกายน 2548)

ส่วนภาษีจากโรงงานที่ได้ปรับการจัดสรรให้แก่ท้องถิ่นแล้วอาจนำงบประมาณมาดำเนินการในรูปกองทุนต่างๆ ของชุมชน เช่น กองทุนสุขภาพ กองทุนประกันความเสี่ยง กองทุนประกันภัยชุมชน กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น (เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, 2546 : 91, 115, 116)

ภายใต้ฐานคิดของหลักความยุติธรรมเช่นเดียวกันนี้ การวิจัยจะต้องให้ความสำคัญต่อนโยบายผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) ด้วย นโยบายผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่ายมีการนำเสนอไว้ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 แต่ไม่ได้มีการแปลงเป็นมาตรการมาบังคับใช้ให้เกิดผลแต่ประการใด (เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, 2546 : 89) สวรส.อ. จึงควรสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการสำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายฯ ดังกล่าวโดยจัดลำดับความสำคัญให้เป็นประเด็นที่ต้องทำในระยะสั้น

ส่วนโครงการวิจัยเรื่องการจัดระบบการประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเร่งด่วนเฉพาะหน้าเช่นกันเนื่องจากความรุนแรงของมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในระดับสูงและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ตัวอย่างเช่น ปัญหามลพิษทางอากาศในบริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

มลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณรอบเขตอุตสาหกรรมมาบตาพุดจากการศึกษาผู้เกี่ยวข้องบางกลุ่มถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤติเนื่องจากกลุ่มดังกล่าววิเคราะห์ว่าอากาศบริเวณมาบตาพุดมีสารเคมีอันตรายสูงกว่ามาตรฐานขององค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (UFSPA) มาก เช่น (กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรมและโกลบอลคอมมิวนิตี มอนิเตอร์, มปป)

- เบนซินซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งสูงกว่ามาตรฐาน 60 เท่า
- ไวนิลคลอไรด์ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งสูงกว่ามาตรฐาน 86 เท่า
- เอธิลีนไดคลอไรด์ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งสูงกว่ามาตรฐาน 3,378 เท่า
- คลอโรฟอร์มซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งสูงกว่ามาตรฐาน 119 เท่า
- สารประกอบอินทรีย์ระเหยและสารประกอบซิลเฟอ์สูงกว่ามาตรฐาน 6-12 เท่า

การวิเคราะห์ดังกล่าวถึงแม้จะต้องอาศัยการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป แต่ก็มีข้อค้นพบของงานวิจัยจำนวนหนึ่ง ในปัจจุบันสนับสนุนข้อเคราะห์ดังกล่าวไม่มากนักน้อย (อัญชติ ศิริพิทยาคุณกิจ, 2541 ; สมชาย จากศรี, 2546) ส่วนงานวิจัยที่มีข้อค้นพบขัดแย้งกับการวิเคราะห์กลุ่มกรีนพีซและคณะ คือพบว่า สารเคมีอันตรายไม่เกินมาตรฐานที่กฎหมายไทยกำหนด แต่งานวิจัยเหล่านี้ก็ยอมรับว่าประชาชนสามารถใช้ประสาทสัมผัสรับรู้ถึงกลิ่นผิดปกติในบริเวณมาบตาพุดได้เสมอ (กฤษณ์ ปาลสุทธิ, 2545 ; เวียรเชียร สุขชื่น, 2545)

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษที่จะมีต่อสุขภาพของชุมชนท้องถิ่น อนาคตะวันออกจึงจำเป็นต้องทำวิจัยในเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างต้นแบบสำหรับการประเมินความเสี่ยงของมลพิษและปัญหาสุขภาพที่ประชาชนสามารถแจ้งเตือนหรือแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที

ค.ประเด็นวิจัยที่ควรทำในระยะปานกลาง

4. โครงการวิจัยสภาวะสุขภาพอนามัย (health situation) ของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี ตะวันออก
5. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์เชิงรุกและกลไกขับเคลื่อนในการจัดการสุขภาพของรัฐ
6. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประสานงานระหว่างกระทรวงต่างๆ ในการนำนโยบายเมืองไทยแข็งแรง (HEALTHY THAILAND) ไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล

7. โครงการวิจัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของระบบส่งต่อทางสาธารณสุขในจังหวัดอนุภาคตะวันออกเฉียง

ประเด็นวิจัยควรทำในระยะปานกลางเป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของรัฐในฐานะองค์กรสาธารณะที่จะสนับสนุนให้เกิดสุขภาวะในอนุภาคตะวันออกเฉียง การวิจัยจะให้ความสำคัญต่อการสร้างระบบข้อมูลสุขภาพยุทธศาสตร์ในเชิงรุก การประสานภายในกลไกของรัฐและระบบส่งต่อทางสาธารณสุขอันเป็นประเด็นที่มีผู้ปฏิบัติการด้านสาธารณสุขในอนุภาคตะวันออกเฉียงวิเคราะห์ว่ามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนสุขภาวะ (สัมภาษณ์ นพ. วิวัฒน์ วิริยะกิจจา, 16 กันยายน 2548 ; นพ. เอกบุล ฝักไฝพวก, 27 ตุลาคม 2548 ; นพ. ระวี ศิริประเสริฐ, 17 พฤศจิกายน 2548)

ง. ประเด็นวิจัยที่น่าทำในระยะยาว

8. โครงการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนอนุภาคตะวันออกเฉียงและการจัดการผลกระทบ

9. โครงการวิจัยรูปแบบของการพัฒนาอุตสาหกรรมกับปัญหาสุขภาพเพื่อนำมากำหนดมาตรการในการส่งเสริมการลงทุน

10. โครงการวิจัยด้านประชากรกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกเฉียง
ประเด็นวิจัยทั้งสามเป็นประเด็นที่ยังขาดองค์ความรู้แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาในระยะยาว ได้แก่ เรื่องวัฒนธรรม รูปแบบของอุตสาหกรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องคำนึงถึงโครงสร้างและพลวัตของประชากรในอนุภาคตะวันออกเฉียง

5. กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการสุขภาพของภาคประชาชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกเฉียง

การพัฒนาอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในเชิงลบและเชิงบวกต่อกลุ่มและชนชั้นต่างๆ ในอนุภาคตะวันออกเฉียงแตกต่างกัน เราอาจแบ่งกลุ่มและชนชั้นต่างๆ ในอนุภาคตะวันออกเฉียงเป็นภาคทางสังคม (social sector) โดยอาศัยการมีวิถีชีวิต คุณค่า และผลประโยชน์แตกต่างกัน คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533 : 321-322)

(1) ภาครัฐประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ที่ผูกพันอยู่กับระบบราชการพลเรือน กองทัพ และสถาบันอื่นของรัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข รัฐวิสาหกิจ

(2) ภาคเอกชนประกอบด้วยกลุ่มนายทุนและชนชั้นกลางภายในประเทศที่ผูกพันอยู่กับเป้าหมายธุรกิจ

(3) ภาคต่างประเทศประกอบด้วยรัฐบาลต่างชาติ องค์กรระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ

(4) ภาคประชาชนประกอบด้วยกลุ่มและชนชั้นชาวนา ชาวนอน ชาวไร่ ชาวประมง กลุ่มแรงงานรับจ้างและกลุ่มชนชั้นกลางที่ผูกพันกับคนระดับล่างในรูปแบบ สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และเครือข่าย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ในภาคสนามสามารถสรุปได้ว่า ภาคประชาชนเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบทางด้านสุขภาพมากกว่ากลุ่มอื่น (ดูเพิ่มใน เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ, 2545) ดังนั้น การจัดการระบบสุขภาพของอนุภาคตะวันออก จึงควรเน้นการทำงานกับภาคประชาชนเป็นพิเศษซึ่งในที่นี้ได้แก่ กลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงงานเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกได้กลายเป็นห้วงจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคและส่งผลกระทบต่อมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของอนุภาคตะวันออกด้วย กล่าวคือ

เมื่อพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมของ 8 จังหวัดในอนุภาคตะวันออกจะพบว่าสาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนถึงร้อยละ 8.18 และสาขาอื่นๆ ซึ่งรวมการท่องเที่ยวและบริการมีสัดส่วนร้อยละ 30.09 ในขณะที่สาขาเกษตรมีสัดส่วนรายได้ เพียงร้อยละ 5.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของอนุภาคตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 2)

เมื่ออุตสาหกรรมกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในอนุภาคตะวันออก ระบบสาธารณสุขย่อมหันทิศทางไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้นเนื่องจากการเกิดโรคและปัญหาสุขภาพใหม่ๆ เช่น พิษของสารเคมี โรคเอดส์ โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคระบบประสาทและอวัยวะสัมผัส (สุนันทา โอศิริและคณะ, 2548 : 46 ; เดชรัตน์ สุขกำเนิดและคณะ, 2545)

จากการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์โรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมในอนุภาคตะวันออกพบว่า (วัลลภา ศรีสุภาพ และคณะ, 2547; เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, 2546) กลุ่มแรงงานที่ประกอบอาชีพในโรงงานมีแนวโน้มประสบอันตรายจากการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูงคือสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ นอกจากนี้ยังพบคนงานป่วยเป็นโรคที่สำคัญคือโรคฝุ่นหิน โรคพิษตะกั่ว โรคประสาทหูเสื่อม โรคพิษจากสารตัวทำละลายอินทรีย์

ส่วนชุมชนที่อยู่ใกล้บริเวณแหล่งอุตสาหกรรมก็ต้องประสบปัญหาสุขภาพจากโรงงานมากขึ้นตามลำดับ เช่น กลิ่นเหม็นเรื้อรังที่มาบตาพุด ก๊าซพิษฟอสจีนรั่วทำให้คนตายและเจ็บป่วยในระยะของ

กล่าวโดยสรุปแล้วคนงานและชุมชนใกล้โรงงานในอนุภาคตะวันออกมีแนวโน้มที่ต้องประสบโรคทั้งที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและโรคเรื้อรังมากขึ้นตามช่วงเวลาแต่การจัดการสุขภาพในปัจจุบันยังต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐ เช่น สาธารณสุข แรงงาน และอุตสาหกรรม หน่วยงานเหล่านี้มักประสบปัญหาด้านกำลังคน วิธีคิดในการทำงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานและการบังคับใช้กฎหมาย (บุญชัย สมบูรณ์สุข และคณะ ; สัมภาษณ์ นพ. ระวี ศิริประเสริฐ, 17

พฤศจิกายน 2548) ส่วนการจัดการของภาคเอกชนจะมีปัญหามาตรฐานการให้บริการ และราคาต่อหน่วยสูง สูงเกินไปสำหรับประชาชนระดับล่าง (วัลลภา ศรีสุภาพและคณะ, 2547)

ดังนั้นภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ จึงควรให้ความสนใจเรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตัวเองของประชาชน (Self health care) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสุขภาพของภาคประชาชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในอนุภาคตะวันออกโดยตรง

ก. ประเด็นวิจัยหลัก

1. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของโรงงานและชุมชนที่อยู่ใกล้โรงงานในอนุภาคตะวันออก

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า การเกิดโรคจากการประกอบอาชีพของคนงานและประชาชนที่อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรมมีโอกาสมากและรุนแรงขึ้น เช่นการพบคนงานป่วยเป็นโรคใหม่ ๆ ในโรงงานของสมุทรปราการ (สัมภาษณ์ อนันต์ พันธุ์เอก, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ, 12 พฤศจิกายน 2548) หรือการพบสารเคมีอันตรายจากโรงงานซึ่งชาวบ้านที่อาศัยรอบเขตอุตสาหกรรมมาบตาพุดต้องหายใจเอาอากาศพิษเข้าไปทุกวัน และตกอยู่ในความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็ง อากาศพิษในทาร์ก และโรคร้ายแรงต่าง ๆ (กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาวะอุตสาหกรรมและโกลบอลคอมมิวนิตีมอนิเตอร์, 2548)

อย่างไรก็ดีจะพบว่าจำนวนผู้ได้รับการตรวจโรคที่มีการรายงานกลับมีน้อยกว่าจำนวนผู้ผิดปกติที่มีการเฝ้าระวังอย่างมาก (วัลลภา ศรีสุภาพ, 2547 : 97) สาเหตุประการหนึ่งที่มีการรายงานผู้เป็นโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมน้อยมาก เนื่องจากโรคดังกล่าวเป็นโรคเรื้อรังที่ต้องอาศัยเวลานานซึ่งจะแสดงอาการออกมา ดังนั้นผู้ได้รับมลพิษซึ่งอาจเป็นโรคหลังจากเกษียณแล้ว หรือถ้าเป็นโรกระหว่างการทำงานก็ไม่สามารถโยงไปสูเหตุได้ เพราะมีการสะสมเป็นเวลานาน (สัมภาษณ์ มาลัย ลมอ่อง, 16 พฤศจิกายน 2548)

การเป็นโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเพียงยอดภูเขาน้ำแข็ง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการเฝ้าระวังโรค การวินิจฉัยโรค การให้บริการรักษา ตลอดจนถึงการจัดการส่งเสริมสุขภาพคนงานที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของคนงานและชุมชนที่อยู่ใกล้โรงงานขึ้น เป็นประเด็นวิจัยหลักที่มีความเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ข. ประเด็นวิจัยที่ต้องทำในระยะสั้น

2. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดการสุขภาพของโรงงานกับการเพิ่มผลิตภาพทางการผลิตของคนงานในอนุภาคตะวันออก

3. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบระบบการจัดการสุขภาพองค์กรร่วมของชุมชนใกล้โรงงานในอนุภาคตะวันออก

การพัฒนากระบวนการจัดการสุขภาพของคนงานและชุมชนใกล้โรงงานอุตสาหกรรม จำเป็นต้องพัฒนาต้นแบบที่มีผลสัมฤทธิ์เสียก่อน ก่อนที่จะไปใช้ในระดับกว้างของอนุภาค ตะวันออก กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเพื่อจัดตั้งระบบสุขภาพของภาคประชาชนดังกล่าวต้องอาศัย หลักการได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (win-win solution) เช่น การนำระบบ สุขภาพอย่างครบวงจรมาใช้ในโรงงานจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ชัดเจนว่า สุขภาพคนงานที่ดีขึ้นจะทำให้ คนงานอยากทำงานให้กับโรงงานมากขึ้น โดยดูจากอัตราการลาป่วยและการขาดงานลดลง ในขณะที่ผลผลิต รายการผลิตจะสูงขึ้น (สัมภาษณ์ อนันต์ พันธุ์เอก, 22 พฤศจิกายน 2548)

ค. ประเด็นวิจัยที่ควรทำในระยะปานกลาง

4. โครงการวิจัยการพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชนโดยอาศัยแพทย์ทางเลือกในอนุภาค ตะวันออก
5. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชนบทสหภาพในการจัดการสุขภาพของคนงานในอนุภาค ตะวันออก
6. โครงการวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการสุขภาพของแรงงานต่างด้าวในอนุภาคตะวันออก
7. โครงการวิจัยวัฒนธรรมคนงานกับการจัดการสุขภาพในโรงงานอนุภาคตะวันออก

โครงการวิจัยในระยะปานกลาง เพื่อมุ่งการพัฒนาแบ่งทางการจัดการสุขภาพสำหรับ อนุภาคประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้แพทย์ทางเลือก การพัฒนาสหภาพแรงงานและการ ทำงานโดยอาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบเหล่านี้เป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่นหรือองค์กรพื้นฐานที่ ภาคประชาชนสามารถเข้าใจและจัดการตัวเองได้ อันจะนำไปสู่การเสริมศักยภาพของประชาชนใน การดูแลตนเองและชุมชน

ง. ประเด็นวิจัยที่น่าทำในระยะยาว

8. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายสุขภาพของแรงงานในอนุภาคตะวันออก
9. โครงการวิจัยพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสุขภาพของ แรงงานและชุมชนใกล้โรงงานของอนุภาคตะวันออก

ประเด็นวิจัยในระยะยาวทั้งสองประเด็นนี้ เป็นการนำความรู้ไปใช้ได้เมื่อผ่านการวิจัยและ จัดการสุขภาพตามประเด็นหลัก ประเด็นในระยะยาวและประเด็นในระยะกลาง แต่ประเด็น ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนของระบบสุขภาพของภาคประชาชน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 ของการจัดทำผังพิสัยการวิจัยเรื่อง “ระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก” จะนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

1. สรุปแผนงานวิจัย
2. แนวทางการวิจัยและภาคีวิจัย
3. การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1. สรุปแผนงานวิจัย

จากการสำรวจงานวิจัยและการวิเคราะห์สถานการณ์ในภาคสนามที่เกี่ยวกับระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้กำหนดกลยุทธ์ในการวิจัย ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ยุทธศาสตร์และทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 2 การจัดโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อสุขภาพของคนในอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 5 การจัดการสุขภาพของประชาชนในการพัฒนาอนุภาคตะวันออก

กลยุทธ์การวิจัยทั้ง 5 ตั้งอยู่บนฐานคิดร่วมกันประการหนึ่ง ก็คือ การแสวงหากลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นแง่การเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนา การจัดการขยะพิษและการจัดการระบบสุขภาพ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออกที่ผ่านมามักกำหนดจากส่วนกลางโดยบทบาทของชนชั้นนำทางการเมือง ชนชั้นนำทางธุรกิจ และชนชั้นนำท้องถิ่น แต่ละเลยการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในอนุภาคตะวันออก ทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

ในการกำหนดประเด็นวิจัยของแต่ละกลยุทธ์ผู้วิจัยได้จัดลำดับความสำคัญของการวิจัยโดยพิจารณาถึงความรุนแรงของปัญหาและความต้องการเร่งด่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเกิดสถานการณ์ที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน (win-win solution) และความยุติธรรมทางสังคม (social fairness) ดังนั้นจึงได้กำหนดประเด็นวิจัยหลักของแต่ละกลยุทธ์ดังนี้

1.1 กลยุทธ์การวิจัยด้านยุทธศาสตร์ และทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก : (ประเด็นวิจัยหลัก) โครงการวิจัยประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

กลยุทธ์นี้พัฒนาขึ้นมาจากผลการวิเคราะห์ที่ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมตามยุทธศาสตร์ กระแสหลักที่อยู่บนฐานทฤษฎีการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Theory) นั้นได้นำมาใช้ในอนุภาคตะวันออก 9 จังหวัด เป็นเวลาถึง 45 ปี ยุทธศาสตร์กระแสหลักส่งผลในเชิงบวกต่อการเพิ่มรายได้ของอนุภาคตะวันออก แต่ส่งผลในเชิงลบต่อสุขภาพของประชาชนท้องถิ่นไม่ว่าเป็นเรื่องสุขภาพทางกาย ทางจิต ทางสังคม หรือทางจิตวิญญาณ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ ภาวะแปรปรวนทางจิตและพฤติกรรม โรคเอดส์ การเพิ่มของอัตราการฆ่าตัวตายและทำร้ายตัวเอง

การพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกในปัจจุบัน ยังคงสืบทอดยุทธศาสตร์กระแสหลัก รวมถึงการดำรงอยู่ของปัญหาสุขภาพเช่นเดิม ตามข้อสรุปที่ว่า "รายได้ดี สิ่งแวดล้อมมีปัญหา ปัญหาสังคมขยายตัว" ดังนั้นจึงสมควรมีการทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมกระแสหลักและแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสม

การประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของโครงการพัฒนา 9 ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นประเด็นวิจัยหลักที่เหมาะสมเนื่องจากผลการประเมินผลความสำเร็จและความคุ้มค่าของโครงการฯ จะช่วยขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ต้นทุนและผลได้ (cost-benefit analysis) เป็นการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือของนักเศรษฐศาสตร์ ในความหมายกว้างโครงการฯ จึงช่วยประเมินยุทธศาสตร์กระแสหลัก และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับอนุภาคตะวันออกต่อไป

1.2 กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาของอนุภาคตะวันออก : (ประเด็นวิจัยหลัก) โครงการวิจัยเพื่อสร้างมาตรการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมในอนุภาคตะวันออก และโครงการวิจัยเพื่อกำหนดกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองและใช้ที่ดินในชุมชนเมือง

กลยุทธ์นี้เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาว่า ไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของอนุภาคตะวันออก เนื่องจาก พบว่า การจัดโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกมีอคติที่จะให้อภิสิทธิ์แก่ภาคธุรกิจ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน ในขณะที่ไม่ได้ดำเนินการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมรองรับปัญหาสังคมที่เพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นในปัจจุบันจึงเกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเกิดขึ้น

ในปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างพื้นฐานเราพบว่า ปัญหาแย่งชิงน้ำและที่ดินในชุมชนท้องถิ่นถือว่าเป็นปัญหาที่มีผลกระทบรุนแรงจนสมควรที่จะเป็นประเด็นวิจัยหลัก

ปัญหาการแย่งชิงน้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคบริการและภาคชุมชนที่อยู่อาศัยในอนุภาคตะวันออก ถือว่าเป็นปัญหาเข้าขั้นวิกฤต เนื่องจากปัญหาฝนขาดช่วงและการ

บริหารจัดการน้ำที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นในสถานการณ์เร่งด่วนเฉพาะหน้าจึงควรวิจัยเพื่อสร้างมาตรการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมในปัจจุบัน และนำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการน้ำแบบทุนนิยมมาสู่การใช้ใช้น้ำบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง

สร้างปัญหาการแย่งชิงที่ดินในเมืองระหว่างโรงงานกับชุมชนนั้น เกี่ยวโยงกับการวางผังเมืองการผังเมืองในอนุภาคตะวันออกได้สร้างความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้น เช่น การแย่งชิงพื้นที่สีเขียวของโรงงานอุตสาหกรรม การไม่ยอมกำหนดหรือพยายามล้มเลิกแนวกันชนระหว่างโรงงานกับชุมชน การถมทะเลเพื่อสร้างโรงงานเพิ่มเติมแต่กระทบต่อระบบนิเวศ ดังนั้นการกำหนดกติกาและกระบวนการสร้างส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองและการใช้ที่ดินในชุมชนเมือง จึงควรถือว่าเป็นประเด็นวิจัยหลักที่จะนำไปสู่การสร้างเมืองน่าอยู่ของประชาชนในอนุภาคตะวันออก

1.3 กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก : (ประเด็นวิจัยหลัก) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนากติกาและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออก

ขยะพิษอุตสาหกรรมเป็นสิ่งเกิดควบคู่มากับการพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ในอนุภาคตะวันออก เนื่องจากขาดการวางแผนสร้างโรงงานกำจัดขยะพิษตั้งแต่แรกเริ่ม ดังนั้นในปัจจุบันจึงเกิดปัญหาขยะพิษอุตสาหกรรมรุนแรงในอนุภาคตะวันออก เช่น น้ำเสียจากโรงงาน ตะกอนบ่มเป็นโลหะหนัก น้ำมันเสื่อมสภาพ คราบน้ำมัน ตัวทำละลายเสื่อมสภาพ ของเสียพวกกรดค้าง ความพยายามในการตั้ง โรงงานกำจัดขยะพิษในเวลาต่อมาก็ยังล้มเหลวเนื่องจากต้องประสบปัญหาการต่อต้านในการใช้พื้นที่ของชุมชนเพื่อสร้างโรงงาน ดังนั้นขยะพิษอุตสาหกรรมจึงเป็นปัญหาที่ยังคาราคาซังอยู่และสร้างความตระหนกว่าจะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพหรืออาชีพของประชาชนท้องถิ่น ดังนั้น ศูนย์สวรส.อ. จึงควรดำเนินการวิจัยใน 8 ประเด็นด้วยกัน แต่ประเด็นหลักที่ถือว่าเป็นประเด็นเร่งด่วนเฉพาะหน้าก็คือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในกระบวนการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรม

1.4 กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการผลกระทบจากการพัฒนาที่มีผลต่อสุขภาพของประชาชนในอนุภาคตะวันออก : (ประเด็นวิจัยหลัก) โครงการวิจัยเพื่อแสวงหามาตรการจัดสรรภาษีจากโรงงานอุตสาหกรรมมาใช้ในการพัฒนาระบบสุขภาพของจังหวัดในอนุภาคตะวันออก และโครงการวิจัยเพื่อระบบการประเมินความเสี่ยงของสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนใกล้โรงงานอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก

ผลกระทบเชิงลบของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีต่อสุขภาพของประชาชนในอนุภาคตะวันออกมีแนวโน้มขยายตัวและเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดระบบสุขภาพรองรับปัญหาดังกล่าวอันจะนำไปสู่การบรรเทาหรือ แก้ไขในปัจจุบันและการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การจัดสรรภาษีจากโรงงานเพื่อนำมาพัฒนาระบบสุขภาพนั้นต้องอยู่บนหลักความยุติธรรมทางสังคมที่รัฐควรต้องชดเชยแก่ท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ในขณะที่คนนอกท้องถิ่นว่าจะเป็นกลุ่มทุน รัฐ และแรงงานต่างถิ่น ล้วนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก ภาษีที่ได้รับการจัดสรรดังกล่าวอาจมาใช้ในการจัดตั้งกองทุนที่เกี่ยวกับสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กองทุนสุขภาพ กองทุนประกันความเสี่ยง กองทุนประกันภัยชุมชน กองทุนสวัสดิการ

ส่วนการวิจัยเรื่องการวัดระบบประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนถูกกำหนดเป็นประเด็นหลัก เนื่องจากเป็นประเด็นที่สอดคล้องต่อการจัดการความรุนแรงของปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้น ศวรส.อ.ควรถือว่าเป็นความเร่งด่วนต่อการป้องกันและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

1.5 กลยุทธ์การวิจัยด้านการจัดการสุขภาพของภาคประชาชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก : (ประเด็นวิจัยหลัก) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของคนงานและชุมชนที่อยู่ใกล้โรงงานในอนุภาคตะวันออก

คนงานและชุมชนที่อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ถือว่าเป็นกลุ่มภาคประชาชนที่ต้องรับภาระความเสี่ยงของผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมมากกว่ากลุ่มอื่น เช่น คนงานต้องประสบอันตรายจากการทำงานและการป่วยเป็นโรคจากการประกอบอาชีพ ส่วนชุมชนใกล้โรงงานก็ต้องประสบปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางอากาศ ทางน้ำ และทางเสียง

นอกจากในสถานการณ์ปัจจุบันจะพบว่าเมื่อการอุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้นก็จะทำให้ระบบสาธารณสุขมีเข้มแข็งไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น เนื่องจากการเกิดโรคและปัญหาสุขภาพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ใหม่ เช่น โรคพิษจากสารเคมี โรคเอดส์ โรกระบบกล้ามเนื้อ โรคระบบประสาท และอวัยวะสัมผัสนอกจากนี้โรคที่มีความรุนแรงในโรงงานและชุมชนใกล้เคียงก็คือโรคที่สะสมเรื้อรัง เนื่องจากระยะเวลาการเกิดโรคนาน ทำให้ผู้ป่วยโรคในโรงงานที่มีการตกสำรวจจำนวนมากแค่แสดงอาการออกมาเปรียบเสมือนยอดภูเขาน้ำแข็ง ดังนั้นจึงต้องพัฒนาระบบเฝ้าระวังโรค การวินิจฉัยโรค การบริการรักษา ตลอดจนจนถึงการจัดการส่งเสริมสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดีในการนำแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกมาปฏิบัติ ให้บรรลุประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องเลือกประเด็นวิจัยนำร่อง (starting point) ประเด็นวิจัยนำร่องเป็นประเด็นที่มีผลต่อการนำความรู้จากงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social fulcrum) มากที่สุด ในที่นี้จะพิจารณาประเด็นวิจัยนำร่องจากเกณฑ์การนำผลวิจัยมาใช้ประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา ที่มีความรุนแรงได้ในขอบเขตกว้างขวางหรือการตอบสนองความต้องการเร่งด่วนเฉพาะหน้าได้ดีที่สุดในระดับมหภาคและจุลภาค ดังนี้

1. โครงการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โครงการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาเป็นประเด็นวิจัยนำร่องได้ เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) ดังนั้นการวิจัยจึงนำมาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกโดยตรง กล่าวคือ เราพบว่าปัญหาสุขภาพของคนในอนุภาคตะวันออกปัจจุบันเป็นผลพวงมาจากการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผิดพลาดเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นจึงสมควรต้องมีการทบทวนยุทธศาสตร์กระแสหลักและแสวงหาเลือกการพัฒนาใหม่ที่เหมาะสมต่อการสร้างสุขภาพ

2. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของแรงงานและชุมชนที่อยู่ในโรงงานในอนุภาคตะวันออก โครงการนี้เป็นโครงการวิจัยในระดับชุมชนเพื่อสร้างต้นแบบ (prototype) สำหรับการวิจัยระบบสุขภาพของชุมชนในโรงงานและใกล้โรงงาน การศึกษาต้นแบบจะอาศัยการศึกษาในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (RESEARCH AND DEVELOPMENT) เป็นหลัก ชุมชนต้นแบบของการจัดการระบบสุขภาพจะเป็นตัวอย่างเพื่อขยายไปสู่พื้นที่ต่างๆ ในอนุภาคตะวันออกอย่างกว้างขวางต่อไปและจะมีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายในระยะยาว

2. แนวทางการวิจัยและภาคีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยกลยุทธ์และประเด็นวิจัยหลักสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อคนงานและชุมชนใกล้โรงงานการวิจัยตามผังพิสัยการวิจัยของ ศวร.ส.อ. จึงต้องมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์เนื่องจาก การวิจัยเชิงประยุกต์เป็นกระบวนการที่เกี่ยวโยงระหว่างการสร้างความรู้กับการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2546 : 14) Habermas (1971) ได้แบ่งความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการนำไปใช้ประโยชน์ภายใต้ปรัชญาการวิจัย 3 แนว คือ

1. การวิจัยแนวปฏิฐานนิยม (Positivism) การวิจัยในแนวนี้นุ่งผลิตความรู้เชิงประจักษ์ และนำไปใช้ประโยชน์ในการควบคุมพฤติกรรมในประเทศไทยจะอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งในกรณีนี้ที่สอดคล้องกับแผนงานก็คือการวิจัยดำเนินงาน (operational research) การวิจัยดำเนินงานเชิงปริมาณเน้นกระบวนการวิจัยที่มีนักวิชาการเป็นผู้กำหนดปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาตามกรอบทฤษฎีที่มีอยู่ ส่วนนักปฏิบัติการเป็นผู้นำความรู้จากการวิจัยไปทดลองปฏิบัติตั้งนั้นอำนาจส่วนใหญ่จึงอยู่กับนักวิชาการเป็นหลัก

การวิจัยแนวการตีความ ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคีต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยและไม่มีเข็มมุ่งเพื่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายแต่กลับจะสนับสนุนนโยบายที่มีอยู่

2. การวิจัยแนวการตีความ (Hermeneution) การวิจัยในแนวนี้นุ่งผลิตความรู้ที่ได้จากการตีความ และนำความรู้ไปใช้เพื่อการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ การวิจัยแนวการตีความในประเทศไทยถือว่าเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งการนำความรู้

ไปใช้โดยตรงก็คือการวิจัยเชิงปฏิบัติการระหว่างภาคีวิจัย(action research) (ศุภวัฒน์ พลายน้อย, 2547 : 16)

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความร่วมมือระหว่างนักวิชาการกับนักปฏิบัติการดังนั้น การวิจัยแนวนี้จึงเป็นการเสริมอำนาจให้กับนักปฏิบัติการผู้ถูกวิจัยและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (เพ็งอ้อ, 2547 : 20 - 21)

3. การวิจัยแนววิพากษ์ (Critical theory) การวิจัยในแนวนี้นุ่งผลิตความรู้ที่ท้าทายมายาภาพ เพื่อเพิ่มอำนาจให้ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถึงรากถึงโคน กล่าวอีกนัยหนึ่งการวิจัยแนววิพากษ์นั้นมุ่งทั้งการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกและสังคม

มีผู้เสนอว่าการวิจัยแนววิพากษ์เป็นการวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformation action and learning research) (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2548) กระบวนการวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นการวิจัยที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติรวมถึง ระหว่างนักวิชาการกับนักปฏิบัติการอย่างเท่าเทียมกันดังนั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งในภาคีวิจัยและสังคมภายนอก (ศุภวัฒน์ พลายน้อย, 2547 : 20)

การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงในที่นี้จึงเป็นแนวทางและกระบวนการวิจัยที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของผังพิสัยการวิจัย และ สวรศ.อ. โดยตรงเนื่องจากการวิจัยที่มุ่งผลประโยชน์ในการเรียนรู้ร่วมกันและการเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะในเวลาเดียวกัน

เนาวรัตน์ พลายน้อย (2548) ได้นำเสนอแนวทางวิจัยที่สอดคล้องต่อ สวรศ.อ. ในลักษณะเช่นเดียวกับปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ เสนอว่าการวิจัยตามแผนของ สวรศ.อ. ต้องเป็นการวิจัยทางสังคมเพื่อปฏิบัติการทางสังคม (social research for social action) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยตามผังพิสัยก็คือ

- (1) การสร้างความรู้
- (2) การจัดการความรู้
- (3) การนำความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสังคม

การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงมีรูปแบบการวิจัยที่สำคัญๆ 3 ลักษณะคือ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2548)

(1) การวิจัยเชิงสหวิทยาการ (Mutidisciplinary research) ดังนั้นกระบวนการวิจัยอาศัยความรู้หลากหลายสาขา (เย็นใจ เลหาวินิช, 2526 : 61)

(2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Action Research : CAR) การวิจัยรูปแบบนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีหลักการสำคัญ คือ (ปีเตอร์ เซ็งจี และอ็อตโต ชาร์เมอร์, 2547 : 1 - 2)

- ก. การแสวงหาความรู้ที่นำไปปฏิบัติได้จริง (practical knowledge)
- ข. การดำเนินงานแบบ “ทำไปเรียนรู้ไป” (knowing - in - action)

- ค. การสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติการ และที่ปรึกษา / ผู้ให้ทุน
- ง. การให้ความรู้ด้วยตนเองอย่างไตร่ตรอง (reflection)
- จ. การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้

(3) การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ในที่นี้หมายถึงการสร้างความรู้เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการนโยบาย (Policy process) กระบวนการนโยบายที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงนโยบายสามารถแบ่งออกมาเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ (ไกรบุทธิ์ ชีรอาษาภินัน, 2534 : 79 ; Anderson etal, 1984 : 5 - 10)

ก. ขั้นการก่อรูปนโยบาย (policy formation) เป็นการขับเคลื่อนนโยบายโดยแรงจูงใจทางผลประโยชน์อุดมการณ์หรือปัญหาความเดือดร้อนเพื่อให้เกิดเป็นปัญหาเชิงนโยบาย (policy problem) ขึ้นมาในสังคม และผลักดันให้ปัญหานโยบายเป็นวาระแห่งชาติ (agenda setting)

ข. ขั้นการกำหนดนโยบาย (policy formulation) เป็นการขับเคลื่อนนโยบายสู่กลุ่มผู้ตัดสินใจโดยการนำเสนอทางเลือกนโยบาย (policy alternation) ให้ผู้ตัดสินใจอนุมัติเป็นนโยบาย (policy adoption)

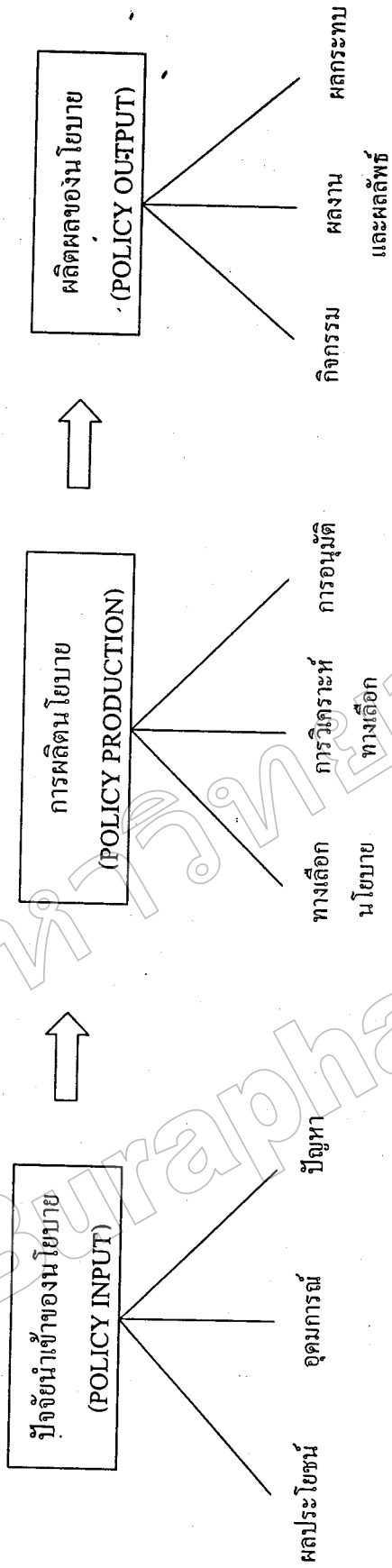
ค. ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติและประเมินผล (policy implementation) เป็นการขับเคลื่อนในกระบวนการดำเนินงานให้นโยบายเกิดมีผลผลิตออกมา (policy output) โดยผลที่ออกมาอาจอยู่ในรูปของผลงาน (output) ผลลัพธ์ที่ตามมา (outcome) และผลกระทบ (impact)

ส่วนภาควิจัยสำหรับการดำเนินงานตามผังพิสัยวิจัยของ ศวรส.อ. ในฐานะผู้ผลิตความรู้ (research producer) ในที่นี้อาจประยุกต์แนวคิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ของปีเตอร์ เซ็งจี และอ็อตโต ซาเมอร์ (2547 : 5 - 9) การนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้มาใช้ให้เหมาะสมสำหรับบริบทของไทยอาจพอสรุปได้ดังนี้

ภาควิจัยในฐานะ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ควรประกอบด้วยกัลยาณมิตรทางวิชาการที่มาร่วมกันทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่องภายใต้กระบวนการ “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ” (Deliberative Democracy) (Miller, 1993 : 74-92) ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือตั้งอยู่เป็นฐานที่คิดว่าความขัดแย้งในสังคมต้องอาศัยการอภิปราย พุดคุย ประเด็นที่ขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆอย่างอิสระและเปิดเผยเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน การกระทำเช่นนี้ความขัดแย้งจะยุติลงได้ก็เพราะ กระบวนการร่วมปรึกษาหารือ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงข้อมูลเหตุผลของตนเอง จนทำให้กลุ่มอื่นๆเกิดความคิดกว้างขวางขึ้นและยอมรับความเห็นและผลประโยชน์เฉพาะตน ไปสู่การยอมรับเรื่องความยุติธรรมและผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นในที่สุดกลุ่มต่างๆจะได้ข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นทางเลือกของสังคม (social choice)

ภาควิธีร่วมสร้าง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ตามผังพิสัยการนี้ควรประกอบด้วย 4 ฝ่าย คือ

ภาพที่ 1 : กระบวนการนโยบาย

ขั้นการก่อรูปนโยบาย

ขั้นการกำหนดนโยบาย

ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ
และประเมินผล

1. นักวิชาการ
2. นักปฏิบัติการ
3. หน่วยงานให้ทุน
4. องค์กรบริหารจัดการงานวิจัย (research manager)

(1.) **นักวิชาการ** นักวิชาการมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในฐานะเป็นผู้ที่มีความรู้ ด้านวิธีวิทยาการวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยรวมถึงทักษะในการนำเสนอรายงานการวิจัย นักวิชาการที่เป็นนักวิจัยตามแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคตตะวันออกทั้ง ศูนย์ สวรส.อ.สามารถดึงมาจากอาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยรวมถึงนักวิชาการในหน่วยราชการอื่น เช่น อาจารย์และนักวิจัยของคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยบูรพา อาจารย์ประจำและอาจารย์เกษียณของกลุ่ม เศรษฐศาสตร์การเมือง-จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ศิลปากร และสถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน (มหาวิทยาลัยเกริก) นักวิชาการของสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัด ผู้นำชุมชนในลักษณะปราชญ์ชาวบ้าน

ทีมนักวิชาการที่ทำวิจัยในแผนงานวิจัยควรมีลักษณะการทำงานแบบสหวิทยาการที่มาจากหลาย สาขา และหลายระบบคิดดังนั้นจึงควรต้องมีการเสริมกิจกรรมการเตรียมนักวิจัยให้มีเอกภาพ 3 ชั้นตอน คือ (ศุภวัฒน์ พลายน้อย, รองศาสตราจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ระดม ความคิดวันที่ 12 มกราคม 2549)

1. การเตรียมด้านทัศนนะ (right view) คือการต้องทำความเข้าใจร่วมกันในทีมวิจัยเกี่ยวกับบทบาท การวิจัยในฐานะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ (learning process) กระบวนการเรียนรู้ในที่นี้ หมายถึง กระบวนการวิจัยนั้นเป็นกระบวนการให้การศึกษาที่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีคิดและคุณค่าอันจะนำไปสู่การ เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในภายหลังดังนั้นการวิจัยในความหมายนี้จึงไม่ใช่กระบวนการวิจัยเพื่อมุ่ง การตีพิมพ์เป็นหลัก (knowledge creation)

2. การเตรียมด้านมโนทัศน์ (right concept) เป็นการจัดกระบวนการให้นักวิจัยที่มาจากหลากหลาย สาขามาทำความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาในแต่ละโครงการเพื่อให้เกิดเอกภาพในการ ใช้แนวคิดทฤษฎีรวมถึงภาษาการนำเสนอ ผลงานวิจัย

3. การเตรียมด้านกระบวนการวิจัย (right action) หมายถึง การนำแนวทางและเทคนิคการวิจัยของ แต่ละสาขามารวมกันพิจารณาเพื่อเลือกใช้เครื่องมือที่จะตอบ โจทย์วิจัยได้ดีที่สุด

(2.) **นักปฏิบัติการ** นักปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมมี บทบาทสำคัญในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์ในประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนั้นนักปฏิบัติการจึงมีส่วนช่วยในการ วิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาวิจัย การวางแผนกำหนดกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายรวมถึง กระบวนการจัดเก็บข้อมูล ดังนั้นนักปฏิบัติการจึงสามารถเข้าร่วมงานวิจัยในฐานะผู้ช่วยวิจัยได้ นักปฏิบัติการที่สำคัญในแผนงานวิจัยนี้ ได้แก่ ข้าราชการที่รับผิดชอบงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ สาธารณสุขและการพัฒนาอุตสาหกรรม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายนโยบายและแผนของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(3.) **หน่วยงานให้ทุน** หน่วยงานให้ทุนสำหรับแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก สามารถเข้ามามีบทบาทในฐานะที่ปรึกษาของโครงการวิจัยเนื่องจากหน่วยงานให้ทุนจะเป็นผู้ตั้งโจทย์วิจัย และกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนวิจัยด้วย หน่วยงานให้ทุนที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในแผนงานวิจัยนี้ได้แก่

1. หน่วยงานให้ทุนการวิจัยโดยตรง เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมคุณภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

2. หน่วยงานราชการ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานส่งเสริมการลงทุน

3. หน่วยงานเอกชน เช่น โรงงานอุตสาหกรรมยังมีจำกัดในการให้ทุน เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่เล็งผลประโยชน์ของการวิจัยที่จะนำมาใช้ในระยะสั้นและในขอบเขตธุรกิจของตัวเองเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมีการประสานงานกับ โรงงานต่างๆ ในภาคตะวันออกเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันต่อไปเนื่องจากยังถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพด้านเงินทุน

4. **องค์กรบริหารจัดการงานวิจัย** กรณีนี้ หมายถึง ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก (ศวรส.อ.) ศวรส.อ.มีบทบาทสำคัญในแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก ดังนี้ (สุนันทา โอศิริและคณะ ;2548 : 59-60)

4.1 การจัดให้มีการวางแผนวิจัย (research mapping) เพื่อเป็นกรอบในการวิจัยตอบสนองความต้องการใช้งานวิจัยของภาคีต่างๆ

4.2 การจัดให้มีการทำวิจัยตามผังวิจัย โดยการระดมทรัพยากรด้านคนและงบประมาณจากภาคีวิจัยต่างๆ ทั้งนักวิชาการ นักปฏิบัติการและหน่วยงานให้ทุน

4.3 การจัดกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมกันระหว่างภาคีต่างๆ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.4 การนำผลวิจัยไปขับเคลื่อนสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะตามแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้

3. การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนั้น โดยทั่วไปสามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน 3 รูปแบบ คือ

1. ประโยชน์ในเชิงเทคนิค เป็นการนำความรู้จากงานวิจัยไปใช้ในกระบวนการจัดการ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด

2. ประโยชน์เชิงการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการนำความรู้จากการวิจัยมาใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันกันกับระหว่างกลุ่มและชนชั้นต่างๆ ในสังคม

3. ประโยชน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการนำความรู้จากการวิจัยมาใช้เพื่อปลดปล่อยคนจากมายาภาพที่เป็นอวิชชาอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่ยุติธรรม

ผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย (research consumer) ตามแผนงานวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอนุภาคตะวันออก อาจแบ่งออกเป็นกลุ่มในลักษณะภาคสังคม (social sector) ดังนี้

(1) ภาครัฐ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยของแผนงานฯ มาผลักดันทางเลือกนโยบาย (policy option) ใหม่กำหนดแผนงานและเป็นข้อมูลปรับปรุงการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

(2) ภาคเอกชน อันประกอบด้วยโรงงานและบริษัทของนักธุรกิจทั้งในและต่างประเทศที่มาลงทุนในอนุภาคตะวันออก ภาคเอกชนสามารถใช้ประโยชน์จากผลงานฯ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งและกันระหว่างภาคเอกชนและกลุ่มประชาชนในอนุภาคตะวันออกเนื่องจากช่องว่างระหว่างภาคเอกชนและประชาชนในอนุภาคตะวันออกมีอยู่ค่อนข้างสูงจากโครงสร้างการพัฒนาอุตสาหกรรมที่กำหนดจากเบื้องบนและการที่รัฐเข้ามาคุ้มครองดูแลภาคเอกชนโดยไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกรักของประชาชน นอกจากนี้ความรับผิดชอบทางสังคมของกลุ่มธุรกิจยังเป็นการแสดงออกถึงความยุติธรรมทางสังคมที่ต้องชดเชยต่อท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรม

(3) ภาคประชาชนซึ่งได้แก่ ชนชั้นชาวนา ชาวนสวน ชาวไร่ ชาวประมง กลุ่มแรงงาน และชนชั้นกลาง ที่ทำงานในระดับต่างในรูป ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบันและเครือข่าย ภาคประชาชนในฐานะผู้ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกจะใช้ประโยชน์จากการวิจัยในการปรับปรุงและการพัฒนาสุขภาพของประชาชนอนุภาคตะวันออก

บรรณานุกรม

กฤช เพิ่มทันจิตต์ และสุธี ประศาสน์เศรษฐ. พื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกกับการพัฒนา
ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค และการพัฒนาการแบบพึ่งพา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
สังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2527.

กฤษณ์ ปลาสุทธี. การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนบริเวณชุมชนใกล้เคียงนิคม
อุตสาหกรรมมาบตาพุดจากมลพิษทางอากาศปี 2543 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง,
2545.

กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรมและโกลบอลคอมมิว
นิตีมอนิเตอร์. เปิดโปงมลพิษอากาศที่มาบตาพุดยังคงเข้าขั้นวิกฤติ. มปป.

เกรียงศักดิ์ โยธาประเสริฐ. การเกษตรกับการพัฒนาเศรษฐกิจ. ในรังสรรค์ ชนะพรพันธุ์
(บรรณาธิการ). เศรษฐกิจกับเกษตรกรไทยภาคที่หนึ่ง. พระนคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย,
2517.

ว.อ. เลนิน. พัฒนาการทุนนิยมในรัสเซีย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บัวทอง, 2527.

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. เศรษฐศาสตร์การเมืองของการปฏิวัติทางครอบครัวในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก, 2542

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัว. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. ความขัดแย้งในการจัดการปัญหาจากพิษอุตสาหกรรมในโครงการพัฒนา
ชายฝั่งทะเลตะวันออก : กรณีศึกษาเงินโก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.),
2545.

เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ. การกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ
จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก : กรณีศึกษาการพัฒนาพื้นที่นิคม
อุตสาหกรรมมาบตาพุด. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2544.

ทักษิณ ชินวัตร. การบรรยายเรื่องความร่วมมือระหว่างรัฐสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. ช่อง 11 วันที่ 9 สิงหาคม 2548 ; 2547)

เนาวรัตน์ พลายน้อย. กระบวนการก่อตัวและการพัฒนาสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ : ประสบการณ์
และบทเรียนจากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.). ในการประชุม
ประชากรศาสตร์แห่งชาติปี 2548. กรุงเทพฯ : สมาคมนักประชากรไทย, 2548.

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย. ปาฐกถาในการประชุมสัมมนา เรื่อง ระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตตะวันออก จัดโดยศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก, 12 มกราคม 2549.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. ทักษิณโณมิกส์ : นโยบายเศรษฐกิจภายใต้การนำของพรรคไทยรักไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 12 : 16 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2547).
- บุญชัย สมบูรณ์สุข และคณะ. การศึกษาระบบประเมินและระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2543.
- พันศักดิ์ วิญญรัตน์. คมชัดลึก (8 มีนาคม 2547).
- เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง และวลัยพร मुखสุวรรณ. รายงานการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. 2546.
- มนตรี คงเจริญ. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - เศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่ออาชีพประมงชายฝั่ง : กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537.
- ระพีพัฒน์ ภาสบุตร. เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม. ปทุมธานี : คณะบริหารธุรกิจสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2537.
- วัลภา ศรีสุภาพ และคณะ. รายงานสถานการณ์โรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดชลบุรี. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2547.
- เวียรเชียร สุขชื่น. คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่พักอาศัยใกล้นิคมอุตสาหกรรมกรณีศึกษาชุมชนในเขตฝั่งเมืองมาบตาพุดจังหวัดระยอง. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2545.
- วิวัฒน์ชัย อัดถากร. ปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจไทย. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจไทย หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.
- วิวัฒน์ วรรังสิกุล (สังเคราะห์และเรียบเรียง). ถักรอยร้อยทอๆ กรณีศึกษาสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ 2548. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2548.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย. จากการศึกษาเชิงปฏิบัติการสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.
- ศูนย์การจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา. ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกด้านอุตสาหกรรมกับระบบสุขภาพ. สนับสนุนโดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, มปป

สมชาย จากศรี. การศึกษาความสัมพันธ์ของการเกิดโรกระบบทางเดินหายใจและโรคผิวหนัง และเนื้อเยื่อใต้ผิวหนังกับมลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2546.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มาจลองคุณ — ซีเอสบี, 2546.

สมเจตน์ เทรคุณ. การประเมินผลการพัฒนาภาคสะพานเชื่อมการพัฒนาภาคกับการพัฒนา ประเทศ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 42 : 2 (มีนาคม – เมษายน 2548)

สุนันทา โอศิริและคณะ. รายงานยุทธศาสตร์การจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก. ศูนย์ จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

สุริชัย หวันแก้ว. รายงานผลการวิจัย เรื่อง ผลกระทบทางสังคมจากการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่ง ทะเลตะวันออกต่อชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2547.

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. ธรรมนูญสุขภาพคนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 1. กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิง พื้นที่. เอกสารประกอบการสัมมนาการติดตามประเมินผลภาคและทิศทางการพัฒนาภาค ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ชายฝั่งทะเลตะวันออก : โอกาส ใหม่สำหรับอุตสาหกรรม. วารสารเศรษฐกิจและสังคม 20 : 3 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2526)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. บทสรุป EASTERN SEABOARD STUDY. ตุลาคม 2525.

สำนักงานพัฒนาพื้นที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงาน ความก้าวหน้าการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 2. 2548.

เสนาะ อุนากุล. แผนรุกในแผน 5. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 20 : 2 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2526).

เสาวลักษณ์ ศิริวรรณ. การศึกษาการปนเปื้อนของโครเมียมในดินบริเวณป่าชายเลน : กรณีศึกษา โรงงานอุตสาหกรรมฟอกหนัง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542

อำนาจ จินดาวัดนะ. ปฏิรูปสุขภาพ : ปฏิรูปชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปสุขภาพ แห่งชาติ, 2546.

อัญชลี ศิริพิทยาคุณกิจ. ผลกระทบต่อสุขภาพจากการได้รับกลิ่นสารเคมีในชุมชนบริเวณใกล้เคียง
นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ : กองบรรณาธิการ ภาควิชา วิศวกรรม
สาธารณสุข, 2541.

Bibliography

Andesson,E James.etal. **Public Policy and Politics in America**.recand editer.
California:Brooks/Cole Publisluncy Company,1984

Shimomura Yasutami.The vicissitudes of Eastern Seaboard **Development plan of
Thailand and their Significance**. National Graduate Institute for Policy
studies,Saitama University.n.d

Habermas,Jurgen. **Knowledge and Human Interest** ; In anslated try Jerenuy
J.shapiro Bostnn : Bostan Press

Wield, Daurd. **Industry and Industrialization in Ben Crow** etal.(ecal) ;
Industrialization and Development. Oxford : Oxford University Press,1992

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวกที่ 1

เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาษาไทย

กรมสุขภาพจิต. ระบาดวิทยาปัญหาสุขภาพจิตของลูกจ้างในสถานประกอบการในประเทศไทย.

กระทรวงสาธารณสุข, 2548.

กุหลาบ รัตนสังขธรรม และวิไล สถิตย์เสถียร. ตัวแปรทำนายการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมภาคตะวันออก.มหาวิทยาลัยบูรพา.2541

กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ. การประเมินความเสี่ยงของปัจจัยคุกคามต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานในโรงงานไหมหินในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย.มหาวิทยาลัยบูรพา.2543

ไกรยุทธ ธีรตยีนันท์. การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารการพัฒนา : การมีเอกภาพของแนวคิดและมโนทัศน์ที่ใช้ในการวางแผน. เอกสารการประชุมทางวิชาการบริหารการพัฒนา ครั้งที่ 1. สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2534

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. การศึกษาสภาพชุมชนและผลกระทบของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตชุมชนเมืองใหม่. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. สิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่อาจเกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมปิ๋ยเคมีและเหล็ก บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาอุตสาหกรรมหลักแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม, 2525.

จูไรรัตน์ วิริยะประกอบ. ผลการวิจัยการศึกษาโครงการพฤติกรรมคนงานโดยใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากเสียงดังในเขตจังหวัดชลบุรี.สารานุกรมสุขภาพภาคกลาง.2537

จารีต ดิงศภทิพย์. การขยายขยายอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครไปสู่ภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยสำนักงานอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

จิรา สาคกรพันธ์ และคณะ. รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพชุมชนและผลกระทบของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตชุมชนเมืองใหม่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528

จรินดา จินตนาวิน. การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ฉัตรทิพย์ นาคสุภา. ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษา

เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2536.

ชัยวัฒน์ ทิพย์สมบัติ. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย
ในการทำงานระดับวิชาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.2543

ชัยยุทธ ชันธปราบ. ลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อการพัฒนาภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย

สำนักงานอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ชลัท ประเทืองรัตนา. การเมืองของการประชาภิเษกรรม : กรณีศึกษาแก้ไขความขัดแย้งโครงการกำจัด

กากอุตสาหกรรม ตำบลตาสิทธิ อำเภอลาดกระบัง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์

มหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เดือนรุ่ง จันทศิริ. ผลกระทบของโรงงานอุตสาหกรรมต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเทศบาล

เมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง.มหาวิทยาลัยบูรพา.2546

เดนนี ลาร์สัน,ฝ่ายคำ หายณรงค์และวลัยพร मुखสุวรรณ. อะไรรอยู่ในอากาศ : ความลับที่คนมาบตาพุด

และคนไทยยังไม่รู้. กรุงเทพฯ : กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม,กรีนพีซเอเชีย

ตะวันออกเชียงใหม่และโกลบอลคอมมิวนิตีมอเตอร์, 2548

เดชรรัตน์ สุขกำเนิด และพิชญา อันนันตวงศ์. ชีพจรภาพตะวันออก. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ปปป. (อค์ตำนาน)

ทนงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข. การประเมินความเครียดจากการทำงานในสำนักงานของโรงงานอุตสาหกรรมใน

นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบราชา จังหวัดชลบุรี.มหาวิทยาลัยบูรพา.2544

ทนงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข และคณะ. การวิเคราะห์สวอทโครงการประกันสังคมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการ

เลือกสถานพยาบาลคู่สัญญาหลักในจังหวัดชลบุรี.มหาวิทยาลัยบูรพา.2535

ทนงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข และคณะ. การประเมินความเคร่งเครียดจากการทำงานของพนักงานในสำนักงาน

ของโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง.มหาวิทยาลัยบูรพา.2543

ทิวพร กลมกล่อม. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานในโรงงาน

อุตสาหกรรมขนาดกลาง จังหวัดสมุทรปราการ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2538

ธีรพล พันธุ์วงศา. กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาเฉพาะ

กรณีโรงงานในเขตอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี.สถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.2543

ธเนศ ศรีสถิตย์ และ สุรภี โรจน์อารยานนท์. การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำ คุณภาพน้ำและการจัดสรร

การใช้น้ำของจังหวัดระยอง (ในฤดูแล้ง). กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย สำนักงานอธิการบดี จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2527.

- ธวัช ปุณโณทก. กองทัพบูชาติของพระเจ้าตากสินและเมืองจันทบุรี. กรุงเทพฯ : หลักพิมพ์ จำกัด, 2547.
- เนาวรัตน์ พลาชัย. การสัมมนาเรื่องระบบสุขภาพกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตตะวันออก. ศูนย์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก, 20 มกราคม 2549.
- นันทพร บุตรบำรุง และคณะ. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนกับประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานในโรงงานหลอมโลหะในจังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา. 2543
- นิภา ส.ศุภรสุนทร และคณะ. นโยบายสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- ปิยรัตน์ กาญจนะจิตรา. ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว : กรณีศึกษาสตรีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542
- ปาริชาติ สังกิตย์. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา. 2546
- ปริยธาดา ศรีจันทร์อินทร์. ทำเรื่องพาณิชย์แหลมฉบังกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตตะวันออก. วิทยาศาสตร์ มหามันฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- ปีเตอร์ เซ็งจี และอ็อตโต ชาร์เบอร์. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้. สรุปและเรียบเรียงโดยกนกภรณ์ ชูเชิด. นครปฐม : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. แนวทางการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารวิจัยทางสถาบันเศรษฐศาสตร์การเมืองลุ่มน้ำโขง. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2548.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. พัฒนาการอุตสาหกรรมและพัฒนากิจการเศรษฐกิจประสพการณ์ของเกาหลีใต้ บราซิลไทย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พิมพ์ประไพ ภูมิธรรมรัตน์. ปัจจัยที่มีผลต่อความฉ้อโกงใจของพนักงานอุตสาหกรรมในสภาพการทำงานที่มีเสียงดัง. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2543.
- ไพโรจน์ ตินชาติอำรักษ์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน เครื่องใช้ไม้ : กรณีศึกษา บริษัท ไทบูลย์เจริญวิวัฒนาการ จำกัด ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2545
- พชนิ สุวรรณศรี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. มหาวิทยาลัยบูรพา. 2542

พาลาก สิงหาเสณี และคณะ. การมีส่วนร่วมต่อชุมชนในการใช้ตัวชี้วัดทางชีวภาพเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วมวิเคราะห์ความเสี่ยงจากพิษสารเคมีของชุมชนมาตาพุด.

กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2544

พิสมัย หอมจำปา. การดูแลสุขภาพตนเองของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม : สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการอยู่ดีมีสุขของภาคอุตสาหกรรมไทย. มหาวิทยาลัยบูรพา.2543

ภิรมย์ ศรีธาด. ปัญหามลพิษอุตสาหกรรมทางอากาศและน้ำเสียจากโรงงานในเขตอุตสาหกรรมมาตาพุด จังหวัดระยอง.มหาวิทยาลัยบูรพา.2546

ภารดี มหาจันทร์. การศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. รายงานการวิจัย เสนอกองวิจัยและแผนงานสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533.

ภารดี มหาจันทร์ (บรรณาธิการ). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและภูมิปัญญาจังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2544

เยาวลักษณ์ บรรจูปรุ. การดูแลตนเองทางด้านสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมภาคตะวันออก.มหาวิทยาลัยบูรพา.2536

เย็นใจ เลาหวนิช. ประเภทของการวิจัย. ในนางเยาว์ กาญจนจारी (บรรณาธิการ). การวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และศิลปะ : ทัศนะของนักวิชาการไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

วารุภรณ์ รัตนะ องค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (ศึกษาเฉพาะนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี.มหาวิทยาลัยรามคำแหง.2544

วรรณิ์ บันเทิงและคณะ. การปฏิบัติด้านอนามัยแม่และเด็กของมารดาที่ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมเขตชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2533

วรวิทย์ เจริญเลิศ. พัฒนาการเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535

ศูนย์การจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา. การสัมมนาเรื่องปัญหาและทางออกการจัดการน้ำภาคตะวันออก. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

ศรีรัตน์ ล้อมพงษ์ และคณะ. การสำรวจระดับสารตะกั่วในเลือดของผู้ปฏิบัติงานและในบรรยากาศของสถานประกอบการโรงพิมพ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.มหาวิทยาลัยบูรพา.2542

ศรีรัตน์ ล้อมพงศ์และคณะ. การศึกษาผลกระทบของการสูบบุหรี่นอกสถานที่ทำงานที่มีผลต่อที่ไม่สูบบุหรี่ในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง.มหาวิทยาลัยบูรพา.2542

- ศรีรัตน์ ล้อมพงศ์และคณะ. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การป้องกันอันตรายจากเสียงดังของผู้ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตสวนอุตสาหกรรมศรีสพพรรณ จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา. 2543
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพชุมชนและผลกระทบของการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตชุมชนเมืองใหม่. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- ศรุตี สกลรัตน์ และสุพจน์ บุญวิเศษ. รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานในพื้นที่เป้าหมายของโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก (ชลบุรี). ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2539.
- สุริชัย หวันแก้ว และคณะ. ผลกระทบทางสังคมจากการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540
- สุรณี โรจน์อารยานนท์. การแพร่กระจายของตะกั่วและแคดเมียมในแหล่งน้ำในสิ่งแวดล้อมบริเวณโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (มาบตาพุด). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2532
- สุรณี โรจน์อารยานนท์. การศึกษาปริมาณและรูปแบบของโลหะหนักที่แพร่กระจายในแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมในบริเวณโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่ง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2531
- สุพิน พึ่งงาม. แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2535
- สุภาพค์ จันทวานิช. รายงานผลการศึกษาสภาพสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2529 (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การบริหารจัดการน้ำและการแกวักฤดูน้ำภาคตะวันออก. เอกสารการประชุมคณะรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการนอกสถานที่ในส่วนภูมิภาค ณ จังหวัดจันทบุรี วันอังคารที่ 2 สิงหาคม 2548.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. กระทรวงอุตสาหกรรม. รายงานประกอบการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย
- สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสมุทรปราการ และสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. สถานการณ์โรคและภัยจากการประกอบอาชีพจังหวัดสมุทรปราการ, 2546 (อัดสำเนา)
- สมชัย สายสุขสวัสดิ์. ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาควิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สมมาตร ไทยานนท์. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของโรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรม (เจนโต) ที่มีต่อประชาชนในเขตนมาบตาพุด เขตเทศบาลตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.

สมชาย เฉชะพรหมพันธ์. การศึกษาศักยภาพ ปัญหาอุปสรรคและทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

อดิพันธ์ บริสุทธิ์. บทบาทของผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงงานที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2545

อภิญา คันทวีวงศ์. พายัพ. นนทบุรี : กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม, 2544

อาร์ักษ์ สุขสวัสดิ์. เปรียบเทียบความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ระหว่างคนงานในโรงงานกับประชาชนภายในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง. มหาวิทยาลัยบูรพา 2545.

อุษา ฮกยินดีและคณะ. สภาพทางประชากรเศรษฐกิจ ภาวะสุขภาพและการใช้บริการสาธารณสุขของประชากรแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง. มหาวิทยาลัยบูรพา. 2542

อำพิกา สวัสดิ์วงศ์. ถนนสุขุมวิทกับพัฒนาทางเศรษฐกิจในภาคตะวันออกของประเทศไทย พ.ศ. 2477 - 2539. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ภาษาอังกฤษ

Belford L. Seabrook. Industrial Development in Thailand, Technicians' Staff Meeting, September 24, 1963. Bangkok : USOM, 1963

Chantana Banparirichote. Commernity Integration in to Regional industisial Developmant : A Case Study of Klong Ban Pho, Chachoengaa, Chulalongkoun University Coceal Researh Institute, 1993

Glassman, James Francis, "Thailand at the margins: State power, uneven development, and industrial transformation" Ph.D., dissertation. University of Minnesota, 1999,

International Bank for Reconstruction and Development. Industrial Project Department. Industrial development in Thailand : a review of problems and prospects. Washington, D.C., 1976.

- Inthanoochai, Kamron. **“Industrial development in Thailand: The five-year development plans and their implementation”** Ph.D. dissertation. University of Southampton (United Kingdom), 1989.
- Kittiprapas, Sauwalak **“Regional concentration and the location behavior of manufacturing firms in the electronics and automobile industries in Thailand”** Ph.D., dissertation. University of Pennsylvania, 1995.
- Pookaonthong, Wacharin **“The impacts of the eastern seaboard project on Thai rural communities. A case study in Rayong: Implications for state policy of industrialization and economic development in Thailand”** Ph.D. dissertation. University of Victoria (Canada), 1996.
- Ruchiprapa, Pornchai. **“Towards a regional econometric model of Thailand”** Ph.D., dissertation. University of Pennsylvania, 1992.
- Sangsubhan, Kanit. **“Outward-looking policies and industrialization in Thailand (1970-1989)”** Ph.D., dissertation. University of Toronto (Canada), 1992.
- Sittipong Dilokuanit. **Industry Waste and pechle in Greata Bangkok : A Case Studyof** Ph.D. Thean, The Australian Natinal University, 1994
- Suehiro, Akira. **Capital accumulation and industrial development in Thailand.** Bangkok : Chulalongkorn University Social Research Institute, 1985
- The Industrial Finance Corporation of Thailand. **Industrial development in Thailand.** Bangkok : The Industrial Finance Coporation of Thailand, 1992
- Thailand Ministry of Industry. **Industrial development and investment in Thailand** Bangkok, 1966.
- Thai University Research Association **Industrial development in Thailand and industrial development policy, 1982-1986. Report of the research project on industrial development plan of Thailand, 1982-1986.** Bankko, 1980.
- Taelakul, Termsap. **‘Manufacturing industries and technology transfer in Thailand’** Ph.D., dissertation. The Florida State University, 2000.

United Nations Industrial development Organization Regional and Country Studies
Branch. **Industrial development in Thailand in the 1990s : prospects,
constraints and priority areas for technical assistance.1990**

Unger, Daniel Howden. **“Japan, the overseas Chinese, and industrialization in
Thailand”**

Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 1989.

Vongpivat, Pratana, **A national innovation system model: Industrial development in Thailand**

Ph.D.,dissestation .Fletcher School of Law and Diplomacy (Tufts University),

2002

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวกที่ 2

แนวการสัมภาษณ์และทบทวนองค์ความรู้

โครงการวิจัยระบบสุขภาพและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

1. อุตสาหกรรมของภาคตะวันออกก่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

- 1.1 ก่อนการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก อนุภาคตะวันออกมีอุตสาหกรรมอะไรบ้าง อุตสาหกรรมดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานของวัตถุดิบอะไร
- 1.2 อุตสาหกรรมดั้งเดิมต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอะไรบ้าง และอย่างไร
- 1.3 อุตสาหกรรมดั้งเดิมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของคนในท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร และมีการจัดการปัญหาอย่างไร
- 1.4 สถานภาพในปัจจุบันของอุตสาหกรรมดั้งเดิมเป็นอย่างไร
- 1.5 แนวโน้มของอุตสาหกรรมดั้งเดิมเป็นอย่างไร และสามารถฟื้นฟูมาใช้ในการปัจจุบันได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 1.6 อุตสาหกรรมสมัยใหม่ก่อนโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก คืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร

2. ยุทธศาสตร์และรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก : อดีต ปัจจุบัน อนาคต

- 2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะเริ่มแรกของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นอย่างไร
- 2.2 มีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของโครงการ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือไม่จนถึงปัจจุบัน
- 2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก จะเป็นอย่างไร ผลกระทบของยุทธศาสตร์จากปัจจัยใหม่ๆ ในภาคตะวันออก เช่น การเปิดสนามบินสุวรรณภูมิจะเป็นอย่างไร
- 2.4 ทู่นหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออกคือใคร และมีบทบาทอย่างไร
- 2.5 บทบาทของโลกาภิวัตน์ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก เป็นอย่างไร
- 2.6 รัฐมีบทบาทอย่างไร ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก

2.7 ผลการพัฒนาอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ระหว่างภาคการผลิต ชนบทและเมือง และชนชั้นต่างๆ อย่างไร

2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม

2.9 ภาคบริการ และชุมชนเมืองเป็นอย่างไรในการพัฒนาอุตสาหกรรม

3. การจัดโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรม

3.1 โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (น้ำ, ไฟฟ้า, การคมนาคมขนส่ง, การสื่อสาร) มีความพร้อมหรือไม่ ถ้าไม่พร้อมส่งผลกระทบต่อตามมาอย่างไร

3.2 โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม (การศึกษา, สาธารณสุข, สวัสดิการ) มีความพร้อมหรือไม่ ถ้าไม่พร้อมส่งผลกระทบต่ออย่างไร

3.3 สถานการณ์การเกิดขยะพิษอุตสาหกรรมและความสามารถในการกำจัดของอนุภาคตะวันออกเป็นอย่างไร

3.4 ผลกระทบเชิงสุขภาพจากการไม่จัดระบบจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมเป็นอย่างไร

3.5 ผลกระทบเชิงสุขภาพจากการมีระบบจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมเป็นอย่างไร

3.6 ควรจัดหาพื้นที่การสร้างโรงงานขยะพิษอุตสาหกรรมอย่างไร

3.7 โรงงานในนิคมจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมอย่างไร

3.8 โรงงานนอกนิคมจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมอย่างไร

3.9 รัฐบาลมีบทบาทอย่างไรในการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมอย่างไร

3.10 ภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมอย่างไร

3.11 แนวโน้มการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมในอนุภาคอนาคตเป็นอย่างไร

4. ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกต่อสุขภาพทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา

4.1 การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายของคนในอนุภาคตะวันออกอย่างไร

4.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของคนในอนุภาคตะวันออกอย่างไร

4.3 การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางสังคมของคนในอนุภาคตะวันออกอย่างไร

4.4 การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางปัญญาของคนในอนุภาคตะวันออกอย่างไร

4.5 คนงานในโรงงานได้รับผลกระทบและมีความเสี่ยงทางสุขภาพจากการทำงานอย่างไร

4.6 แรงงานตามกฎหมาย แรงงานแฝง และแรงงานต่างด้าวได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากการทำงานในโรงงานต่างกันอย่างไร

4.7 ผลกระทบทางสุขภาพระหว่างภาคอุตสาหกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับภาคเกษตรกรรมและภาคธุรกิจบริการแตกต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

5. การพัฒนาอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมทางเลือก

5.1 จะปรับปรุงอุตสาหกรรมที่เป็นอยู่อย่างไร เพื่อมิให้กระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างโรงงานในและนอกนิคมอุตสาหกรรม ประเภทอุตสาหกรรม ดินน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รูปแบบอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบา ประเภทโรงงาน จำพวกกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 เขตส่งเสริมการลงทุน (1, 2, 3) และความแตกต่างของเขตที่ตั้งของโรงงาน

5.2 ทางเลือกชะลอการขยายตัวอุตสาหกรรมจะได้อย่างไร

5.3 ทางเลือกการพัฒนา SMEs เป็นอย่างไร

5.4 ทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรสมัยใหม่เป็นอย่างไร

5.5 ทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชนเป็นอย่างไร

6. การจัดระบบสุขภาพรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคตะวันออก

6.1 ควรจัดระบบสุขภาพในภาครัฐรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของอนุภาคตะวันออกอย่างไร โดยเฉพาะระบบการส่งต่อทางสาธารณสุข

6.2 ควรปรับปรุงระบบการจัดการสุขภาพในโรงงานของอนุภาคตะวันออกอย่างไร

6.3 การจัดระบบสุขภาพสำหรับกลุ่มแรงงานต่างถิ่นควรเป็นอย่างไร

6.4 การจัดระบบสุขภาพสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าวควรเป็นอย่างไร

6.5 จะพัฒนาเครือข่ายคนทำงานอย่างไร

6.6 ยุทธศาสตร์การจัดระบบสุขภาพ โดยภาคประชาชนอื่น ควรเป็นอย่างไร

6.7 ควรจัดองค์กรของชุมชนในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างไร

6.8 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทอย่างไรในองค์กรสุขภาพของชุมชน

6.9 จะขับเคลื่อนกิจกรรมทางสุขภาพขององค์กรชุมชนขึ้นสู่ระดับนโยบายได้อย่างไร

ภาคผนวกที่ 3

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

จังหวัดชลบุรี

- จุไรรัตน์ วิริยะประคอง รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 9 พ.ย. 2548
- รัตนา สุขโข นักวิชาการสาธารณสุข, สัมภาษณ์วันที่ 9 พ.ย. 2548
- จันทนา วังตะออม นักวิชาการสาธารณสุข, สัมภาษณ์วันที่ 9 พ.ย. 2548
- นพ. ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ ประธานทำงานโครงการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
คนทำงาน จ. ชลบุรี, สัมภาษณ์วันที่ 4 พ.ย. 2548
- เขาวรัตน์ พุฒิมหาพรคิกล ผู้อำนวยการประกันสังคมจังหวัดชลบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 4 พ.ย. 2548
- พ.อ. พญ. สุমন บุญรอด เครือข่ายรักษ์เมืองชล จังหวัดชลบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 12 ก.ย. 2548
- ชัยภัทร หิรัญเสชา หัวหน้าส่วนจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์วันที่ 14 พ.ย. 2548
- ศิริชัย สติธิโอกาสนันท์ อธิบดีรองนายอบจ. ชลบุรี, สัมภาษณ์วันที่ 11 ก.ย. 2548
- วิวัฒน์ พัฒนะดิกร ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 2 พ.ย. 2548
- สมควร นกหงส์ ประธานหอการค้า จังหวัดชลบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 2 พ.ย. 2548
- นายภิญโญ ตันวิเศษ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 7 ต.ค. 2548
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร ประธานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ
สัมภาษณ์วันที่ 13 ส.ค. 2548
- พิชิต ธารธนคุณ ผู้จัดการโรงงานน้ำปลาพิไชย, สัมภาษณ์วันที่ 1 พ.ย.
2548

จังหวัดระยอง

- บัณฑิต ชงศรีเจริญ อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 16 ก.ย. 2548

- สงวนศักดิ์ นิตวรินทร์ชัย รองประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 29 เม.ย. 2547
- วิวัฒน์ วิริยะกิจจา นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 16 ก.ย. 2548
- กฤษณ์ ปาลวิทย์ ผู้ช่วยนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 16 ก.ย. 2548
- ประชญา สมลาภา ประธานสภาหอการค้าจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 26 ส.ค. 2548
- สำราญ ศิริเจริญ ประธานสหกรณ์การเกษตรแกลง ระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 15 ส.ค. 2548
- เจริญ เคชคุ้ม ประธานชุมชนเกาะกอก, สัมภาษณ์วันที่ 22 ส.ค. 2548
- ไพฑูรย์ ปฏิบัติ เลขาธิการสมาคมนายท้าวสวนผลไม้
สัมภาษณ์วันที่ 26 ส.ค. 2548
- คมกฤต สุนทรธนกร ผจก. อุตสาหกรรมไม้ยางพารา
สัมภาษณ์วันที่ 20 ม.ค. 2548
- พัทธนี การุณ กรรมการสหภาพทีพีไอ ระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 28 เม.ย. 2548
- กำนันสินธ์ กิรตยาคม กรรมการหอการค้าจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 28 เม.ย. 2548
- ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ซีอีโอ บริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีคัลไทย จำกัด
(มหาชน), สัมภาษณ์วันที่ 11 มิ.ย. 2548
- สันติ ตันติเวชวุฒิกุล กรรมการผู้จัดการ บริษัท โรงน้ำปลาตั้งไถ่เชียง จำกัด,
สัมภาษณ์วันที่ 9 เม.ย. 2548
- วณิชย์ ศิริสินธนะ ประธานสภาอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 15 มิ.ย. 2548
- ศรุต อัครกาญจนสุภา นักธุรกิจด้านเกษตรอินทรีย์ จังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 15 ส.ค. 2548
- นิโรจน์ สังข์สุวรรณ ผู้นำชุมชนภาคประชาชน จังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 13 ส.ค. 2548
- นันทชัย สุนทรพินิจ รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง
สัมภาษณ์วันที่ 10 มิ.ย. 2548

จังหวัดฉะเชิงเทรา

- วัฒนา กาญจนภามล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา
สัมภาษณ์วันที่ 3 พ.ย. 2548
- ครรชิต ปิ่นเจริญ นักรูรกี, สัมภาษณ์วันที่ 3 พ.ย. 2548
- จ.ส.อ. ศักดา ทองประสิทธิ์ เครื่องข่ายรัฐชุมชนคนแปดริ้ว
สัมภาษณ์วันที่ 3 พ.ย. 2548
- บรรจง เจียรพงษ์ อุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา
สัมภาษณ์วันที่ 3 พ.ย. 2548
- สุนิศา เคชสิงห์ อดีต ผจก. อสังหาริมทรัพย์และโรงแรม บริษัท เกษตร
รุ่งเรือง, สัมภาษณ์วันที่ 16 ม.ค. 2547
- อนุศิษฐ์ ชำรงรัตนศิลป์ ชมรมเกษตรธรรมชาติแห่งประเทศไทย
สัมภาษณ์วันที่ 13 ส.ค. 2548
- ไพเราะ ไตรติลานันท์ รองสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา
สัมภาษณ์วันที่ 5 ม.ค. 2549

จังหวัดสมุทรปราการ

- วันชัย อ่องเอี่ยม ประธานสภาอุตสาหกรรมสมุทรปราการ
สัมภาษณ์วันที่ 18 พ.ย. 2548
- ประภาส อัมพรรัตน์ อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ
สัมภาษณ์วันที่ 18 พ.ย. 2548
- บุญเคิม ต้นสุวัฒน์ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ
สัมภาษณ์วันที่ 22 พ.ย. 2548
- อนันต์ พันธุ์เอก นักวิชาการสาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ
สัมภาษณ์วันที่ 22 พ.ย. 2548

จังหวัดนครนายก

- สุเทพ พริ้วคงพล หัวหน้าฝ่ายโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครนายก
สัมภาษณ์วันที่ 17 พ.ย. 2548
- วาสนา เชิดผล พยาบาลวิชาชีพสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครนายก
สัมภาษณ์วันที่ 17 พ.ย. 2548
- วิรัตน์ อิงตระกูล ประธานหอการค้าจังหวัดนครนายก
สัมภาษณ์วันที่ 5 ม.ค. 2549

- บรรพต เรืองรัตน์

รองประธานหอการค้าจังหวัดนครนายก
สัมภาษณ์วันที่ 5 ม.ค. 2549

จังหวัดปราจีนบุรี

- สีนาค ชัมภรัตน์

อุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 17 พ.ย. 2548

- นพ. ระวี ศิริประเสริฐ

ผู้อำนวยการแพทย์สาธารณสุขปราจีนบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 17 พ.ย. 2548

- แคนสรวง วรณวงศ์สอน

นักวิชาการสำนักงานสาธารณสุขปราจีนบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 17 พ.ย. 2548

- บุษบง ชวากัณฑ์

ผู้ประสานงานศูนย์พัฒนากิจกรรมภาคพลเมือง
สัมภาษณ์วันที่ 5 ม.ค. 2549

จังหวัดจันทบุรี

- คิเรก ศุภวิวรรณ

ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 24 ต.ค. 2548

- เอกบูล ผักไผ่พวง

นักวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจันทบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 27 ต.ค. 2548

- เชิงชาย วุฒิ

ผ.จก. ไทย-ฟู้ดส์ จำกัด, สัมภาษณ์วันที่ 27 ต.ค. 2548

- วันชัย ชีโนกุล

อุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี, สัมภาษณ์วันที่ 27 ต.ค. 2548

- ชาติรส สมตระกูล

นักธุรกิจจังหวัดจันทบุรี, สัมภาษณ์วันที่ 29 เม.ย. 2548

- ปิยะพงษ์ ไชยผล

ผจก. บริษัทไทยประกันชีวิต

สัมภาษณ์วันที่ 29 เม.ย. 2548

- เจริญ ปิยามณ

ประธานสหพันธ์เกษตรกรจังหวัดจันทบุรี

สัมภาษณ์วันที่ 5 ม.ค. 2549

จังหวัดตราด

- อัจฉราภรณ์ ละเอียดดี

ผู้อำนวยการแพทย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด
สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

- สุรพงศ์ ภูริทัต

กรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตราด

สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

- อาคม ภูติทัศน์

ผู้อำนวยการสถาบันทุนทางสังคมจังหวัดตราด
สัมภาษณ์วันที่ 25 ก.ย. 2548

- พระสุบิน ปณีโต

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจร
ของชีวิต

จังหวัดสระแก้ว

- ประเสริฐ โสคติพัฒน์พงศ์

รองประธานหอการค้า, สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

- จิระพันธ์ ปรีชาวิทย์

อุตสาหกรรมจังหวัด, สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

- ชีระ แสงสุชาทร

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

- เศรษฐพงศ์ เบ็ญจศิริวรรณ

รองประธานสภาอุตสาหกรรม

สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

หน่วยงานส่วนกลาง

- วนัสรา เชาว์นิยม

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาภาคประชาชน

สัมภาษณ์วันที่ 28 ก.ย. 2548

- ทวีป ขวัญบุรี

สว.จังหวัดระยอง, สัมภาษณ์วันที่ 11 ม.ค. 2548-

- ยงถิ่น บุราณนท์

กรรมการบริหารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

สัมภาษณ์วันที่ 10 พ.ย. 2548

- เกียรติศักดิ์ ตั้งเจริญสุทธิชัย

ประธานกรรมการผู้จัดการ บริษัท ไทยธงผลไม้ จำกัด

สัมภาษณ์วันที่ 13 มิ.ย. 2548

- นิวัฒน์ พันธุ์

สว. จังหวัดระยอง, สัมภาษณ์วันที่ 30 เม.ย. 2547

- วัลภา ศรีสุภาพ

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี

สัมภาษณ์วันที่ 23 ก.ย. 2548

- สมจิตร อริยกุลนิมิตร

หัวหน้าสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

จังหวัดฉะเชิงเทรา, สัมภาษณ์วันที่ 3 ต.ค. 2548

- วราวิช ปานเทพ

รองผจก.ส่วนประปาน้ำเสียดื่มและชยะนิคม

อุตสาหกรรม GATEWAY, สัมภาษณ์วันที่ 11 พ.ย. 2548

- เกษมศรี หอมเขียว

ผจก. นิคมมาบตาพุดจังหวัดระยอง

สัมภาษณ์วันที่ 12 พ.ย. 2545

- มาลัย ลมอ่อน

ประธานกลุ่มสหภาพแรงงานภาคตะวันออก

สัมภาษณ์วันที่ 16 พ.ย. 2548

- ชูตาภรณ์ ลัมพสาระ รองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมฝ่ายนโยบายและ
ยุทธศาสตร์, สัมภาษณ์วันที่ 4 ม.ค. 2549
- เสริมสุข สลักเพชร ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 6 ม.ค. 2549
- กรรณิการ์ บรรเทงจิตร รองผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ
สัมภาษณ์วันที่ 6 ม.ค. 2549
- สันติ บางอ้อ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจแห่งชาติ สัมภาษณ์วันที่ 9 ม.ค. 2549
- วุฒิสาร ต้นไชย ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สัมภาษณ์วันที่ 29 ธ.ค. 2548

ผู้ให้ข้อมูลในการเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

จังหวัดระยอง (วันที่ 10 พ.ย. 2548)

1. ภักดี ทับทิมทอง	อาชีพอิสระ
2. พัทนวิดี ดิษยกุล	ข้าราชการครู
3. เพ็ญทิพย์ สุขเจริญ	ข้าราชการเกษียณ
4. โอวาท ปิรมปลื้ม	อาชีพส่วนตัว
5. บุญธรรม นันทวิชัย	นักบริหารโรงงานเอกชน

จังหวัดสมุทรปราการ (18 พ.ย. 2548)

- สจ. พลดิชาดิ เชื้อไทย	องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ
- ประเม็น นาคดี	องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ
- สุพลชัย สิริวรากรวงศ์	นักธุรกิจ, สัมภาษณ์วันที่ 18 พ.ย. 2548
- สุวภา สิริวรากรวงศ์	เจ้าหน้าที่ส่วนสาธารณสุข อบต.เทพารักษ์
- สุนทร ฉ่ำชื่น	องค์การบริหารส่วนตำบลเทพารักษ์

จังหวัดจันทบุรี (27 ต.ค. 2548)

- ตุลา อนุพงศ์ถาวร	ผู้นำ อสม.เทศบาลเมืองจันทบุรี
- ยุทธพงษ์ พลพรเศรษฐ	ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล
- สมชัย ธรรมพัฒน์พงศ์	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี

208985

- วิรัตน์ บุญส่ง	ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเมืองจันทบุรี
- ธวัชชัย ลัดดาสวัสดิ์	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี
- นางภัททิยา พึ่งแพง	ประธานชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี
- กิจปองพล เสมอเหมือน	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี
- ธนพ มหานนทฤทธิ	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี

จังหวัดสระแก้ว (10 พ.ย. 2548)

- สัจจวรรณ สุขสมโสตร	กรรมการหอการค้า
- ศุภชัย ยุทธาวาร	กรรมการหอการค้า
- สาโรจน์ ทองพรหม	กรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว
- สุรพงษ์ ธรรมวรางกูร	กรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว
- ประพันธ์ บังคร	กรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มแรงงานภาคตะวันออก (16 พ.ย. 2548)

- นายสิทธิโชค ศรีวิสุทธิ
- นายจรัญ ก่อมขุนทด
- นิमित พวงหว่า
- สุรสิทธิ์ คำเลิศ
- วิริยะ คงสืบเสาะ
- นายชาญชัย อินทรสุตร
- นายประภาส พานเชียงสี
- นายพงษ์ศักดิ์ ขาวอ้ว
- นายชาติรี สีสุพรรณ
- นายสมหวัง ฉิ่งลำโรง
- นายสมศักดิ์ สุขยอด